

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: «М'ЯКА СИЛА В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ КНР»

Виконала: студентка

II року навчання ОР Магістр
групи МВ-2м

спеціальності: 291 «Міжнародні
відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Маціборська Віта Миколаївна

Науковий керівник:

доктор політичних наук, професор
кафедри міжнародних відносин
Нагорняк М. М.

Рецензент:

кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин
Гаврилишин П. М.

Допущено до захисту

« ____ » _____ 2025 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОНЦЕПЦІЇ М'ЯКОЇ СИЛИ	10
1.1. Методологічна основа та підходи до дослідження.....	10
1.2. Огляд джерельної бази та стан наукової розробленості проблеми.....	14
1.3. Сутність та еволюція концепції м'якої сили	19
Висновки до розділу	29
РОЗДІЛ II ІДЕОЛОГІЧНІ ТА КУЛЬТУРНІ ОСНОВИ М'ЯКОЇ СИЛИ КНР	31
2.1. Філософські засади м'якої сили Китаю: конфуціанство, даосизм та легізм	31
2.2. Стратегічна культура Китаю і м'яка сила: традиційні стратегеми та сучасні політичні наративи	38
2.3. Вплив ідеології КПК на формування м'якої сили Китаю	50
Висновки до розділу	57
РОЗДІЛ III ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР М'ЯКОЇ СИЛИ КНР	60
3.1. Економічно-інфраструктурний вимір впливу КНР в Європі	60
3.2. Культурно-інформаційні канали впливу: освіта, медіа, комунікація	75
3.3 Межі впливу м'якої сили КНР в Європі: виклики та стратегічний спротив європейського середовища	83
Висновки до розділу	98
ВИСНОВКИ	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	104

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ВВП – Валовий внутрішній продукт
- ЄС – Європейський Союз
- ІК – Інститути Конфуція
- КНР – Китайська Народна Республіка
- КПК – Комуністична Партія Китаю
- МЗС – Міністерство закордонних справ
- ООН – Організація Об'єднаних Націй
- ППІ – Прямі іноземні інвестиції
- РФ – Російська Федерація
- СОТ – Світова Організація Торгівлі
- США – Сполучені Штати Америки
- ЦСЄ – Центральна та Східна Європа
- АСІ – Anti-Coercion Instrument
- BRI – Belt and Road Initiative
- CCTV – Central China Television
- CGTN – China Global Television Network
- CMG – China Media Group
- COSCO – China Ocean Shipping Company
- CRI – China Radio International
- CSIS – Center for Strategic and International Studies
- DSA – Digital Services Act
- DSR – Digital Silk Road
- ETNC – The European Think-tank Network on China
- GDI – Global Development Initiative
- GSR – Green Silk Road
- MERICS – Mercator Institute for China Studies
- NBR – The National Bureau of Asian Research

ВСТУП

У XXI столітті Китайська Народна Республіка перетворилася на одного з провідних акторів глобальної політики, що послідовно вибудовує власну модель міжнародного впливу. Посилення економічного потенціалу КНР, зміни у зовнішньополітичних підходах та активізація участі в міжурядових інституціях супроводжуються переосмисленням інструментів, за допомогою яких держава формує свій образ у світі та просуває національні інтереси. У цьому контексті особливе місце посідає «м'яка сила» – концепт, який, попри своє зародження в західній політичній думці, набув у Китаї унікального змісту та перетворився на повноцінну складову офіційної політичної доктрини.

В Європі китайська м'яка сила набула особливої ваги. Для Пекіна країни Європейського Союзу стали одним із ключових майданчиків для просування культурної, освітньої, інформаційної та економічної дипломатії, оскільки європейський регіон відіграє значну роль у глобальній стратегії КНР – як у сфері торгівельно-інвестиційної взаємодії, так і в цілеспрямованих зусиллях сформувати позитивний імідж країни за кордоном. З огляду на те, що ЄС виступає провідним осередком демократичних цінностей, нормотворчості та світового публічного дискурсу, ефективність китайських інструментів м'якої сили на цьому векторі може істотно вплинути як на співвідношення сил на міжнародній арені, так і на формування нового політичного порядку.

Актуальність теми дослідження зумовлена стрімким посиленням китайської присутності в Європі, а також зростаючим інтересом світової наукової спільноти до вивчення того, яким чином КНР адаптує концепцію м'якої сили до власних історико-філософських традицій та політичних пріоритетів. Китайська модель відходить від західного універсалістського трактування цього феномена та ґрунтується на унікальному поєднанні традиційної філософії (конфуціанства, даосизму, легізму), сучасних ідеологічних засад Комуністичної партії Китаю та довгострокових геополітичних інтересів. Саме тому дослідження м'якої сили КНР у європейському контексті є ключем до розуміння природи сучасного

геополітичного суперництва, механізмів формування образу держави та перспектив співпраці Європейського Союзу з КНР у майбутньому.

Попри значний академічний інтерес, питання китайського впливу в Європі все ще потребує глибшого та всебічного вивчення. У більшості наукових праць увага зосереджена або на теоретичному аналізі самого поняття «м'яка сила», або на окремих практичних інструментах китайського впливу, таких як діяльність Інститутів Конфуція, інформаційна політика КНР чи гуманітарні програми. Натомість комплексний аналіз цього феномена, який враховував би водночас філософсько-ідеологічні витoki китайської м'якої сили, її сучасну політичну інтерпретацію та специфіку функціонування в європейському просторі, досі недостатньо висвітлений.

Важливо підкреслити, що європейський напрям застосування китайської м'якої сили є одним із найконтroversійніших. З одного боку, багато європейських держав зацікавлені у торговельно-економічній співпраці з КНР, у розвитку культурних зв'язків і науково-освітньому обміні. З іншого – у Європі зростає критика щодо політичних та інформаційних інструментів Пекіна [89, с. 15–18], наростають побоювання щодо маніпуляцій громадською думкою і контролю за діяльністю освітніх установ. Більше того, питання безпеки й політичної автономії дедалі частіше стають предметом внутрішньополітичних дебатів. Усе це вимагає комплексного аналізу структурних механізмів впливу КНР на європейський простір.

Актуальність теми також посилюється глибинними геополітичними змінами за останнє десятиліття, які проявляються в кризі традиційних міжнародних інститутів, кардинальній зміні балансу сил між великими державами, війні Росії проти України, а також переоцінці ролі демократії та інформаційної безпеки. Важливу роль відіграє різке загострення стратегічного протистояння між США та Китаєм, яке фактично формує архітектуру нового світового порядку. З одного боку, Сполучені Штати намагаються зберегти статус глобального гегемона, тоді як Китай прагне посилити власну позицію на міжнародній арені. Суперництво двох наддержав виходить далеко за межі

військово-стратегічної площини і охоплює сфери торгівлі, високих технологій та фінансів [82], що докорінно змінює роль китайської м'якої сили. Вона стає інструментом боротьби за вплив, коли Пекін прагне не лише економічної чи політичної присутності, а й стійкого культурно-ідеологічного утвердження, особливо в регіонах, які традиційно належали до зони американського домінування, зокрема в Європі. Для Європейського Союзу це означає, що культурна дипломатія Китаю є не просто жестом ввічливості, а складовою довгострокового плану з геополітичної експансії. За цих обставин вкрай важливо з'ясувати, чи здатна м'яка сила Китаю й надалі ефективно маскувати прагматичні інтереси держави риторикою про «миролюбну державу» та «надійного економічного партнера».

Важливим є і те, що китайська модель м'якої сили значною мірою має в своїй основі культурну та філософську спадщину, що виводить її за межі суто політичного інструменту. Конфуціанські уявлення про гармонію, моральний авторитет, ієрархію та пріоритет спільного блага над особистим; даоські концепції рівноваги й непрямой дії; легістська традиція державного управління [154] – усе це формує унікальне ідеологічне підґрунтя дипломатії КНР, яка суттєво відрізняється від західних моделей. Саме через цю цивілізаційну специфіку китайська м'яка сила викликає водночас зацікавлення й занепокоєння.

Метою магістерської роботи є комплексний аналіз концептуальних засад, особливостей та ефективності м'якої сили КНР у європейському контексті, з урахуванням її філософсько-ідеологічних витоків, стратегічних пріоритетів і практичних проявів.

Для досягнення мети визначено такі **завдання дослідження**:

– розкрити теоретичні засади концепції м'якої сили та проаналізувати її еволюцію в науковому дискурсі від класичної моделі Д. Ная до сучасних альтернативних інтерпретацій;

– окреслити філософські, культурні та ідеологічні джерела китайської моделі м'якої сили та визначити їхній вплив на формування сучасної дипломатичної риторики КНР;

– дослідити ключові інструменти та механізми реалізації м'якої сили Китаю в Європі;

– проаналізувати реакцію європейських держав та інституцій на посилення китайського впливу, окреслити виклики та обмеження китайської стратегії;

– визначити ефективність та перспективи м'якої сили КНР у Європі в умовах сучасних геополітичних реалій.

Об'єктом дослідження є зовнішньополітична діяльність Китайської Народної Республіки.

Предмет дослідження – інструменти, специфіка та ефективність м'якої сили КНР у європейському просторі.

Хронологічні рамки охоплюють період від початку 2000-х років, коли концепція м'якої сили була офіційно закріплена в політичній доктрині КНР, і до сьогодні, що дає можливість простежити її еволюцію та актуальні тенденції розвитку.

Географічні межі охоплюють країни Європейського Союзу – як один із основних регіонів реалізації китайської стратегії м'якої сили, а також Китай, що дає змогу розглядати м'яку силу КНР у взаємозв'язку з її внутрішнім і зовнішнім політичним контекстом та простежити, як внутрішні ідеологічні та культурні орієнтири Пекіна трансформуються у зовнішньополітичну практику.

Методологія дослідження ґрунтується на комплексному використанні загальнонаукових і спеціальних методів, що дозволяє забезпечити всебічність та міждисциплінарність аналізу. Використано системний, порівняльно-історичний, структурно-функціональний, дискурс-аналіз і контент-аналіз, вторинний аналіз джерел та метод кейс-стаді. Обраний методологічний інструментарій уможливорює комплексний аналіз філософсько-теоретичних засад китайської м'якої сили та специфіки її практичного застосування в європейському контексті.

Ступінь наукової розробленості теми свідчить про наявність значної кількості праць, присвячених як теоретичній моделі м'якої сили, так і китайській зовнішній політиці. Однак комплексних досліджень, що поєднують аналіз ідейно-філософських витоків китайського підходу з розглядом практичних стратегій КНР у Європі, бракує. Це визначає необхідність більш глибокого та структурованого вивчення явища.

Джерельну базу дослідження становлять наукові праці українських, західних і китайських авторів та публікації провідних аналітичних центрів, зокрема Фонд Карнегі за міжнародний мир [56; 66; 185; 186], Інститут досліджень Китаю (MERICS) [100; 104; 109], Центр стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS) [47; 115] та Національне бюро азійських досліджень (NBR) [142]. Важливу частину становлять офіційні документи КНР – матеріали МЗС Китаю, урядові звіти та стратегії, а також нормативні акти та аналітичні публікації інституцій Європейського Союзу. Додатково було опрацьовано значний масив медійних джерел: китайські державні медіа, європейські інформаційні видання, статистичні дані та спеціалізовані онлайн-ресурси, що дало змогу дослідити інформаційні й комунікативні механізми м'якої сили КНР у Європі.

Теоретичну основу дослідження становлять праці Д. Ная [125; 126; 127; 128; 129; 130; 131; 132; 133] та Д. Галларотті [72], які визначають зміст і умови ефективності м'якої сили. Значний внесок у розуміння стратегічних засад китайського впливу зробили роботи Н. Ролланд [142], С. Рахман [141], А. Скобелл [147], які аналізують політичний, культурний та безпековий виміри зовнішньої політики КНР. Китайське бачення проблематики представлено роботами Л. Чжан [185; 186], Л. Кун [101], Л. Чень [32], С. Яо [182], Ю. Дун [52], С. Лі [110], Т. Аббас [110], що висвітлюють філософські, культурні та ідеологічні засади м'якої сили Китаю. Додаткові підходи подають Т. Метельова [116], В. Чжен [187] та М. Зубіллага [193], які аналізують вплив традиційної китайської думки на сучасну стратегію Китаю.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному аналізі м'якої сили Китаю в Європі, що поєднує дослідження філософських та ідеологічних витоків китайської моделі, аналіз конкретних інструментів м'якої сили, оцінку їхньої ефективності та сприйняття в країнах Європейського Союзу, а також виявлення структурних обмежень і потенціалу китайського впливу в сучасних міжнародних умовах.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів у навчальних курсах із міжнародних відносин, політології, регіонознавства, зовнішньої політики КНР, культурної дипломатії, а також у діяльності аналітичних центрів та експертних інституцій, що працюють із проблематикою європейсько-китайських відносин.

Апробація результатів. Основні положення та результати магістерського дослідження були апробовані в доповіді на звітній науковій конференції студентів університету за 2024 рік (м. Івано-Франківськ, 2025).

Особистий внесок в розроблення теми також висвітлено у університетському збірнику студентських наукових праць «Еврика–XXVI» 2025, де були опубліковані ключові результати дослідження та теоретико-методологічні напрацювання, що лягли в основу магістерської роботи.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, вісьмох підрозділів, переліку умовних позначень, висновків та списку використаних джерел і літератури, що налічує 196 позицій. Загальний обсяг роботи становить 130 сторінок.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОНЦЕПЦІЇ М'ЯКОЇ СИЛИ

1.1. Методологічна основа та підходи до дослідження

Методологічна основа дослідження м'якої сили зумовлена необхідністю комплексного аналізу як теоретичних витоків цього поняття, так і практичних механізмів його застосування в зовнішній політиці держав. Зважаючи на багатовимірність самої концепції, що поєднує ідеологічні, культурні, політичні та інформаційні складові, дослідження потребує використання низки взаємодоповнювальних міждисциплінарних методів і звернення до різних концептуальних традицій, що сформувалися у рамках теорії міжнародних відносин, культурології, політології та досліджень зовнішньої політики, кожен з яких дозволяє розкрити окремий структурний аспект досліджуваного феномену.

Передусім теоретичною основою слугувала концепція м'якої сили, запропонована Д. Наєм у низці його праць, насамперед у «Soft Power: The Means to Success in World Politics» (2004), де дослідник підкреслює важливість нематеріальних ресурсів держави – культури, політичних цінностей та характеру зовнішньої політики [133]. У роботі було застосовано не буквально запозичення концепції Наєма, а її критичне переосмислення з урахуванням специфіки різних моделей міжнародного впливу.

Важливим методологічним орієнтиром стало звернення до неореалістичних і неоліберальних інтерпретацій влади, які дозволяють розглядати м'яку силу як ресурс, що впливає на структуру міждержавних відносин через формування привабливості та довіри. Водночас застосування конструктивістського підходу дозволило зосередитися на значенні нематеріальних чинників – ідей та цінностей, показавши, як саме вони формують імідж держави та впливають на її сприйняття на міжнародній арені.

У ході дослідження було використано системний, порівняльно-історичний і структурно-функціональний методи, а також дискурс- і контент-аналіз, вторинний аналіз джерел та метод кейс-стаді. Їх сукупність забезпечила можливість простежити еволюцію м'якої сили та особливості її тлумачення в Китаї, визначити філософські й ідеологічні витoki цього феномену, а також проаналізувати практичні механізми впливу КНР на європейський простір.

Вибір системного підходу зумовлений тим, що концепція м'якої сили є невіддільним елементом ширшої системи міжнародних відносин. Вона функціонує у тісній взаємодії з іншими важелями зовнішньополітичного впливу – економічними, політичними та інформаційними. Саме тому в роботі ця модель розглядається як цілісна структура, в якій культурні ініціативи, дипломатичні кроки, економічні проекти та технологічна експансія діють як єдиний скоординований механізм [142, с. 4–7], спрямований на зміну глобального балансу сил. Системний підхід дозволив порівняти різні моделі м'якої сили, простежити логіку їх розвитку та виокремити особливості їх застосування в окремих регіональних контекстах.

Значну роль у дослідженні відіграв порівняльно-історичний метод, застосований для аналізу еволюції самої концепції м'якої сили та її інтерпретацій у різних інтелектуальних традиціях. Оскільки початкова теоретична модель м'якої сили була запропонована Д. Наєм у межах ліберальної традиції, її адаптації в інших політичних і культурних контекстах потребують глибокого історичного розгляду ідейних трансформацій. У роботі було простежено шлях розвитку концепції первинного визначення Ная 1990-х років та формування китайської моделі м'якої сили, що увібрала у себе елементи конфуціанства, даосизму та легізму [101, с. 33]. Історичний аналіз також був необхідним для розуміння того, як філософські та політичні концепції давнього Китаю трансформувалися у складові сучасної дипломатії КНР, зокрема концепції «Китайської мрії» та «Спільноти спільної долі людства».

Структурно-функціональний метод дав змогу проаналізувати структуру китайської м'якої сили як цілісного комплексу взаємопов'язаних елементів та

виявити функції кожного із них у реалізації зовнішньої політики КНР. У роботі було розглянуто три основні виміри китайської м'якої сили – культурний, політичний та економічно-технологічний, а також показано, як кожен із них виконує конкретні завдання у взаємодії з європейськими країнами. Структурно-функціональний підхід дозволив виявити логіку взаємодії таких інструментів, як гуманітарні програми, державні медіа, економічні ініціативи, культурні заходи, освітні платформи та інститути громадської дипломатії. У межах цього методу було визначено, що китайська м'яка сила не є незалежним, самодостатнім явищем [141, с. 96–103], а функціонує як продовження ідеологічної та політичної стратегії КПК.

Метод контент-аналізу застосовувався під час опрацювання офіційних документів, зовнішньополітичних заяв, матеріалів державних і міжнародних медіа, виступів політичного керівництва та публікацій аналітичних центрів. Контент-аналіз дозволив виявити ключові теми, що домінують у сучасних зовнішньополітичних дискурсах: образ держави як носія певних цінностей, акцент на культурній привабливості, критика небажаних моделей світового порядку, підкреслення прагматичності власних ініціатив та наративи про «взаємовигідне співробітництво». Його використання дозволило оцінити, у який спосіб Китай конструює власний образ у європейських інформаційних просторах, наскільки послідовними є ці стратегії та які інструменти виявляються найбільш ефективними.

Метод вторинного аналізу джерел був застосований при опрацюванні аналітичних звітів міжнародних організацій, неурядових інститутів та європейських дослідницьких центрів. Це дозволило систематизувати та зіставити результати різних досліджень щодо ефективності китайської м'якої сили. На основі аналізу вторинних джерел у дослідженні застосовано сучасні підходи до вивчення культурного та політичного впливу КНР, що забезпечило об'єктивність поданих оцінок.

Завдяки дискурс-аналізу вдалося з'ясувати, який саме зміст Китай вкладає у поняття «м'яка сила» і як використовує термінологію для просування своєї

ідеології. Це дозволило розкрити підтекст і справжні світоглядні орієнтири, які приховані за офіційною політичною риторикою КНР та формують її зовнішньополітичну поведінку. Застосування дискурс-аналізу дало змогу показати, яким чином Китай конструює образ культурної та політичної привабливості, апелюючи до традиційних ціннісних уявлень та історичних наративів, які покликані підсилювати моральну легітимність його міжнародної позиції. Цей метод також дозволив проаналізувати загальні зовнішньополітичні наративи, що використовуються КНР для представлення власного бачення глобальних процесів і підкреслення відмінності від інших моделей міжнародного порядку. У такий спосіб було визначено, що китайська м'яка сила ґрунтується не лише на просуванні культури, а й на формуванні політичного образу держави як ціннісно-орієнтованого та соціально відповідального актора, який позиціонує себе носієм альтернативних підходів до розвитку й взаємодії на міжнародній арені [186].

З огляду на практичну спрямованість дослідження, було застосовано метод кейс-стаді, що дозволив детально розглянути окремі приклади проявів м'якої сили Китаю у країнах Європейського Союзу та в окремих європейських регіонах. Вибір кейсів ґрунтувався на їхній показовості та наявності емпіричних даних, а також на здатності цих прикладів відобразити ширші тенденції застосування м'якої сили. Їхній аналіз дав змогу виявити закономірності успішності та обмеженості китайської моделі м'якої сили в тих чи інших політичних та культурних умовах.

Таким чином, методологічна основа дослідження поєднує різні, але взаємодоповнювальні підходи, що дозволяють комплексно проаналізувати феномен м'якої сили та визначити його місце в сучасній системі міжнародних відносин. Важливо, що отримані результати гармонійно доповнювали один одного: теоретичні припущення підтверджувалися конкретними прикладами, а емпіричні спостереження інтерпретувалися крізь призму наукових теорій. Використання методів системного, порівняльно-історичного, структурно-

функціонального, дискурс- та контент-аналізу, а також вторинного аналізу джерел та кейс-стаді забезпечило глибину і багатовимірність дослідження.

1.2. Огляд джерельної бази та стан наукової розробленості проблеми

Дослідження феномену м'якої сили та особливостей його трактування в китайському контексті спирається на широку й концептуально різноманітну джерельну базу. До неї належать класичні теоретичні напрацювання у сфері міжнародних відносин, праці провідних західних і китайських дослідників, аналітичні матеріали та звіти міжнародних дослідницьких центрів, а також первинні філософські тексти, що становлять основу політичної та культурної думки Китаю. Комплексний характер залучених джерел зумовлений міждисциплінарною природою досліджуваного явища, оскільки концепція м'якої сили поєднує політологічні, культурологічні, філософські, комунікативні та соціологічні підходи, необхідні для багатовимірного аналізу специфіки китайського впливу на міжнародній арені. У межах цього підрозділу здійснюється систематизація зібраних джерел, їх типологізація та критичний огляд стану наукової розробленості проблеми.

Основою теоретичної частини дослідження стали праці провідного американського дослідника Д. Ная – автора терміну «м'яка сила» (soft power). Його роботи «Bound to Lead: The Changing Nature of American Power» (1990) [125], «Soft Power: The Means to Success in World Politics» (2004) [130], численні статті у виданнях Journal of Political Power [131], Foreign Policy [130], звіти та інші публікації, присвячені концепції м'якої сили, слугують основою аналізу нематеріальних інструментів впливу держави в сучасній міжнародній політиці. У цих працях визначено ключові поняття, якими сьогодні оперує наукова та політична риторика: привабливість культури, легітимність політичних цінностей, довіра та послідовна зовнішня політика як джерела впливу, що переважають примус. Най розробив концептуальну модель, що дозволяє розглядати м'яку силу як невід'ємну складову більш широкої структури

влади, де переплітаються матеріальні та нематеріальні ресурси. Його концепція, попри критику за надмірну абстрактність і західноцентризм, залишається основоположною і забезпечує теоретичне підґрунтя для розуміння китайського підходу до міжнародного впливу.

Для аналізу теоретичних і практичних аспектів еволюції концепції м'якої сили у світовій політиці використано також працю Д. Галларотті «Soft Power: What it is, Why It's Important, and the Conditions for Its Effective Use» [72], яка доповнює теорію Ная аналізом передумов і чинників ефективного застосування м'якої сили. Вчений доводить, що в сучасному світі, об'єднаному технологіями та ринками, правила гри змінилися. Військова міць втрачає домінування, а головним інструментом успіху стають нематеріальні ресурси – знання, культура та дипломатія.

Окреме місце в дослідженні посідають праці, що розкривають сутність «розумної сили» (smart power), яку ввели в науковий обіг Д. Най та Р. Армідж у звітах Центру стратегічних та міжнародних досліджень [47]. Вони систематизують механізми поєднання м'яких і жорстких інструментів та пропонують практичні рекомендації для держав, які прагнуть поєднувати привабливість із силовими можливостями. Розгляд цього концепту дозволяє глибше зрозуміти місце м'якої сили у комплексній структурі міжнародного впливу, а також оцінити, наскільки Китай інтегрує або відходить від цих підходів у своїй зовнішній політиці.

Не менш важливою складовою джерельної бази є роботи, присвячені аналізу філософських і культурних витоків китайської м'якої сили. Оскільки Китай використовує у своїй зовнішній політиці культурно-ідеологічні концепти, які ґрунтуються на багатовіковій інтелектуальній традиції, залучення класичних текстів є необхідною умовою для повного розуміння моделі м'якої сили КНР. Значну цінність становлять праці, у яких розкрито вплив конфуціанства, даосизму та легізму на формування сучасної зовнішньої політики Китаю. У роботі використано класичні джерела «Аналекти», «Чотирикнижжя» та «П'ятикнижжя», які проаналізовано крізь призму праць сучасних дослідників,

зокрема Л. Чень [32], Д. Літл [114], С. Яо [182], С. Лі Лі [110], Т. Аббас [110] та Ю. Дун [52]. Автори розглядають давні філософські ідеї в контексті сучасного державного управління і зовнішньої політики та підтверджують, що китайська м'яка сила є результатом не стільки західного запозичення, скільки інтерпретації давніх світоглядних концепцій. Ці напрацювання є цінними для пояснення, чому у китайському дискурсі переважають категорії морального авторитету, гармонії та ієрархії, які мають безпосереднє значення для реалізації зовнішньої політики.

До цієї ж групи належать дослідження Т. Метельової [116] та В. Чженя [187], які аналізують вплив конфуціанських норм на китайську зовнішню політику періоду реформ і відкритості. Автори наголошують на центральності принципів морального управління, добродесного лідерства та гармонійної співпраці в китайському політичному мисленні, які згодом трансформуються у ключові елементи м'якої сили КНР. Не менш важливим є внесок М. Зубіллага, який у праці «Confucianism in International Relations» [193] демонструє, як китайська держава використовує традиційні філософські концепти для зміцнення свого міжнародного авторитету, формування позитивного образу та легітимації глобальних амбіцій.

Поряд із цим слід виділити джерела, що висвітлюють стратегічну культуру Китаю та її зв'язок із м'яким впливом. Серед таких праць – дослідження А. Скобелла «China and Strategic Culture» [147], у якому стратегічна поведінка КНР зображується як результат довготривалої історичної традиції непрямой дії і прагнення уникати відкритої конфронтації для поступового формування сприятливого середовища.

Важливе місце серед джерел становлять праці, що аналізують китайську м'яку силу в контексті її ідеологічного наповнення. Роботи сучасних китайських дослідників Л. Чжан [185; 186], Л. Кун [101] доводять, що КНР формує власну унікальну модель м'якої сили, основою якої є поєднання традиційної культури з політичними гаслами КПК (концепції гармонійного суспільства, «Спільноти спільної долі людства» та «Китайської Мрії»). Аналіз цих робіт дозволяє зрозуміти внутрішню логіку дій Пекіна та побачити китайську стратегію не

очима стороннього спостерігача, а так, як її замислили та розробили самі китайські ідеологи.

Джерельна база також охоплює дослідження, присвячені культурній дипломатії та механізмам інформаційного впливу. У цьому контексті важливою є дисертаційна робота згаданої раніше Л. Кун «Exploring China's Soft Power: Manifestations of the Chinese Dream in Contemporary Practices of Cultural Diplomacy» [101] та праця Н. Ролланд «China's Vision for a New World Order» [142], які висвітлюють стратегічні цілі Пекіна та його механізми формування альтернативного міжнародного порядку.

Ще однією цінною групою джерел є аналітичні матеріали провідних міжнародних дослідницьких центрів – Інституту досліджень Китаю [100; 104; 109], Фонду Карнегі за міжнародний мир [56; 66; 185; 186], Національного бюро азійських досліджень [142], Центру стратегічних і міжнародних досліджень [47; 115] та Європейської групи аналітичних центрів [38; 85]. Значний внесок у дослідження зробили звіти Центру стратегічних і міжнародних досліджень щодо діяльності китайських Інститутів Конфуція та оцінки впливу китайських медіа в Європі; аналітика Інституту досліджень Китаю, присвячена європейському сприйняттю китайської м'якої сили та реакції ЄС на інструменти китайського впливу. Ці матеріали дають можливість побачити китайську стратегію м'якого впливу очима західних аналітиків, що допомагає критично оцінити ефективність і суперечності китайської моделі.

До джерел, що дозволяють розкрити політичний дискурс КНР, відносяться офіційні документи Міністерства закордонних справ КНР, промови керівництва КПК, матеріали китайських державних медіа, а також нормативно-правові документи ЄС, що визначають реакцію європейських інституцій на зростання китайської активності. На їх основі вдалося простежити ключові наративи, які Китай просуває в Європі, розкрити реальний зміст китайської публічної дипломатії та оцінити ступінь відповідності між декларованими принципами й практичною діяльністю КНР.

Таким чином, джерельна база дослідження характеризується багатогранністю, що дозволяє відтворити як історичну еволюцію концепції м'якої сили, так і особливості її сучасного застосування в китайському контексті. Це забезпечує всебічність аналізу та дозволяє розглядати м'яку силу КНР не лише як політичний інструмент, а й як складовий елемент глобальної стратегії позиціонування.

Ступінь наукової розробленості теми демонструє зростаючий інтерес до аналізу культурного та ідеологічного впливу Китаю. На Заході дослідження м'якої сили КНР зосереджені переважно на її ефективності та можливих ризиках. Такі автори, як Н. Ролланд [142], С. Рахман [141], Л. Чжан [185; 186] та інші, висвітлюють стратегічні аспекти китайського впливу, підкреслюючи його системність та політичну орієнтованість. Дослідники Інституту досліджень Китаю та Центру стратегічних і міжнародних досліджень часто трактують китайську м'яку силу у контексті ширшої політичної стратегії КНР, пов'язуючи її з економічною експансією та інформаційними інструментами.

Водночас у країнах Європи помітні два головні напрями дослідження: культурно-дипломатичний, який вивчає роль Інститутів Конфуція, освітніх програм та культурних заходів [89], та політико-інформаційний, який фокусується на впливі китайських медіа, інформаційних кампаній, наративів і стратегій публічної дипломатії [55]. Європейські дослідники часто наголошують на амбівалентності китайської м'якої сили, виокремлюючи суперечність між офіційно задекларованими цінностями мирного розвитку та реальними політичними практиками Пекіна [148].

Сучасні китайські науковці, на відміну від західних, підкреслюють позитивний характер м'якої сили КНР і акцентують на її філософському корінні. Вони наголошують на цивілізаційній місії Китаю, важливості морального авторитету та культурної привабливості. Такий підхід значною мірою спирається на традиційні конфуціанські та даоські постулати про гармонію та моральне управління [159].

Незважаючи на значну кількість праць, проблема китайської м'якої сили залишається дискусійною через низку причин. По-перше, існує різниця в інтерпретаціях між західними й китайськими авторами. По-друге, питання ефективності китайської м'якої сили в Європі залишається відкритим через неоднозначність досягнутих результатів. По-третє, у науковому дискурсі бракує всебічних досліджень, що інтегрують філософські, культурні та політичні аспекти китайського впливу.

Отже, ступінь наукової розробленості проблеми свідчить про значний прогрес у вивченні м'якої сили КНР, але водночас вказує на необхідність комплексного аналізу цього явища, який поєднає теоретичні моделі, філософські витоки, інструменти практичного застосування та регіональну специфіку європейського контексту.

1.3. Сутність та еволюція концепції м'якої сили

Прагнення до домінування та контролю традиційно посідало центральне місце в міжнародній політиці. Упродовж тривалого часу держави та інші міжнародні актори покладалися переважно на військову силу та економічний тиск, щоб утвердити свої позиції на глобальній арені. Однак у другій половині ХХ століття поширення інформаційних технологій, поглиблення економічної взаємозалежності та зростання ролі нематеріальних ресурсів поступово змінили звичні механізми міжнародної взаємодії. Саме на цьому тлі виникла концепція м'якої сили, яка запропонувала новий підхід до розуміння природи політичного впливу та відкрила ширші можливості для його теоретичного аналізу.

Хоча термін «м'яка сила» вперше згадується в Оксфордському словнику англійської мови ще в 1985 році [176], його повноцінне введення в науковий обіг пов'язане з публікацією професором Гарвардського університету Д. Наєм книги «Bound to Lead: The Changing Nature of American Power» у 1990 році [125]. Згодом це поняття перетворилося на центральний елемент теоретичної моделі, що пояснює, як держава може досягати зовнішньополітичних цілей шляхом

формування власного привабливого міжнародного образу. У подальших працях дослідника ця ідея отримала завершене концептуальне оформлення та стала одним із ключових напрямів його наукового доробку.

Поява концепції була реакцією на поширені у 1980-х роках теорії «занепаду американського домінування», у яких на думку Най, помилково оцінювалась могутність США лише через призму матеріальних ресурсів, внаслідок чого ігнорувалася здатність країни впливати на інших через привабливість власної моделі розвитку. У своїй праці Най намагався продемонструвати, що американський вплив ґрунтується не лише на військовій потузі чи економічних ресурсах, а й на нематеріальних чинниках: культурі, політичних цінностях, міжнародних інституціях і здатності формувати привабливе інформаційне середовище. Він підкреслював, що у світі після холодної війни держави дедалі частіше досягають своїх цілей не через примус, а через створення позитивного іміджу, який спонукає інших добровільно діяти в їхніх інтересах [125, с. 31–45].

Досліджуючи геополітичні зміни 1990-х років, вчений відзначав поступове відходження від звичних інструментів впливу та зростання ролі більш непомітних, непримусових і менш матеріальних форм влади. Це стало наслідком посилення ролі інформації та комунікацій у міжнародних процесах. Занепад традиційних важелів влади Най пояснював кількома ключовими тенденціями: поглибленням економічної взаємозалежності, різким збільшенням кількості транснаціональних гравців, підйомом націоналізму в слабких державах, поширенням технологій та зміною глобального порядку денного [131, с. 197–200].

Технологічний прогрес докорінно змінив дієвість традиційної жорсткої сили. Оскільки військові можливості стали доступними для країн периферії і навіть недержавних акторів, великі держави почали втрачати свій безумовний потенціал стримування [131, с. 200–202]. Паралельно, завдяки цифровій революції, інформація стала ключовим фактором міжнародної політики. Оперативний доступ до даних перетворився на стратегічний актив, знижуючи роль військової сили. Яскравим прикладом цих змін була еволюція розвідки: якщо раніше вона

спиралася переважно на агентурну мережу, то наприкінці ХХ століття провідні держави дедалі більше поклалися на супутникові технології для збору політичної та оборонної інформації.

Зростання ролі м'якої сили також стало наслідком поглиблення глобальної економічної взаємозалежності. Тісна інтеграція держав не лише знизила ефективність силового тиску, а й суттєво підвищила його вартість. Як зазначає Най, взаємозалежність, попри свої вигоди, робила застосування погроз чи санкцій ризикованим для самого ініціатора. Саме ця «висока ціна агресії» спонукала до пошуку менш конфронтаційних методів впливу [130, с. 67–68]. Глобалізація змінила саму парадигму влади: в нових реаліях жорстка сила втратила колишню вагу, поступаючись місцем стратегіям, що ґрунтуються на співпраці та взаємній вигоді, а не на примусі [72, с. 37].

Еволюція міжнародної політики вивела на перший план нематеріальні важелі впливу. Зросла роль таких ресурсів, як національна єдність, культурна привабливість та авторитет міжнародних інституцій. Саме ці зміни створили підґрунтя для утвердження м'якої сили – здатності держави здобувати прихильність інших завдяки привабливості власної культури, ідеології чи інституційної моделі розвитку [130, с. 67].

Тенденції, що окреслилися у 1990-х роках, у наступному десятилітті лише посилилися, спричинивши подальше зменшення ролі військової сили. Най підкреслює, що науково-технічний прогрес ХХ століття, зокрема поява ядерної зброї, докорінно змінив природу конфліктів. Ядерний фактор зробив війни між провідними державами малоімовірними через неприйнятно високі втрати, що сформувало абсолютно нову парадигму міжнародної безпеки [72, с. 38]. Окрім розвитку технологій, війну стримували й суспільні зміни. Демократичні країни дедалі критичніше ставилися до людських втрат, що обмежувало готовність урядів до збройних інтервенцій. Поширення ліберальних цінностей загалом сприяло відмові від примусу як інструменту вирішення конфліктів, а політичні лідери цих держав схилилися до ліберальніших ненасильницьких форм впливу [129, с. 33].

Важливим чинником посилення м'якої сили стала діяльність міжнародних організацій. Вони спонукали держави до конструктивної глобальної взаємодії та утверджували цінність багатосторонньої співпраці. Розширення мереж партнерства супроводжувалося розвитком нових норм і правових засад. З цієї перспективи, міжнародні інституції не лише підвищили стандарти поведінки у світовій політиці, а й зміцнили роль м'якої сили, стимулюючи держави використовувати легітимні важелі впливу замість силового тиску [72, с. 38].

У підсумку, розвиток військових технологій, зміна суспільного сприйняття війни, процеси демократизації та зростання ролі міжнародних структур – усе це в комплексі призвело до відносного занепаду жорсткої сили та зміщення акцентів на користь м'якої сили у системі міжнародних відносин.

В умовах нових геополітичних реалій концепція м'якої сили зазнала певної еволюції. Так, вже у наступній праці «Soft Power: The Means to Success in World Politics» (2004) Д. Най значно розширив і систематизував свої попередні концептуальні підходи. Він наголосив, що основою м'якої сили є привабливість – здатність досягати бажаного не через примус чи матеріальні стимули, а завдяки позитивному сприйняттю та довірі [129, с. 8].

На думку Ная, м'яка сила має три складові. Перша – це культура, яка здатна приваблювати. Її вплив вимірюється здатністю завойовувати прихильність, незалежно від того, чи орієнтована вона на інтелектуальну еліту, чи на масового споживача. Друга – політичні цінності, проте вони працюють лише тоді, коли держава демонструє відданість цим цінностям як у внутрішній політиці, так і на міжнародній арені, уникаючи подвійних стандартів. Третя – зовнішня політика. Вона стає джерелом впливу, якщо виглядає легітимною та справедливою. Уміння діяти спільно з іншими та враховувати чужі інтереси буде довіру значно краще, ніж політика унілатералізму [129, с. 25]. Таким чином, м'яка сила держави зростає, коли ідеали країни мають універсальний характер. Відкритість та інклюзивність притягують союзників, тоді як ізольованість і обмеженість, навпаки, відштовхують.

Аналізуючи роль культури в м'якій силі, Най послуговується терміном «універсальні цінності», однак не подає його чіткого визначення чи критеріїв трактування. Водночас, враховуючи американський контекст його праць, можна припустити, що він орієнтується саме на західне розуміння цього поняття. У межах західної політичної традиції універсальні цінності трактуються як такі, що мають загальнолюдський характер і визнаються незалежно від етнічного чи національного походження. Зазвичай їх ототожнюють із демократією, свободою та правами людини [172, с. 1–2]. На прикладі США, Най наголошує, що саме такі цінності, як демократія, захист прав людини та індивідуальні свободи, забезпечують позитивне сприйняття країни на міжнародній арені [129, с. 68]. Утім, щоб зовнішня політика стала джерелом м'якої сили, держава повинна не просто підтримувати, а послідовно втілювати ці стандарти на практиці.

Крім того, Най наголошує на важливості розмежування власне культурних ресурсів, які можуть посилювати м'яку силу, та реальної поведінки держави, що формує її привабливість. Автор застерігає від спрощеного тлумачення м'якої сили як виключно продукту масової культури. Він наголошує, що таке звуження поняття ігнорує глибші політичні та ціннісні виміри впливу. Популярна культура справді може допомагати у формуванні позитивного образу країни, однак її вплив залежить від політичного й культурного контексту інших держав. Наприклад, глобальний успіх американських брендів не гарантує автоматичного зростання симпатії до США, особливо в регіонах, де культурна експансія Вашингтона сприймається неоднозначно [129, с. 25–26]. Інакше кажучи, основна теза Ная полягає в тому, що ефективність м'якої сили, що ґрунтується на поширенні культури, визначається передусім тим, які цінності містять у собі ці культурні ресурси і наскільки вони відгукуються в конкретному суспільному та політичному середовищі.

За Наєм, саме політичні цінності та характер зовнішньої політики формують рівень м'якої сили. Послідовна, передбачувана політика, що ґрунтується на загальноприйнятих нормах, зміцнює довіру до держави. Водночас, якщо дії уряду сприймаються як нещирі чи ворожі, це призводить до

ерозії довіри та нівелює будь-які зусилля з побудови позитивного іміджу. Країна, що дотримується прав людини, підтримує мир і співпрацю та демонструє внутрішню узгодженість своїх принципів і дій, має вищі шанси здобути прихильність міжнародної спільноти [129, с. 12–14]

Успішна економічна модель розвитку також виступає важливим джерелом формування інструментів м'якої сили, передусім через вигоди, що виникають завдяки активним торговельним зв'язкам або можливостям отримання фінансової підтримки [132, с. 85–86]. Зрештою, ефективна економіка не лише приваблює партнерів, а й спонукає їх до проведення внутрішніх реформ заради доступу до цих ринків та ресурсів.

Важливим фактором у розвитку концепції м'якої сили стало розширення кола її суб'єктів. Якщо в ранніх працях Най зосереджувався насамперед на державах, то з поширенням інформаційних технологій дедалі помітнішою ставала роль недержавних акторів [130, с. 62]. Громадські організації, медіа, транснаціональні корпорації, громадянські рухи й навіть окремі публічні особи отримали здатність впливати на світову громадську думку, формувати настрої та спонукати уряди до дій без застосування примусу. До цього переліку належать і міжурядові організації, зокрема ООН. Її м'яка сила спирається на універсальний мандат, правову легітимність та моральний авторитет. Водночас вплив ООН, як і інших подібних структур, не є статичним і залежить від позиції держав-членів, що може як зміцнювати, так і підривати довіру до організації.

Окрім міжнародних інституцій, до носіїв м'якої сили належать релігійні рухи та навіть нелегальні мережі. Релігійні рухи здатні поширювати свої ідеї через цінності та віру, формуючи почуття спільності. Однак використання примусу або агресивних методів руйнує їхню привабливість. При цьому деякі радикальні угруповання, попри загальний осуд, іноді все ж знаходять відгук у певної частини суспільства, якщо їхні ідеї резонують із переконаннями цих людей [129, с. 91–95].

У своїх працях Д. Най наголошує на синергії жорсткої та м'якої сили. Незважаючи на відмінності в їхніх інструментах та механізмах дії, обидві

спрямовані на те, щоб формувати поведінку інших акторів у бажаному для себе напрямі. Жорстка сила діє методами прямого тиску та спирається на військову міць або фінансові важелі впливу, тоді як м'яка сила ґрунтується на ідеологічній привабливості та авторитеті держави, завдяки яким вона здобуває симпатію та довіру партнерів.

У практиці міжнародних відносин жорсткі та м'які інструменти впливу діють настільки переплетено, що чітко відокремити їх один від одного буває складно. Як підкреслює Най, зовнішньополітичні дії можуть виглядати ненасильницькими й позбавленими прямого примусу, але водночас містити приховані елементи тиску. У таких ситуаціях вирішальним критерієм стає реакція міжнародної спільноти. Якщо дії держави сприймаються як легітимні і відповідають інтересам партнерів, їх зазвичай трактують як прояв м'якої сили [131, с. 7]. У випадку, коли справжні інтереси суб'єкта та об'єкта м'якого впливу розходяться, така стратегія набуває ознак маніпуляції. Маніпулятивне застосування м'якої сили зазвичай є неефективним і в більшості випадків контрпродуктивним, адже шкодить партнерським відносинам і рідко забезпечує очікуваний результат. Як зазначав учений, жодна держава не бажає бути об'єктом маніпуляцій, навіть якщо такі дії здійснюються через механізми м'якої сили [47, с. 13].

Взаємозв'язок м'якої та жорсткої сили проявляється, зокрема, і в тому, що зміни у сфері матеріальних ресурсів безпосередньо впливають на здатність держави формувати власну привабливість і авторитет. Як зазначає Най, послаблення економічного потенціалу та військової могутності означає не лише втрату інструментів жорсткої сили, а й зменшення можливостей впливати на глобальний порядок денний у вигідний для себе спосіб. А оскільки такий вплив є одним із ключових механізмів м'якої сили, то занепад ресурсних можливостей автоматично підриває міжнародну привабливість держави. Водночас політолог наголошував, що нематеріальні компоненти, у вигляді патріотичного настрою, морального духу і легітимності влади, суттєво визначають військову спроможність держави вести збройну боротьбу та досягати перемог [132, с. 21].

Дослідник звертає увагу на те, що ефект від використання інструментів м'якої сили проявляється не відразу. На відміну від військових операцій чи економічних санкцій, які здатні забезпечити швидкий і відчутний результат, вплив м'якої сили розгортається поступово, має триваліший характер і зазвичай проявляється менш інтенсивно. Окрім того, застосування інструментів жорсткої сили нерідко супроводжується значними фінансовими витратами. Натомість вплив нематеріальних ресурсів, притаманний м'якій силі, зазвичай має позитивну динаміку, поступово змінюючи систему цінностей суспільства у вигідному для суб'єкта напрямі [133, с. 396].

Так, Най підводить до думки, що вміле використання м'якої сили можна порівняти з довгостроковими «політичними інвестиціями», дивіденди від яких проявляються з часом. Таким чином, м'яку силу доцільніше застосовувати у сферах, що мають суспільну значущість, наприклад під час розбудови демократичних інституцій, боротьби з епідеміями чи протидії зміні клімату.

Поняття м'яка сила охоплює два взаємопов'язані виміри – привабливість та вплив, тобто поєднує у собі як пасивний, так і активний елементи. Пасивний компонент стосується тих характеристик держави, які історично склалися та формують її образ у світі без будь-яких цілеспрямованих зусиль. У цьому випадку держава не докладає спеціальних дій для створення чи підтримки привабливого міжнародного іміджу, оскільки він уже існує завдяки її культурній, політичній чи соціальній спадщині. Активний аспект м'якої сили передбачає свідому діяльність держави, спрямовану на взаємодію з іноземною аудиторією. Йдеться про формування таких образів та наративів, які ідеалізують вигляд держави та ефективно корегують настрої як політичних еліт, так і широкої громадськості.

Най наголошував, що реалізація цього впливу зазвичай відбувається через механізми публічної дипломатії, яку він визначав як інструмент використання ресурсів м'якої сили, зорієнтований насамперед на роботу з суспільством, а не на уряди держав. Водночас дослідник підкреслював, що публічна дипломатія є лише засобом досягнення стратегічних цілей, а не автоматичною гарантією

привабливого іміджу. Якщо культура та політичні цінності держави не сприймаються як привабливі самі по собі, будь-які спроби їх просувати можуть лише посилити негативні настрої, а не пом'якшити їх, що також спричинить контрпродуктивний ефект [127, с. 95].

У 2003 році, розширюючи та вдосконалюючи підходи до розуміння м'якої сили, Най запропонував більш комплексну концепцію «розумної сили», у межах якої поєднав можливості жорсткого та м'якого впливу. Розумна сила полягає в здатності держави гнучко застосовувати весь спектр доступних інструментів, від дипломатії й культурних програм до економічних чи військових важелів, залежно від обставин і бажаного результату. Таким чином, мова йде про формування стратегіями, яка поєднує ресурси різної природи в ефективну модель дії, пристосовану до конкретних викликів та різних міжнародних ситуацій [132, с. 15].

Розвиваючи концепцію, Най дійшов висновку, що сама лише привабливість не гарантує стратегічного успіху, а ставка виключно на примус рідко призводить до стійких результатів у довгостроковій перспективі. Відтак, суть розумної сили полягає у збалансованому підході, що зводить силові та дипломатичні ресурси до спільного стратегічного знаменника, а її ефективність залежить від того, наскільки вдало актор здатний комбінувати засоби переконання, привабливості та культурного впливу з можливостями примусу, стримування чи матеріального тиску [129, с. 147].

У статті 2006 року «Smart Power: In Search of the Balance between Hard and Soft Power», Най продовжив розвивати свою концепцію, наголошуючи, що ефективність «розумної сили» залежить і від виваженого аналізу міжнародної ситуації. Він підкреслював, що м'яка сила не є універсальним інструментом і не може застосовуватися за будь-яких умов, натомість обидва типи впливу – і привабливий, і примусовий, мають розглядатися як рівноцінні складові комплексної стратегії, здатні взаємно підсилювати одна одну [128, с. 105].

У 2007 році концепція розумної сили дістала ґрунтовне опрацювання в аналітичному звіті групи експертів Центру стратегічних і міжнародних

досліджень (CSIS), у підготовці якого брав участь і Най. У документі було не лише узагальнено ключові ідеї розумної сили, а й сформульовано конкретні механізми поєднання силових та несилових важелів впливу для вирішення довгострокових завдань держави [47]. Саме ця систематизація стала важливою віхою у розвитку концепції, оскільки надала їй завершеної структури та окреслила можливості її застосування.

Зрештою саме поєднання теоретичного обґрунтування та практичних рекомендацій, зафіксованих у звіті 2007 року, дозволило остаточно оформити концепцію розумної сили. Успішне закріплення цього терміна в академічному дискурсі не лише компенсувало певні обмеження первісної моделі м'якої сили, а й утвердило Ная як одного з найвпливовіших мислителів у галузі міжнародних відносин.

Таким чином, систематизація ідей Ная та подальший розвиток концепції доводять, що ефективність міжнародного впливу сьогодні визначається не інтенсивністю силового тиску, а спроможністю держави бути переконливою та передбачуваною. М'яка сила працює тоді, коли позитивне сприйняття держави поєднується з узгодженістю її цінностей і прозорістю зовнішньополітичних дій. У підсумку саме така модель впливу дає змогу державі вибудовувати стійкі двосторонні відносини, у яких співпраця ґрунтується не на примусі, а на довірі й відчутті спільної зацікавленості.

Хоча концепція м'якої сили була сформульована Д. Наєм у межах західної політичної теорії, її подальший розвиток спричинив появу різних підходів до розуміння та практичного застосування. Різні держави адаптують її відповідно до власних історичних традицій, ідейних засад та стратегічних інтересів. Однією з найвиразніших альтернатив західному баченню стала китайська модель, яка поєднує елементи давньої філософської спадщини, специфіку політичної культури та сучасні настанови Комуністичної Партії Китаю.

На відміну від універсалістського підходу, притаманного Заходу, китайське розуміння м'якої сили ґрунтується на уявленні про особливу цивілізаційну місію Китаю, пріоритет гармонійного світопорядку та моральний авторитет

держави [54]. Таке бачення бере початок у багатовіковій інтелектуальній традиції – насамперед конфуціанстві, даосизмі та легізмі, що сформували основні принципи влади, суспільної моралі та міжнародної поведінки ще задовго до формування сучасної китайської державності.

У цьому контексті китайська модель м'якої сили постає як багатовимірний феномен. Вона не просто запозичує окремі елементи концепції Ная, а формує власну теоретичну й практичну парадигму, що спирається на культурну самобутність та політичні особливості країни [187, с. 393–394]. Її ключовими складовими виступають синтез класичних філософських доктрин, ідеологічні орієнтири КПК та прагнення Китаю створити на глобальній арені привабливий образ унікальної держави-цивілізації.

Саме тому повноцінне розуміння специфіки м'якої сили Китаю неможливе без аналізу її філософських та ідеологічних витоків. Вони закладають світоглядні основи, що згодом формують унікальну модель м'якої сили. З огляду на це, важливо проаналізувати класичні філософські течії Китаю, які й заклали основу сучасного китайського бачення влади, суспільної гармонії та зовнішньої політики.

Висновки до розділу

Теоретично м'яка сила визначається як інструмент несилового впливу. Вона полягає в здатності держави формувати такий образ, за якого її політичні цілі та цінності сприймаються іншими як легітимні та привабливі, а їх наслідування – як добровільний вибір. Еволюція концепції м'якої сили демонструє зміщення акцентів з матеріальних важелів на нематеріальні. У світі, де зростає взаємозалежність держав та роль інформації, традиційні показники сили поступаються місцем іміджу та здатності переконувати. Ці зміни пояснюють, чому м'яка сила стала не просто доповненням, а одним із фундаментальних інструментів зовнішньополітичних стратегій.

Дослідження доводить, що м'яка сила – це не просто набір засобів впливу, а цілісна система, де культура, ідеї та державні інституції взаємодіють заради досягнення політичних цілей. Такий підхід дає змогу побачити не лише зовнішні прояви впливу, а й логіку, яка стоїть за формуванням привабливості, довіри та легітимності на міжнародній арені.

Сформована в дослідженні теоретична рамка дозволяє простежити, як нематеріальні інструменти впливу визначають міжнародну поведінку держав. Західна традиція акцентує увагу на універсальності цінностей і відкритості, тоді як у китайському підході, який лише окреслюється в цьому розділі, м'яка сила тісніше пов'язана з історичними ідеями морального авторитету та гармонійних взаємин. Деталі цієї специфіки буде розкрито в подальших розділах роботи, але вже зараз очевидно, що китайська модель привабливості базується на унікальних принципах, що суттєво відрізняються від західних підходів.

Зіставлення теоретичних основ, різноманітних джерел і матеріалів уможлиблює визначення низки ключових закономірностей. По-перше, м'яка сила діє ефективно тоді, коли узгоджена з ціннісним образом держави та підкріплена реальним політичним курсом. По-друге, її ефективність визначається здатністю держави адаптувати свої цінності до культурного контексту інших країн, уникаючи тактики прямого нав'язування своїх ідей. По-третє, у сучасних умовах м'яка сила дедалі частіше переплітається з економічними, інформаційними й політичними інструментами, формуючи змішані моделі впливу.

Таким чином, теоретичне і методологічне підґрунтя, сформоване у Розділі I, формує основу для подальшого аналізу м'якої сили Китаю в Європі. Воно не лише сприяє розумінню того як працюють нематеріальні інструменти впливу загалом, а й створює основу для оцінки того, яким чином КНР вибудовує власну модель м'якої сили.

РОЗДІЛ II

ІДЕОЛОГІЧНІ ТА КУЛЬТУРНІ ОСНОВИ М'ЯКОЇ СИЛИ КНР

2.1. Філософські засади м'якої сили Китаю: конфуціанство, даосизм та легізм

Ефективність та унікальність стратегії м'якої сили Китайської Народної Республіки у XXI столітті значною мірою визначається її глибокою інтеграцією з багатовіковою національною філософською спадщиною. На відміну від західних підходів, які акцентують увагу на ліберальних цінностях та універсальних інституціях, китайська модель м'якої сили черпає свою сутність та легітимність із власних, глибоко вкорінених традиційних шкіл думки.

Філософія здавна відігравала фундаментальну роль у формуванні політичних систем по всьому світу. У багатьох країнах політичні структури, стилі управління та розуміння влади, сили і справедливості безпосередньо перебувають під впливом домінуючих філософських ідей. Для Китаю це твердження є особливо близьким, адже його історія та державне управління протягом тисячоліть були нерозривно пов'язані з трьома основними філософськими традиціями: конфуціанством, даосизмом та легізмом [110, с. 562].

Ці вчення були не просто частиною культури, а слугували основою для всієї державної системи. Вони визначали принципи влади, формували ідеологію та диктували стратегію як внутрішньої, так і зовнішньої політики. У сучасному Китаї спадщина цих традицій зберігає свою релевантність і продовжує формувати політичну культуру країни та її дипломатичний дискурс. Саме ці школи думки, насамперед конфуціанство та даосизм, формують ключові принципи та цільові настанови зовнішньополітичної діяльності Пекіна. Вони пропонують цілісне бачення міжнародних відносин, яке виходить за межі простого просування національних інтересів, пропонуючи натомість концепцію гармонії та взаємодії, що має глобальне значення.

Ідейні засади м'якої сили КНР необхідно аналізувати в контексті цієї глибокої інтеграції філософії та політики. Компоненти, завдяки яким Китай нині позиціонує себе як новий центр світового впливу, мають глибоке коріння в традиціях, що сягають філософських трактатів VI–V століть до нашої ери [116, с. 102]. Це обумовлює необхідність детального вивчення її першоджерела – конфуціанської думки.

Уже понад два тисячоліття китайська політична культура черпає свої засади з конфуціанства – вченні, яке заклав Кун Фу-цзи ще у VI столітті до нашої ери. Основними джерелами конфуціанської думки та етичної системи є «Аналекти» (Лунь юй) – збірка висловлювань та бесід Конфуція, складена його учнями та переглянута протягом поколінь. Разом із «Чотирьохкнижжям» (Си шу) та «П'ятикнижжям» (У цзін), які згодом набули статусу канону традиції, «Аналекти» формують світоглядний фундамент для розуміння принципів м'якої сили в китайському контексті [193, с. 4]. Слід зазначити, що формування цієї спадщини не було лінійним процесом. Подібно до того, як це відбувалося, наприклад, у давньогрецькій філософії, послідовники Конфуція активно розвивали та переосмислювали праці свого Вчителя, часто приписуючи цей розширений зміст йому самому. Це забезпечило живучість та адаптивність конфуціанства до політичних та соціальних потреб різних епох.

Філософія Конфуція підкреслює важливість соціальної гармонії, ієрархічних відносин та морального управління. Визначальним у конфуціанській думці є переконання, що люди за своєю суттю є добрими та можуть досягти моральної досконалості через освіту, самовдосконалення та доброчесне лідерство [110, с. 566].

Основою конфуціанської етико-політичної доктрини є комплекс фундаментальних цінностей, які трансформуються у принципи управління та дипломатії. До них належать: синівська шанобливість (сяо, 孝); обряди та моральна поведінка (лі, 禮); гуманність або доброзичливість (рен, 仁); практика

самовдосконалення (хаосюе, 好學) та прагнення до моральної шляхетності (цзюнь-цзи, 君子). Ці категорії у сукупності формують ідеал морального авторитету, що є невід’ємним елементом сучасної китайської м’якої сили.

Синівська шанобливість (сяо, 孝) є наріжним каменем конфуціанства, впливаючи як на його соціальні, так і на політичні теорії. Як зазначає сучасний дослідник Л. Чень, «сяо» охоплює глибоке відчуття вдячності та емоційної відданості батькам, що є відправною точкою для подальших суспільних взаємин [32, с. 102–103]. Конфуціанство постулює, що навчання взаємодії оснований на гармонії розпочинається в межах сім’ї, і лише потім цей досвід поширюється на ширші соціальні відносини та державне управління. Відносини між очільником держави і народом часто інтерпретуються як розширена модель сімейних зв’язків, де правитель має демонструвати турботу, аналогічну батьківській опіці. Ця патерналістська модель створює ієрархічно впорядкований соціально-політичний устрій, базований на взаємних обов’язках. У площині м’якої сили цей принцип проявляється у підході до міжнародних відносин, де КНР може позиціонувати себе як відповідального партнера чи взірцевого члена міжнародної спільноти, який підтримує світовий порядок через моральний престиж, а не через прямий примус.

Поняття «Лі» (禮) стосується засад належної поведінки, яка демонструє моральну правильність та вишукані манери як у повсякденних, так і в церемоніальних практиках. Ці норми є ключовим показником морально праведної особистості (цзюнь-цзи). Конфуцій наголошував, що дотримання «лі» є необхідною умовою для розвитку гуманності (рен, 仁), оскільки без керівної ролі обрядів інші чесноти, наприклад, сміливість, можуть переростати у безрозсудність, а прямота – у невічливість [193, с. 5]. У зовнішній політиці та дипломатії КНР акцент на протоколі, ввічливості та повазі до міжнародних норм,

якщо вони відповідають китайським інтересам, є прямим відображенням «лі». Це створює образ поважного та надійного міжнародного актора.

«Рен» (仁), яке тлумачиться як людяність та доброзичливість, є найвищою конфуціанською чеснотою. У «Аналектах» особистість, що втілює «рен», характеризується здатністю зберігати рівновагу в будь-яких обставинах, уникати аморальних вчинків та об'єктивно розрізняти добро і зло. Ця чеснота є вершиною моральної досконалості [114, с. 29]. У контексті м'якої сили, «рен» на міжнародній арені проявляється через глобальні ініціативи співробітництва, надання гуманітарної допомоги, просування концепції «Спільноти спільної долі людства» та демонстрацію доброзичливості, що підвищує міжнародну привабливість та сприяє легітимізації політики Пекіна.

Практика самовдосконалення (хаосюе, 好學) є критично важливою для індивідуального розвитку та встановлення соціально-політичної гармонії. Конфуцій стверджував, що людина стає повноцінною через моральне вдосконалення. Метою цього процесу є досягнення статусу «цзюнь-цзи» (君子), або «морально благородної людини». Конфуцій переосмислив цей термін, перетворивши його з аристократичного титулу на етичну категорію, яка контрастує з «сяожен» (小人, етично нижча людина) [73, с. 18]. «Цзюнь-цзи» є уособленням «рен», взірцем поваги, чесності та співчуття. У дипломатії КНР, прагнення до статусу «відповідальної мирної держави» відповідає ідеалу «цзюнь-цзи», підкреслюючи пріоритет морального авторитету над військовим домінуванням.

Концепція Мандату Неба (тянь мін, 天命) є центральним елементом політичної філософії конфуціанства. Вона забезпечує моральне та політичне обґрунтування влади, стверджуючи, що легітимність правителя («Сина Неба») залежить від його етичних якостей та добродесного правління. Ця влада не є абсолютною. Втрата Мандату Неба, сигналізована, наприклад, стихійними

лихами або стражданнями народу, слугувала підставою для повалення тирана. Такий акцент на моральному урядуванні (де, 德), яке вимагає уваги до суспільного добробуту, є критичним для розуміння сучасного політичного легітимізму в КНР [192, с. 46]. У контексті м'якої сили, демонстрація здатності уряду ефективно керувати, забезпечувати процвітання та пропонувати світові модель управління, засновану на гармонії та моральному лідерстві, є сучасною інтерпретацією доброчесності, необхідної для збереження «Мандату» на міжнародному рівні.

Таким чином, конфуціанські настанови, які первинно були спрямовані на внутрішнє вдосконалення особистості та встановлення ідеального суспільного ладу, логічно поширюються і на зовнішньополітичну сферу.

Використання нематеріальних чинників для проектування впливу на інші держави та здобуття авторитету має глибокі паралелі у давньокитайських філософських текстах. Наприклад, етичний принцип Конфуція: «Не стався до інших так, як ти не хотів би, щоб ставилися до тебе» [116, с. 103] стає основою мирного та взаємоповажного міжнародного співіснування. Можна також згадати не менш відомий конфуціанський вислів: «Того, хто здійснює правління за допомогою своєї чесноти, можна порівняти з полярною зіркою, яка зберігає своє непорушне положення, тоді як всі інші зорі шанобливо обертаються навколо неї» [52 с. 124]. Це співзвучно концепції Д. Ная про верховенство м'якої сили над жорсткою, оскільки відображає китайський національний світогляд. У інтерпретації Пекіна, м'яка сила стає мистецтвом переконання, базованим на культурних ресурсах та політичних ідеалах для впливу на міжнародне середовище.

Поряд із конфуціанством, суттєвий вплив на формування ідеології м'якої сили КНР має даосизм. Започаткована Лао-цзи у VI столітті до нашої ери та викладена у трактаті «Дао де цзін», філософія даосизму ґрунтується на слідуванні Дао (Шляху) – фундаментальному принципу Всесвіту. В основі цієї

філософії лежать три ключові елементи: гармонія з природним порядком, простота та недіяння (у вей, 無為) [110, с. 569].

Головною для даосизму є ідея життя у злагоді з природою та усвідомлення того, що буття визначається законами Дао, які неможливо підкорити власній волі. У праці «Дао де цзін» Лао-цзи підкреслює, що дотримання Дао веде до миру та гармонії, оскільки дії відбуваються відповідно до усталеного порядку, а не через спроби нав'язати свою волю світові. Даосизм відстоює простоту як у думках, так і в діях. Вчення закликає уникати надмірного ускладнення та марних пристрастей, маючи на меті повернення до природної простоти. В основі цього принципу лежить ідея, що складність людського суспільства та управління часто провокує конфлікти, тоді як простота сприяє мудрості та миру. Концепція недіяння («у вей»), яка полягає у здійсненні дій без надмірного зусилля чи примусу, є ключовою для даоського управління. Лао-цзи стверджував, що найкращий спосіб досягнення мети – це дотримання природного плину подій та політика невтручання, що дозволяється лише за крайньої необхідності.

Проекція даосизму на м'яку силу виявляється у двох аспектах. По-перше, Лао-цзи зазначав, що «Найкращі зв'язки – це ті, які не тримаються нічим матеріальним і їх неможливо розірвати», підкреслюючи пріоритет культурних та духовних зв'язків як найбільш тривких основ взаємодії. По-друге, принцип «перемоги слабкого над сильним» є ідеологічним стрижнем стратегії ненав'язливого впливу. Лао-цзи проводив аналогію з водою: «Немає нічого м'якшого та слабшого в усьому світі за воду, але вона долає те, що є міцним та твердим» [116, с. 102]. Ця метафора підкреслює стратегічну перевагу гнучкості, адже вода перемагає камінь не силою удару, а наполегливістю, що перегукується із сучасною ідеєю непрямого політичного впливу для досягнення цілей у міжнародних відносинах.

Даоське вчення пропонує специфічну етичну модель поведінки великої держави. У трактаті «Дао де цзін» Лао-цзи порівнює могутню країну з низиною, до якої природним чином стікаються всі води: «Великі річки та моря тому й

шановані всіма потоками, що вміють бути нижчими за них. Саме тому вони й панують над ними» [186]. Ця метафора ілюструє принцип несилового лідерства: велика держава здобуває вплив не тиском, а скромністю та відкритістю («вмінням бути нижче»). Подібно до того, як малі струмки самі течуть до моря, менші країни мають тягнутися до лідера добровільно. Така даоська ідея знаходить відображення в сучасній китайській дипломатії, де робиться наголос на рівності, взаємній вигоді та співпраці за принципом взаємовиграшу.

Легізм (Фа-цзя, 法家), що розвивався протягом V–II століть до нашої ери та набув завершеної форми у працях Хань Фейя, постає як одна з найбільш прагматичних шкіл думки Стародавнього Китаю. На відміну від конфуціанської орієнтації на моральне лідерство та ідей даоської гармонії, легізм зосереджується на суворих законах, централізації влади та державному контролю як необхідних засобах досягнення порядку та стабільності. Він ґрунтується на переконанні, що люди є егоїстичними за своєю природою і потребують жорсткого контролю для запобігання хаосу.

Хань Фей наполягав на запровадженні системи чітких, писаних законів із суворими покараннями за непокору, що слугує інструментом контролю поведінки і забезпечення лояльності до держави. Центральною ідеєю є універсальність закону, який застосовується до всіх незалежно від особистих чеснот [138].

Хоча легізм за своєю суттю є ідеологічною протилежністю м'якої сили, оскільки передбачає суворе підпорядкування писаному закону та державній владі, він залишається критично важливим елементом політичної філософії, адже лише сильна, централізована та внутрішньо стабільна держава, керована законами, продиктованими прагматизмом, може успішно використовувати свою культуру та економічну привабливість на міжнародній арені.

Таким чином, філософські традиції Китаю створили багатовимірне ідейне підґрунтя, на якому вибудована сучасна стратегія м'якої сили КНР. Їхня глибока вкоріненість у національну свідомість сформувала специфічне розуміння влади,

моралі та міжнародної взаємодії, що відрізняє цю модель від західних концепцій. Ці вчення не лише визначили політичну культуру Китаю, а й заклали ціннісну основу для ключових принципів ненасильницького впливу морального авторитету, гармонії, стриманості, рівноваги та стабільності.

Саме взаємодоповнення цих течій розкриває природу китайської моделі м'якої сили, яка поєднує культурні, моральні та політичні чинники. Конфуціанство наповнює її етичним змістом і утверджує моральне лідерство; даосизм формує образ держави, що впливає ненав'язливо – завдяки власному авторитету; а легізм гарантує міцний державний лад, без якого зовнішня привабливість неможлива. Разом ці традиції створюють цілісну основу, що надає політиці КНР глибини та історичної легітимності.

2.2. Стратегічна культура Китаю і м'яка сила: традиційні стратегіми та сучасні політичні наративи

Для повноцінного осмислення особливостей формування м'якої сили КНР недостатньо зупинитися на ідейно-філософських засадах. У сучасному контексті м'яка сила Китаю постає не лише як інструмент культурного самовираження, а як складова інтегрованої моделі стратегічного управління впливом. Її структура глибоко вкорінена у національному стратегічному мисленні, що спирається на тисячолітню традицію китайської стратегічної культури.

Стратегічна культура Китаю охоплює комплекс історично усталених уявлень про владу, світовий порядок та міждержавні взаємини. У сучасній зовнішній політиці вона проявляється через непрямі й гнучкі механізми впливу, що поєднують моральний авторитет, символічні ресурси та культурну привабливість [147, с. 2–3]. Така філософія, на відміну від західних силових парадигм, тяжіє до довгострокового планування та створення сприятливого стратегічного середовища, надаючи перевагу дипломатичному маневруванню над відкритою конфронтацією. Саме така логіка детермінує специфіку

китайської м'якої сили, перетворюючи її на інструмент системного й багатовимірного впливу.

Невід'ємною складовою зазначеного підходу є феномен стратегемного мислення, що сягає глибин китайської політико-військової думки. Найвідомішим прикладом тут слугує трактат «Тридцять шість стратегем», який систематизує принципи здобуття переваги над супротивником завдяки інтелекту та психологічному маневруванню. Якщо західна концепція сили часто спирається на пряму конфронтацію, то китайська стратегічна культура надає перевагу прихованому непрямому впливу та безконфліктному підкоренню опонента. У цьому контексті стратегеми – це не просто військові хитрощі, а філософія влади, в якій інтелектуальна перевага цінується вище за жорстку силу [136, с. 6–7].

«Тридцять шість стратегем» – це класичний давньокитайський військовий трактат, який систематизує військові та політичні тактичні прийоми, що історично використовувалися для досягнення цілей непрямим шляхом [19, с. 15]. У його основі лежить ключовий імператив китайської стратегічної культури, проголошений Сунь-цзи: «Підкорити ворога, не вступаючи в бій, є вищим проявом військового мистецтва».

Хоча витоки окремих стратегем сягають періду Чуньцю та Воюючих царств, канонічного вигляду збірка набула лише у XVII столітті, на межі династій Мін і Цін. Тривалий час вважалося, що її автором є полководець епохи Лю Сун (V століття нашої ери) Тань Даоцзі, однак ця версія не має достовірних підтверджень. Очевидно, що постать видатного воєначальника використали для надання ваги та систематизації вже відомих тактичних схем [192].

Трактат складається з тридцяти шести коротких афоризмів, кожен із яких розкриває окремий стратегічний принцип, що черпає витоки з історичної та фольклорної спадщини Китаю. Усі стратегеми поділено на шість груп по шість, які відображають різні типи ситуацій. Перші три описують вигідні умови, коли ініціатива на боці гравця. Інші три – розраховані на складні обставини, що вимагають обережності, маневру або відступу. Така структура дозволяє охопити майже будь-який сценарій розвитку конфлікту.

Попри військове походження, стратегеми швидко вийшли за межі воєнної теорії. Ідеї, викладені у трактаті «Тридцять шість стратегем», залишаються важливим джерелом китайського стратегічного мислення навіть у XXI столітті. За словами сучасного китайського дослідника Ц. Вей, ці афоризми стали «метафоричним довідником» для вирішення політичних, економічних і дипломатичних проблем [136, с. 7–8]. У своїй основі стратегеми апелюють до непрямих дій та психологічного впливу. Головна ідея – досягати мети не через відкрите протистояння, а завдяки маневру, терпінню та використанню сприятливих обставин. Саме тому їхній зміст природно перегукується з концепцією м'якої сили, де ключову роль відіграє не примус, а переконання, привабливість і позитивний імідж.

Втілення стратегем у сучасній зовнішній політиці КНР часто відбувається у замаскованій формі, інтегруючись у дипломатичні ініціативи, економічні проекти та інструменти культурної експансії. Їхнє завдання полягає у створенні таких умов, за яких міжнародні актори добровільно підтримуватимуть вигідні Пекіну наративи та рішення, не усвідомлюючи повною мірою цілеспрямованого зовнішнього впливу.

Для розуміння цього механізму варто виокремити низку класичних стратегем, що знайшли своє відображення в концепції м'якої сили КНР:

1. За посмішкою приховувати кинджал (笑里藏刀).

Одна з найвідоміших стратегем, що означає демонстрацію дружності й доброзичливості при збереженні прихованих стратегічних намірів [15, с. 58–59]. У сучасній дипломатії Китаю цей принцип проявляється через активне використання культурних, гуманітарних та комунікаційних інструментів, що формують позитивний образ держави і забезпечують просування його інтересів. Типовий приклад – культурні центри, освітні програми та публічні заходи, які позиціонують Пекін як «мирну» й «відкриту» державу, водночас формують інформаційне та інституційне середовище, сприятливе для реалізації довгострокових зовнішньополітичних цілей КНР [159, с. 58]. Завдяки цьому

м'яка сила Китаю поєднує привабливу риторику співпраці з прагматичним розрахунком – впливати через партнерство, а не через тиск.

Показовим є використання гуманітарних програм у періоди глобальних криз. Вони підсилюють образ Китаю як відповідального партнера, але паралельно працюють як інструмент для легітимації китайської політики та здобуття лояльності іноземних урядів [168, с. 206].

2. Позичити ножа, щоб убити людину (借刀杀人).

Дана стратегема передбачає досягнення власних цілей шляхом використання ресурсів і можливостей інших акторів, щоб зменшити свої витрати й уникнути ризиків [15, с. 16–17]. У зовнішній політиці КНР це проявляється у використанні міжнародних організацій, регіональних форматів співпраці та партнерських платформ як каналів для опосередкованого просування національних інтересів.

Пекін інтегрує свої стандарти та наративи в багатосторонні процеси, користуючись довірою до міжнародних інституцій або прихильністю певних політичних еліт. Це дозволяє реалізовувати стратегічні амбіції без прямої конфронтації та з мінімальними репутаційними витратами [67].

3. У спокої очікувати на стомленого супротивника (以逸待劳).

В основі цієї стратегеми лежить принцип терпіння, виваженості та довгострокового планування [15, с. 22–23]. Вона знаходить своє практичне втілення в освітній та науковій дипломатії КНР. Пекін не прагне миттєвих результатів, натомість інвестує у створення мереж культурного впливу – стипендіальних програм, партнерств між університетами, дослідницьких центрів і грантових програм [112]. У довгостроковій перспективі такі ініціативи формують покоління фахівців і політичних еліт, лояльних до китайської системи цінностей. Це поступове накопичення довіри згодом трансформується в реальні політичні переваги, суттєво посилюючи потенціал м'якої сили Китаю на світовій арені.

Так, Пекін роками виділяє значні ресурси на стипендіальні програми для іноземних студентів та дослідників. Ці інвестиції уособлюють тактику

«вичікування в спокої»: держава вкладає кошти в майбутнє, розраховуючи, що згодом випускники китайських вишів обіймуть керівні посади у своїх країнах. З часом ця мережа випускників стає лобістською групою або, принаймні, провідником м'якої сили, зберігаючи лояльність до східного партнера навіть тоді, коли офіційні відносини між державами охолоджуються [53].

4. Зчинити бучу на сході, щоб завдати нищівного удару на заході (声东击西).

Є надзвичайно показовою стратегією, яка закликає відволікати увагу супротивника, створюючи ілюзію активності в одному напрямку, водночас реалізуючи справжні наміри в іншому [15, с. 32–33]. У китайській дипломатії це проявляється у поєднанні «м'яких» гуманітарних ініціатив із жорсткою експансією в ключові сектори економіки. Активне висвітлення культурних подій у державних медіа дозволяє відвернути увагу від політично чутливих тем, акцентуючи на позитивному іміджі країни. Така тактика допомагає формувати сприятливий контекст для просування інших, менш публічних державних амбіцій [28, с. 7–8].

Інформаційні кампанії, культурні заходи та риторика взаємовигідного розвитку створюють відчуття відкритості та партнерства, що може зменшувати рівень критичного аналізу інших, більш стратегічних напрямів діяльності КНР. Таким чином формуються вигідні умови для реалізації проєктів, пов'язаних із логістикою, інфраструктурою або технологіями [119].

5. З протилежного берега спостерігати пожежу (隔岸观火).

Стратегією передбачає отримання вигоди з конфліктів або суперечностей між іншими сторонами [15, с. 52–53]. У зовнішньополітичній стратегії Пекіна цей принцип трансформується в тактику невтручання та збереження стратегічного нейтралітету. Пекін зберігає ресурси та імідж, тоді як інші сторони виснажуються у протистоянні. Згодом, пропонуючи взаємовигідну співпрацю замість ідеологічних суперечок, КНР використовує такі ситуації, щоб позиціонувати себе як альтернативного партнера, здатного забезпечити економічні чи політичні

вигоди, і таким чином посилює свій вплив там, де існують внутрішні або міждержавні протиріччя [105].

6. Стратегема ланцюга дій (连环计)

Ця стратегема полягає у поєднанні кількох взаємопов'язаних кроків, де кожен наступний підсилює попередній [15, с. 112–113]. У політиці м'якої сили КНР такий підхід проявляється через комплексне поєднання економічних, освітніх, культурних та інформаційних інструментів. Китай одночасно розвиває інвестиційні проекти, гуманітарну допомогу, медійну присутність та культурні ініціативи, які в сукупності формують синергетичний ефект. Дослідники відзначають, що така багаторівнева стратегія дозволяє Пекіну створювати стійкі моделі впливу, в яких економічні зв'язки підсилюють культурну легітимацію, а інформаційні наративи підтримують політичні позиції [150].

Застосування цих та інших стратегем у сучасній зовнішній політиці КНР демонструє, як давні принципи – прагнення до гармонії, уникнення прямої конфронтації, дотримання ієрархії та стратегічне терпіння – набувають нового змісту і трансформуються в ефективні механізми міжнародного впливу. У цьому контексті можна сказати, що «Тридцять шість стратегем» виконують роль своєрідного «кодексу поведінки» китайської дипломатії, хоч і не в буквальному, а в концептуальному сенсі.

Упродовж століть стратегічна культура Китаю формувалася в межах традиційної дипломатичної моделі, центральним елементом якої була так звана данинна система (朝贡体制) [189]. Її сутність полягала не в класичному колоніальному підпорядкуванні, а у створенні символічної ієрархії, що визнавала провідну роль Китаю й водночас забезпечувала стабільні політичні та торговельні зв'язки. Ця система працювала як гнучка мережа взаємодії, у якій культурний авторитет Китаю та визнання його легітимності були важливішими за прямий адміністративний контроль. Завдяки цьому відносини з сусідніми державами будувалися на поєднанні обоєвигідних вигод, автономії місцевих еліт

та усталених дипломатичних практик, що забезпечувало тривалість і відносну рівновагу цієї моделі [153, с. 2–3].

У сучасному осмисленні цього феномена важливо підкреслити не спробу буквального відтворення давнього підходу, а використання його символічного й нормативного потенціалу у формуванні зовнішньополітичного дискурсу. Концепт «порядку піднебесної» (tianxia) та уявлення про моральний авторитет трансформувалися у риторичу, що наголошує на взаємній вигоді, чесності партнерства та прагматичній співпраці. Саме ці категорії дедалі частіше слугують опорними у формуванні міжнародного образу КНР. У політичних документах та промовах останніх років, включно з виступами китайського керівництва на глобальних форумах, простежується акцент на «співробітництві заради спільного блага» [91], неприйнятності блокового протистояння та необхідності підходів, що базуються на принципі взаємовиграшу [194]. Ця риторика слугує ідеологічною рамкою, що легітимізує економічні та культурні ініціативи Пекіна як взаємовигідні моделі співпраці, а не як механізми створення залежності.

Ідеї традиційної дипломатії та стратегемного мислення в Китаї отримали новий зміст і в сучасних політичних концепціях. Так, стрижнем сучасної китайської політики можна вважати концепцію «Китайської Мрії» (中国梦).

Поняття виникло ще у патріотичній публіцистиці початку ХХ століття, зокрема в таких виданнях, як *Dongfang zazhi* (东方杂志) та *Zhongguo chulu de yanjiu* (中国出路的研究). У цих текстах воно позначало пошук модернізаційної моделі, спрямованої на національне відродження, що згодом було переосмислене в сучасному політичному дискурсі як ідея про колективне процвітання та «національне відновлення» [121; 102, с. 377]. Сама ідея про «Мрію» простежується ще у гаслі Олімпійських ігор 2008 року в Пекіні: «Один світ – одна мрія».

Двома роками пізніше, у 2010 році, цю концепцію було переведено у площину стратегічного планування завдяки книзі «The China Dream: great power thinking and strategic posture in the post-american era» Л. Мінфу – впливового професора з Національного університету оборони КНР. У своїй роботі автор виокремив фундаментальні складові, необхідні для успішного позиціонування Китаю після епохи американського домінування. Вони включали економічну потужність і міцність держави, відновлення нації та добробут громадян. Крім цього, за словами професора, ця «Мрія» об'єднує ідеали трьох видатних лідерів китайської історії – Сунь Ятсена, Мао Цзедуна та Ден Сяопіна. Сунь заклав політичну ідею національного відродження, Мао реалізував її у формі державної незалежності, а Ден – через економічне реформування та політику відкритості до світу. Вона уособлює «столітнє прагнення» зробити Китай сильною, сучасною та шанованою державою [120].

Утім, саме Сі Цзіньпін наповнив це поняття новим стратегічним змістом, перетворивши його з теоретичної концепції на інструмент реальної політики. Його перша промова про «Китайську Мрію» відбулася 29 листопада 2012 року під час відвідування виставки «Шлях відродження» у Національному музеї Китаю. Експозиція, що охоплювала період від Першої опіумної війни (1839–1842) до сучасності, наголошувала на темі «століття приниження» – часу, коли Китай зазнавав колоніального тиску та втрати суверенітету [174, с. 2]. Сі використав цю історичну пам'ять як основу для формулювання нового ідеологічного проекту національного відродження. У своїй промові він підкреслив: «Китайська нація зазнала надзвичайних труднощів і жертв у сучасній історії світу. Але ми вистояли. Ми здійснили великий стрибок – від нації, що стояла на колінах, до нації, що впевнено стоїть на ногах» [23].

Основний зміст «Китайської Мрії» полягає у «великому відродженні китайської нації», що передбачає зміцнення держави, підвищення добробуту громадян та зміцнення культурної самосвідомості. Згідно з офіційними джерелами КНР, «Китайська Мрія» має такі ключові аспекти:

- створення сильної, процвітаючої держави;

- досягнення щасливого і гідного життя для китайських громадян;
- здійснення модернізації в економічній, культурній, технологічній та екологічній сферах;
- відновлення статусу Китаю як відповідальної світової держави, що сприяє миру, розвитку та співробітництву [39].

Концепція має як внутрішньополітичний, так і зовнішньополітичний вимір. У середині країни вона спрямована на мобілізацію населення навколо ідеї спільної національної мети, підтримання соціальної стабільності, підвищення рівня життя, боротьба з бідністю тощо. Наприклад, у промові Сі Цзіньпіна у 2013 році він закликав людей «визначити мрію, працювати старанно, зробити внесок у відродження нації» [164]. Зовні ж «Мрія» стає комунікаційним та символічним ресурсом. Китай позиціонує свій розвиток як приклад, який можливо наслідувати, і як основу для культурної, економічної та дипломатичної співпраці з іншими країнами.

У цьому контексті ідея «Китайської Мрії» функціонує як інструмент м'якої сили: вона створює образ КНР як держави, що прагне миру, розвитку та партнерства, дистанціюючись від політики агресивної експансії. Наприклад, у виступі Сі на зустрічі з французьким президентом він зазначив: «Реалізація «Китайської Мрії» – це мрія нації, мрія людини... і як Китай, так і Франція мають власні мрії, але можуть працювати разом» [155].

Офіційно визначено, що реалізація «Мрії» прив'язана до «двох століть»: першої – до 2021 року (100-та річниця заснування КПК) забезпечити побудову суспільства «помірно процвітаючого» та другої – до 2049 року (100-та річниця КНР) перетворити країну на модернізовану соціалістичну державу [87].

З погляду міжнародних відносин, концепція «Китайської Мрії» пропонує позитивний, емоційно привабливий образ держави, що поєднує в собі історичну справедливість, культурну самобутність і прагнення до миру. Цей образ активно просувається через культурну дипломатію, освітні програми, кінематограф і медіа, що популяризують ідею «китайського шляху» як стабільної альтернативи західним моделям розвитку.

Водночас «Китайська Мрія» виконує функцію стратегічного обрамлення на двох рівнях. У внутрішньому вимірі вона є інструментом для мобілізації патріотичних настроїв і зміцнення легітимності влади. У зовнішньому вимірі вона формує образ «мирного піднесення», що має на меті розвіяти міжнародне занепокоєння щодо зростаючої сили КНР. Через ініціативи на кшталт «Один пояс, один шлях» та створення нових фінансових установ, таких як Азійський банк інфраструктурних інвестицій, Фонд Шовкового шляху, Пекін прагне перетворити національну ідею на площину партнерства та спільного розвитку [195].

Ідеологічне продовження концепції «Китайської мрії» у зовнішньополітичному вимірі втілюється у понятті «Спільноти спільної долі людства» (人类命运共同体). Вперше термін з'явився в офіційному політичному дискурсі 8 листопада 2012 року у звіті Ху Цзіньтао на XVIII з'їзді Комуністичної партії Китаю. У цьому документі концепція спочатку стосувалася «питання Тайваню», однак уже через кілька днів після з'їзду стало зрозуміло, що фраза має ширше значення і стосується всієї архітектури міжнародних відносин. У політичному звіті Ху наголошувалося: «У просуванні взаємовигідної співпраці ми повинні підвищити усвідомлення того, що людство ділить спільну долю. Країна, відстоюючи власні інтереси, має враховувати законні інтереси інших: сприяючи власному розвитку, вона має стимулювати спільний розвиток усіх держав. Настав час створення якісно нового глобального партнерства у сфері розвитку, заснованого на принципах справедливості та збалансованості. Ключовим завданням є консолідація зусиль перед лицем глобальних викликів, де всі сторони розділяють спільні права й обов'язки, що сприятиме реалізації загальних інтересів людства» [71].

Концепція отримала подальший розвиток у промовах Сі Цзіньпіна. Уже в березні 2013 року, виступаючи у Московському державному інституті міжнародних відносин, він розвинув цей підхід, зазначивши: «Світ, у якому ми живемо, є тісно взаємопов'язаний – людство дедалі більше перетворюється на

спільноту спільної долі, де кожен є частиною цілого» [69]. Восени того ж року у виступі перед парламентом Індонезії Сі використав формулювання «Спільнота спільної долі людства», підкреслюючи необхідність «перетворити Китайську Мрію на спільну мрію сусідніх країн». Таким чином, від самого початку концепція розвивалася у двох взаємопов'язаних напрямках – як відображення глобальної взаємозалежності та як зовнішньополітичне продовження «Китайської Мрії».

Поступово концепція набула глобального масштабу. У другій половині 2015 року у дипломатичному дискурсі КНР утвердився переклад «Спільнота спільного майбутнього людства». Відмова від слова «доля» була зумовлена бажанням уникнути асоціацій із детермінізмом та невідворотністю китайської гегемонії. У виступі на Генеральній асамблеї ООН 28 вересня 2015 року Сі Цзіньпін уже говорив про «Спільноту спільного майбутнього людства», підкреслюючи, що вона має стати світоглядною основою для подолання парадигми домінування та забезпечення справедливішого глобального порядку [178].

У 2018 році ідея «Спільноти спільного майбутнього людства» була офіційно закріплена в Конституції КНР, як одна з основних засад зовнішньої політики. Її поява в Основному законі підтвердила, що йдеться не лише про риторику, а про стратегічне бачення нового типу глобального управління, де Китай позиціонує себе як рушійну силу міжнародного консенсусу [44].

Зміст концепції охоплює кілька ключових напрямів:

- політичний – формування системи міжнародних відносин, заснованої на рівності держав і неутручанні;
- безпековий – просування принципів колективної та «всеосяжної» безпеки;
- економічний – підтримка інклюзивної глобалізації та взаємовигідного розвитку;
- культурний – міжцивілізаційний діалог і повага до різноманіття;

– екологічний – формування «зеленої цивілізації» і спільної відповідальності за клімат [70]. Саме комплексний характер робить цю ідею стрижнем ідеології китайської м'якої сили.

Як зазначає китайський дипломат Ц. Ян, «побудова «Спільноти спільного майбутнього людства» є головною метою зовнішньої політики Китаю у нову епоху» [43]. Згідно з цим баченням, глобалізація та взаємозалежність держав повинні стати інструментами не домінування, а гармонізації інтересів, де Китай відіграє роль координатора, а не гегемона. У цьому полягає стратегічна різниця між китайською концепцією багатополарності та західними моделями глобального управління.

Водночас концепція «Спільноти спільного майбутнього людства» не позбавлена суперечностей. З одного боку, вона відображає прагнення Китаю позиціонувати себе як відповідального глобального гравця, що сприяє стабільності, розвитку й взаємній вигоді. З іншого – її практична реалізація, часто сприймається як спроба розширення політичного та економічного впливу Пекіна під прикриттям риторики спільного процвітання [30, с. 239]. Деякі аналітики зазначають, що у цій концепції «спільність долі (майбутнього)» є радше стратегічним наративом, покликаним легітимізувати зростання ролі Китаю у глобальному управлінні, ніж реальною моделлю рівноправного співіснування.

У контексті м'якої сили концепція «Спільноти спільного майбутнього людства» виконує кілька важливих функцій. По-перше, вона формує морально-нормативний образ Китаю як держави, що не нав'язує свій порядок, а пропонує альтернативну модель глобалізації, де переважають співпраця та справедливість. По-друге, вона створює сприятливий контекст для просування китайських зовнішньополітичних ініціатив – від гуманітарної допомоги до міжнародних освітніх і культурних програм – як актів «глобальної солідарності» [44]. По-третє, вона зміцнює внутрішній ідеологічний фундамент китайської дипломатії, дозволяючи легітимізувати прагнення КНР до центральної ролі у світовій системі не вдаючись до імперського дискурсу.

Таким чином, китайська стратегічна культура формує багаторівневу систему цінностей, яка слугує основою для сучасної м'якої сили КНР. Її особливість полягає у поєднанні непрямих методів, орієнтації на довгострокову перспективу та акценті на символічних і культурних важелях впливу. Стратегеми, традиційна дипломатія та сучасні політичні концепції формують унікальний підхід, у якому культурна привабливість, мистецтво переконання і створення сприятливого міжнародного середовища взаємодоповнюють одне одного. Саме це поєднання давніх стратегічних принципів і новітніх інструментів робить м'яку силу Китаю природнім продовженням його історичного світогляду та мистецтва впливу.

У ширшій перспективі «Китайська Мрія» та концепція «Спільноти спільного майбутнього людства» виступають концептуальною основою, що адаптує китайську стратегічну культуру під світове сприйняття, формуючи імідж держави, яка претендує на моральне лідерство та глобальну співпрацю. Вони забезпечують м'яку силу КНР не лише змістовним наповненням, а й ціннісною легітимацією, дозволяючи позиціонувати національні ініціативи як загальнолюдські та взаємовигідні. Таким чином, сучасна м'яка сила Китаю постає як результат синтезу давніх традицій, стратегічного мислення та політичних концепцій нової епохи, що формують багатовимірну й послідовну модель глобального впливу КНР.

2.3. Вплив ідеології КПК на формування м'якої сили Китаю

Цілісне розуміння архітектури китайської м'якої сили неможливе без ґрунтового аналізу впливу політичної ідеології, яка формується та цілковито контролюється Комуністичною партією Китаю. Слід зауважити, якщо філософські засади, про які йшлося у підрозділі 2.1, надають цій силі культурної глибини, а стратегічні концепції, у підрозділі 2.2, окреслюють її глобальні амбіції, то саме ідеологія КПК виступає тим наріжним каменем, який підпорядковує усі ці зусилля єдиній, жорстко централізованій меті.

Підхід Пекіна до державної влади та світового впливу визначається його фундаментальним марксистсько-ленінським світоглядом, успадкованим ще від К. Маркса та Ф. Енгельса. Ця політико-філософська парадигма закладає кардинальні відмінності у розумінні природи самої сили, якщо порівнювати її з ліберально-ідеалістичними основами, на яких традиційно ґрунтувалася класична західна концепція м'якої сили.

КПК послідовно дотримується матеріалістичної світоглядної позиції, яка підкреслює пріоритетність об'єктивної реальності, матеріальних факторів та економічної могутності над суб'єктивними ідеями чи абстрактними ідеалами. Відповідно, саме економічний успіх, технологічні інновації та військова міць розглядаються як ключові детермінанти глобального розвитку та впливу – на противагу культурній привабливості чи абстрактним ціннісним переконанням [48]. Сам Сі Цзіньпін підтверджує цей підхід, регулярно наголошуючи, що Партія має «завжди виходити з об'єктивної реальності, а не із суб'єктивного бажання» [81]. Таким чином, концепція м'якої сили КНР тісно пов'язана з досягненнями у сфері жорсткої сили.

Такий підхід безпосередньо впливає на трактування Пекіном феномену м'якої сили. У китайському політичному дискурсі домінує теза, що держава мусить спершу наростити «жорстку» матеріальну могутність, яка стане основою для успішного розвитку м'якої сили. Відтак, КПК розглядає останню не як автономний механізм впливу, а як інструмент, що підсилює та обслуговує реальний економічний і військовий потенціал. Оскільки міжнародна привабливість країни вважається прямою похідною від її технологічної та економічної успішності, Пекін фактично стирає чітку межу між м'якою та жорсткою силою [88; 75]. Саме матеріальні досягнення легітимізують партійний наратив і роблять «китайську модель» привабливою для світу, адже в ідеології Компартії практичний успіх є головним емпіричним доказом історичної правоти.

Другим, не менш визначальним, ідеологічним чинником є безпрецедентна централізація влади, яка відбулася під керівництвом Сі Цзіньпіна. На XIX З'їзді КПК у 2017 році «Думка Сі Цзіньпіна про соціалізм з китайською специфікою

для нової ери» була включена до Конституції КПК [137, с. 1299–1300; 99], що знаменувало етап закріплення його доктрини як керівної ідеології. Це супроводжувалася ліквідацією системи інституціоналізованого колективного лідерства та поверненням до практики одноосібного керівництва в партії та державі [149], що забезпечує беззаперечний директивний контроль над усіма аспектами державної політики, включно із формуванням м'якої сили. Метою такої централізованої стратегії є не лише покращення міжнародного іміджу, а, перш за все, зміцнення авторитету самої КПК та просування її головного стратегічного бачення – досягнення «Великого відродження китайської нації» та встановлення глобального лідерства. Сі Цзіньпін особисто наголосив, що просування м'якої сили та покращення іміджу країни є основним пріоритетом уряду, оскільки це пов'язано з реалізацією його концепції «Китайської Мрії» [185; 35].

Таким чином, китайська м'яка сила є інструментом, суворо підпорядкованим авторитарним політичним цілям, що ініціюється безпосередньо вищим керівництвом, а не незалежним громадянським суспільством.

Для того, щоб м'яка сила була ефективною на міжнародній арені, Партія потребувала легітимаційного наративу, здатного поєднати її суворе марксистсько-ленінське коріння з багатою, але історично відкинутою культурною спадщиною, до якої КПК тривалий час ставилася відверто вороже. Так, під час Культурної революції (1966–1976) конфуціанство відкрито критикували як «пережиток минулого». Проте, починаючи приблизно з 1990-х років, відбулося його політично мотивоване відродження [33].

Партія визнала, що традиційна філософія може стати потужним джерелом як внутрішньої легітимності, так і зовнішньої культурної привабливості. КНР створила своєрідний ідеологічний синтез, який іноді називають «Конфуціанським Комунізмом», у рамках якого традиційні ідеали, такі як політична меритократія, ієрархічна гармонія та пріоритет суспільного блага, були переосмислені таким чином, щоб ідеально узгоджуватися з комуністичними цілями, забезпечуючи режиму ідеологічну стійкість. Навіть терміни, що

використовуються для позначення ключових економічних цілей, як-от «помірно заможне суспільство» (xiaokang), мають конфуціанське походження і були запозичені КПК для просування свого нарративу [137, с. 1299].

Культура була офіційно визнана критично важливим елементом національної політики у 2002 році, однак концептуальне оформлення цей курс отримав у 2007-му, на XVII З'їзді КПК. Саме тоді Ху Цзіньтао визначив м'яку силу як необхідну умову «великого відродження нації» [146, с. 7–8]. Тоді ж була надана директива щодо розробки «соціалістичної системи цінностей» та активного просування китайської культури за кордоном. Ця система цінностей фактично ґрунтується на поєднанні модернізованих марксистських і стародавніх конфуціанських ідей, стала ідеологічною основою та вихідною точкою для всіх подальших ініціатив у сфері м'якої сили.

Розглянутий ідеологічний синтез має чітку зовнішньополітичну мету: він слугує основою для створення ідеологічного контрнарративу, здатного ефективно конкурувати з «американськими цінностями», зокрема, з ідеалами демократії та свободи слова. КПК прагне не лише зміцнити свій голос на світовій арені, але й підірвати привабливість західної ліберальної моделі, яку вона розглядає як пряму загрозу власній легітимності [146, с. 1].

Сі Цзіньпін окреслив національний імідж у двох вимірах: імідж могутньої цивілізації, що демонструє свою глибоку історію та гармонійне співіснування, та імідж великої соціалістичної країни, що демонструє відданість соціалістичним цінностям [185]. Партія використовує багатство давніх традицій для маскуванню своєї політичної сутності, проектуючи образ мирної та морально вищої цивілізації, щоб завоювати прихильність міжнародної спільноти, водночас просуваючи свій унікальний політичний устрій як життєздатну альтернативу ліберальній демократії.

Визначальний ідеологічний вплив КПК на концепцію м'якої сили проявляється у розробці та агресивному просуванні доктрини «Владного Дискурсу» (话语权). Цю концепцію часто перекладають як «дискурсивна влада»

або «дискурсивна домінантність». По суті, вона є фундаментальним принципом для Комуністичної партії Китаю, оскільки її коріння сягає ще самих засад Партії, заснованої у 1921 році [191].

Якщо класична м'яка сила, визначена Д. Наєм, зосереджена на здатності приваблювати [12, с. 84], то «Владний Дискурс» є значно ширшою і агресивнішою концепцією, що має на меті «інформаційне домінування». Для КПК це означає не просто отримання «права голосу» на міжнародній арені, а здатність диктувати глобальний порядок денний. Мета Пекіна – гарантувати, щоб китайський наратив став єдиним, або принаймні панівним, джерелом інформації про Комуністичну партію, витіснивши будь-яку критику [183]. «Владний Дискурс» охоплює два ключові аспекти: «силу говорити» (здатність сформулювати власне бачення світового порядку) та «силу бути почутим» (здатність забезпечити підтримку цього бачення глобальною спільнотою) [165, с. 2]. Стратегічна важливість цієї доктрини полягає в тому, що вона розглядається як необхідний засіб для руйнування «дискурсивної гегемонії» Заходу, яка, на думку КПК, використовується для перешкоджання піднесенню та зростанню впливу Китаю.

З 2012 року Сі Цзіньпін надав боротьбі за «дискурсивну владу» статусу стратегічного пріоритету, наголосивши на необхідності посилення позицій Китаю в системі міжнародних комунікацій та глобальних інституціях. Ця стратегія передбачає низку системних кроків: від формування порядку денного та встановлення нових норм до легітимації китайської моделі управління як успішної соціальної практики. Окремий акцент зроблено на правах людини. Керівництво КПК стверджує, що їхній зміст залежить від конкретних історичних та культурних умов кожної країни. Такий підхід заперечує існування універсальних правил для всього світу, що дає змогу Китаю ігнорувати західну критику, трактуючи її виключно як інструмент політичного тиску на режим [191]. Для Президента Сі, «дискурсивна влада» розглядається не лише як важлива частина м'якої сили, але й як необхідна передумова для реалізації «Китайської Мрії», що підкреслює її центральну роль у зовнішньополітичному баченні Партії.

Саме доктрина «Владного Дискурсу» забезпечує ідеологічний зв'язок із концепціями «Китайської Мрії» та «Спільноти спільного майбутнього людства». Остання, хоча й позиціонується як вигідна для всіх країн, все ж має чітку ідеологічну функцію, яка полягає у створенні основи для нового міжнародного порядку, де домінують норми та цінності, зручні для КПК. З цієї точки зору, «Владний Дискурс» є ідеологічною необхідністю, яка перетворює комунікацію з міжнародною спільнотою з потенційного діалогу на інструмент державної пропаганди, який розширює можливості та вплив уряду, а не громадянського суспільства [42].

Коли ідеологія КПК вимагає повного контролю над зовнішнім наративом, що є основою доктрини «Владного Дискурсу», інструменти, які мають бути привабливими та відкритими, неминуче трансформуються на засоби маніпуляції та примусу. Перехід від добровільної взаємодії до нав'язування відображає явище, відоме як гостра сила [126]. На відміну від м'якої сили, яка приваблює, гостра сила маніпулює та спотворює інформаційні потоки, часто діючи приховано [167]. Вона маскує свою справжню природу, що ґрунтується на інструменталізації та непрозорості. Більше того, ця сила часто експлуатує класичні інститути м'якої сили – університети та медіа – для трансляції примусового впливу під маскою доброзичливості. Таке викривлення функцій інституцій призводить до явища, відомого як «символічне забруднення інформаційного простору».

Для Китаю перехід до гострої сили є логічним продовженням ідеологічного домінування Партії. Авторитарні держави активно захоплюють інструменти, притаманні ліберальному світовому порядку, як-от освіта, медіа та торгівля, і використовують їх для досягнення своїх власних цілей.

Це означає, що м'яка сила, ідеологічно сформована КПК, слугує прямим інструментом для підриву глобальних норм. Китай активно маніпулює міжнародними організаціями та багатосторонніми документами для просування власної авторитарної ідеології, прагнучи встановити новий міжнародний порядок, у якому домінуватимуть норми та цінності, зручні для Партії [162].

Наприклад, це проявляється в активній участі та пошуку «дискурсивної влади» у сфері високих технологій, зокрема кібербезпеки та штучного інтелекту. Метою є не просто зміцнення позиції КНР, а досягнення «легітимності, щоб керувати китайським дискурсом» на світовій арені, що знаменує відхід від західного розуміння ролі медіа та публічної дипломатії. У цьому контексті КПК використовує культурну спадщину для маскуванню політичної сутності, проектуючи образ мирної, стародавньої та морально вищої цивілізації, одночасно просуваючи свій унікальний політичний устрій як життєздатну альтернативу ліберальній демократії [185].

Ідеологічний імператив Партії щодо повного контролю, виражений через «Владний Дискурс» та матеріалістичне розуміння сили, призводить до парадоксу, що істотно обмежує довгострокову ефективність китайської м'якої сили, особливо в країнах із розвинутими демократичними інститутами.

Авторитарна природа китайської м'якої сили автоматично підриває її довіру. Якщо м'яка сила керується виключно державою, має чіткі політичні мотиви і нав'язується владною верхівкою, вона неминуче сприймається як пропаганда. На відміну від західних моделей, де м'яка сила часто походить від незалежного громадянського суспільства та приватного бізнесу, китайська модель є перш за все політично керованою. Для Пекіна прагнення до тотального контролю над інформацією, втілене у концепції «дискурсивної влади», завжди важить більше, ніж потреба бути привабливим для світу. Це створює неминучий структурний парадокс: авторитарна природа режиму та його агресивна зовнішня політика постійно підривають власні зусилля зі створення позитивного образу держави.

Більше того, матеріалістична основа передбачає, що зростання жорсткої сили, передусім економічної чи військової, є необхідною умовою для розвитку м'якої сили. Однак агресивна зовнішня політика фактично стримує м'яку силу, оскільки викликає міжнародне побоювання щодо так званої «китайської загрози» [162]. Намагання КНР просувати свій авторитарний ідеологічний порядок, одночасно ігноруючи міжнародні зобов'язання та вчиняючи порушення прав людини,

суттєво послаблюють її моральний авторитет і здатність приваблювати інші країни.

Отже, ідеологічний імператив Партії, хоч і забезпечує безпрецедентну мобілізацію ресурсів для зовнішнього впливу, змушує КНР замінити привабливість прямою маніпуляцією. Це призводить до високої ефективності у залученні інституцій під свій контроль та їх регулюванні, але водночас робить її слабкою у завоюванні довгострокової міжнародної довіри та поваги.

Навіть у сфері освіти поширення впливу КПК на зарубіжні університети, моніторинг китайських студентів за кордоном та втручання в академічну свободу мають чіткі наслідки. Вони змушують фахівців двічі думати, перш ніж висловити критичну думку, що є беззаперечним свідченням поширення практики внутрішньої цензури за кордоном [36; 144].

Таким чином, ідеологія КПК задає вектор розвитку китайської м'якої сили, підпорядковуючи її стратегічним цілям Партії та ресурсному потенціалу держави. На відміну від західної моделі, китайська м'яка сила не є незалежною від суворого урядового контролю. Вона спирається на фінансову міць та ідеологію партійної влади, а її головна мета – змусити світ слухати й сприймати події так, як це вигідно Пекіну, що фактично трансформує м'яку силу на елемент ширшої стратегії ідеологічного та геополітичного впливу.

Водночас така жорстка централізована керованість істотно обмежує її привабливість. Використання культурних та освітніх інструментів як важелів політичного впливу викликає недовіру й опір у демократичних суспільствах. Як наслідок, попри потужну ресурсну базу, китайська м'яка сила залишається внутрішньо суперечливою: вона ефективна як важіль тиску та поширення впливу, але малодієва як засіб формування довгострокової міжнародної лояльності та довіри.

Висновки до розділу

Аналіз ідеологічних та культурних засад китайської м'якої сили показує, що її зміст формується на перетині філософських уявлень, політичних наративів та стратегічних інтересів держави. Філософські традиції створюють символічну основу, яка додає китайським уявленням про міжнародний вплив морального та культурного виміру. Водночас ідеологічна структура, сформована сучасним політичним курсом Китаю, визначає практичні межі та спрямованість цих інструментів, перетворюючи їх на засіб формування вигідного образу держави у глобальній політичній системі.

Важливим аналітичним результатом є усвідомлення того, що культурні та ціннісні елементи в китайській практиці функціонують не самі по собі, а як частина цілісної моделі політичного впливу. Їхнє використання підпорядковується завданню конструювання привабливого та водночас контрольованого образу країни. Це дозволяє зрозуміти, чому китайські інструменти м'якої сили залишаються глибоко інтегрованими в систему державного управління й не набувають автономності, характерної для ліберальних суспільств.

Поєднання культурної дипломатії, історичних концептів та сучасної політичної риторики створює специфічну модель, у якій м'яка сила перестає бути виключно засобом впливу через привабливість і дедалі тісніше перетинається з елементами ідеологічної проекції. Цю тенденцію підтверджує аналіз офіційних державних документів та політичних заяв, який демонструє, що ключові наративи Китаю про ідею морального лідерства, гармонійності, «Китайської Мрії» та «Спільноти спільного майбутнього людства», одночасно виконують роль просування іміджу на глобальній арені та інструмента легітимації геополітичних амбіцій.

Системне поєднання політичних та культурних компонентів також пояснює суперечливість китайської м'якої сили: за наявності потужних ресурсів вона нерідко стикається з недовірою з боку демократичних суспільств, оскільки її інструменти тісно пов'язані з контролем і стратегічними цілями держави. Це

породжує очевидну суперечність між прагненням до привабливості та реальними діями, які можуть сприйматися як інструменти тиску чи політичного впливу.

Таким чином, сама природа китайської м'якої сили ґрунтується на культурних і ціннісних основах, але водночас визначається ідеологічними пріоритетами та політичними інтересами. Це дозволяє розглядати її не як нейтральний інструмент культурного поширення, а як елемент ширшої стратегії впливу, що поєднує традиційні, ідеологічні та політичні засоби. Здобуті аналітичні спостереження формують базу для подальшої оцінки того, як ця модель проявляється у взаємодії Китаю з Європою та наскільки ефективною вона є в умовах демократичних норм і конкурентних наративів.

РОЗДІЛ III

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР М'ЯКОЇ СИЛИ КНР

3.1. Економічно-інфраструктурний вимір впливу КНР в Європі

Європа посідає особливе місце у зовнішньополітичній стратегії Китаю, оскільки поєднує у собі одразу кілька вимірів, які є важливими для довгострокових геополітичних цілей Пекіна. Європейський Союз залишається одним із найбільших економічних партнерів КНР, а високий рівень взаємної торгівлі й інвестицій забезпечує для Китаю доступ не лише до одного із найпотужніших ринків світу, але й до технологій, інновацій та стандартів, що формують глобальні норми економічної взаємодії. За даними Європейської Комісії, саме ЄС упродовж останнього десятиліття входить до трійки ключових торговельних партнерів Китаю, що створює значний потенціал для економічного та політичного впливу [58].

За даними Європейської мережі аналітичних центрів з питань Китаю (ETNC), ключовим фактором привабливості Китаю для європейських політичних еліт залишаються його економічні ресурси. Інвестиції та масштабні проєкти створюють ефект м'якої сили через економіку, що дозволяє Пекіну зберігати вплив навіть на тлі погіршення його репутації в суспільній думці [37, с. 6–10]. У цьому сенсі саме європейський напрямок стає для Пекіна тією сферою, де ідеологічні та культурні засади м'якої сили, розглянуті у попередніх розділах роботи, безпосередньо реалізуються на практиці через здатність використовувати економічні важелі для досягнення політичних та іміджевих цілей.

Варто врахувати і геополітичний чинник. Європейський регіон перетворився для Пекіна на один із головних майданчиків конкуренції за міжнародну легітимність та вплив. Поглиблюючи власну присутність та просуваючи образ відповідального актора на міжнародній арені, Китай прагне реалізувати стратегічну мету: змінити роль ЄС із союзника США на нейтрального партнера або навіть противагу Вашингтону.

За таких умов саме економічний вимір стає для Пекіна основним інструментом просування власних стратегічних інтересів. Саме через економіку Китай прагне закріпити своє бачення міжнародного порядку та вибудувати довгострокові відносини, що сприяють формуванню сприятливого іміджу КНР. Така модель дозволяє Пекіну поєднати геополітичні амбіції з механізмами добровільної співпраці. Це не лише створює підґрунтя для реалізації його м'якої сили, а й зумовлює необхідність аналізу економічної потужності КНР як ключового ресурсу її впливу.

Економічна потужність КНР у XXI столітті є, безсумнівно, визначальним чинником, який формує її міжнародний статус і дає змогу ефективно застосовувати м'яку силу. Однак у контексті китайської зовнішньополітичної доктрини економічна привабливість розглядається не просто як сукупність торговельних і фінансових ресурсів, а як похідна від матеріального базису держави [37, с. 3]. Саме цей інструмент, на противагу прямому військовому чи політичному тиску, працює через стимулювання добровільної співпраці, взаємної зацікавленості та інтеграції, що повністю відповідає концепції м'якої сили. Отже, реальна зацікавленість європейських країн у китайських ринках, капіталі та технологіях стає ключовим стратегічним важелем для Пекіна, який він може використовувати для досягнення своїх політико-нормативних цілей.

Теоретично-ідеологічне підґрунтя, детально розглянуте раніше, надає економічній експансії необхідної легітимності. Згідно з філософським матеріалізмом КПК, економічні та технологічні досягнення є не просто бажаним результатом, а матеріальною основою для обґрунтування як внутрішньої моделі управління, так і зовнішньої політики. Здатність Китаю демонструвати високу ефективність, подолати бідність для сотень мільйонів громадян та стати світовим лідером виробництва розцінюється як емпіричний доказ історичної правоти режиму та обраної ним моделі розвитку. Матеріальний успіх, у свою чергу, транлюється на міжнародну арену через концепцію морального авторитету, що є ключовим конфуціанським ідеалом, відповідно до якого добродесне правління, що забезпечує процвітання, автоматично заслуговує на повагу та наслідування.

Саме тому економічна експансія КНР не може мати відверто агресивного характеру. Натомість вона свідомо інтегрується в ідеологічні рамки «взаємної вигоди» та «Спільноти спільного майбутнього людства» [175, с. 67]. Ці концепції, що кореняться у принципах даоського «ненав'язливого» лідерства та конфуціанської гармонії, маскують геостратегічні та геоекономічні цілі, перетворюючи інвестиційні угоди на жести «глобальної солідарності» та справжнього партнерства [74]. Використання економічної привабливості як інструменту впливу має на меті сформувати сприятливе інформаційне та інституційне середовище для просування китайських норм та ініціатив, особливо в Європі, де зростає скептицизм щодо традиційних культурних інструментів м'якої сили.

Водночас, необхідно зазначити існування фундаментального парадоксу, який лежить в основі ефективності китайської економічної привабливості. На словах вона має бути м'якою, тобто добровільною та взаємовигідною, але насправді є жорсткою та централізованою через свій ідеологічний зміст і виконавчу структуру, яка контролюється КПК. Централізована ідеологічна потреба в абсолютному контролі над інформаційним полем і діями неминуче призводить до використання інструментів гострої сили, таких як економічний примус або непрозорі інвестиції. Відтак, чим значніших успіхів досягає економіка Китаю, тим більш відкрито вона використовується для політичних цілей, що, зрештою, підриває її довготривалу легітимність і привабливість в очах демократичних європейських систем [37, с. 6–7].

Економічна інтеграція Китаю в глобальну, а отже, й у європейську економічну систему пройшла кілька чітко окреслених фаз, кожна з яких трансформувала характер економічної привабливості як ресурсу впливу.

Початковий етап розвитку економічних інструментів м'якої сили був започаткований вступом КНР до СОТ у 2001 році. Це знаменувало період інтенсивної економічної експансії, рушійною силою якої була переважно торгівля. У цей період Китай утвердився в ролі глобального виробничого центру, а обсяги торгівлі з Європейським Союзом демонстрували стрімку динаміку

зростання. Наприклад, експорт товарів ЄС до Китаю збільшувався в середньому більш ніж на 10 % щороку, а послуг понад 15 %. КНР закріпила за собою статус провідного глобального експортера, збільшивши частку у світовому експорті з 5 % у 2000 році до 18 % у 2022 році [49, с. 6].

Головною характеристикою цього періоду стало формування асиметричної економічної взаємозалежності. Хоча взаємна торгівля значно зросла, залежність Європейського Союзу від китайського імпорту зростала набагато швидше, збільшившись із 8 % до 22 % [61]. Водночас, значущість ЄС як експортного ринку для Китаю залишалася відносно стабільною. Ця структурна нерівність, сформована до 2010 року, згодом стала фундаментальним важелем впливу Пекіна. Таким чином, фактична економічна залежність, а не лише культурна привабливість, забезпечила Китаю можливість здійснювати економічний примус, використовуючи доступ до свого ринку та критичні ланцюги постачання як засіб політичного впливу.

Запуск ініціативи «Один пояс, один шлях» (Belt and Road Initiative, BRI) у 2013 році ознаменував перехід від пасивної торговельної експансії до інституціолізованої економічної дипломатії. Ініціатива була офіційно започаткована як «Економічний пояс Шовкового шляху» Сі Цзіньпіном у вересні 2013 року в Казахстані, а вже через місяць, у жовтні, в Індонезії він оголосив про «Морський Шовковий шлях XXI століття» [117, с. 167]. Спочатку програма була відома як «Один пояс, один шлях», але згодом Китай став використовувати більш гнучкий термін ініціатива «Поясу і Шляху», оскільки попереднє формулювання викликало підозри щодо її надто єдиного та централізованого характеру [25].

BRI є всеосяжним терміном, який охоплює цілі КНР щодо створення потужних торговельно-фінансових зв'язків та міжособистісних контактів між десятками країн через шість основних економічних коридорів [28, с. 4]. Ініціатива складається з двох ключових елементів: Сухопутного Економічного Поясу Шовкового Шляху та Морського Шовкового Шляху XXI століття. Офіційною метою є сприяння економічному розвитку та міжрегіональній інтеграції шляхом інвестування у понад 150 країн. На сьогодні країни-учасниці

охоплюють близько 75 % світового населення та понад половину глобального ВВП.

Однак BRI швидко вийшла за межі традиційних інфраструктурних проєктів, розширившись на сфери енергетики, телекомунікацій та ІТ-технологій. Стратегічна природа проєкту полягає в тому, що він є ключовим елементом довгострокової китайської стратегії, закріпленої у конституції КПК. Окрім заявлених економічних цілей, BRI слугує ширшим завданням. Так, зокрема, вона просуває лідерську роль Китаю, забезпечує експорт надлишкових промислових потужностей, збільшує доступ до критичних ресурсів та, що найбільш важливо, втілює бачення КНР щодо створення «Спільноти спільного майбутнього людства».

Європа є пріоритетним регіоном для ініціативи «Пояс і шлях». На сьогодні понад 20 країн континенту підписали з Китаєм угоди про співпрацю в рамках цього проєкту, хоча й не всі з них оформили повноцінні Меморандуми про взаєморозуміння. Серед тих, хто підписав Меморандуми про взаєморозуміння, варто виділити Албанію (2017), Хорватію (2017), Португалію (2018), Румунію (2015), Сербію (2015), Словаччину (2015), Чеську Республіку (2015) та Грецію (2018). Крім того, важливим є Меморандум про взаєморозуміння, укладений між Міністерством фінансів КНР, Європейським банком реконструкції та розвитку та Європейським інвестиційним банком [151, с. 82]. Саме на території Європи, особливо в її Центральній, Східній та Південно-Східній частинах, ініціатива «Поясу і Шляху» прагне подолати значний інфраструктурний розрив, сприяючи економічному зростанню регіону.

Ключовим дипломатичним інструментом для Пекіна був формат «Співпраця Китаю та країн Центральної та Східної Європи», відомий як «16 + 1», створений у 2012 році, який згодом трансформувався у «17 + 1» після приєднання Греції. Даний формат співпраці спочатку був з ентузіазмом сприйнятий країнами ЦСЄ як можливість диверсифікувати економічні зв'язки після фінансової кризи 2008 року [37, с. 71]. Крім того, він дозволив Китаю укладати двосторонні інфраструктурні та технологічні угоди з окремими

країнами-членами та кандидатами на вступ до ЄС, що стало ефективним способом обійти єдину зовнішню та торговельну політику Брюсселя.

Формат «17 + 1» став класичним геополітичним інструментом, цінність якого полягала не лише в конкретних інфраструктурних проєктах, а й у створенні політичного важеля впливу, що міг бути використаний для тактики «розділяй і володарюй» всередині Європейського Союзу [66]. Значна кількість європейських країн, включаючи 18 членів ЄС, які підписали Меморандуми щодо BRI, та 20 країн, що стали членами Азійського банку інфраструктурних інвестицій, активно долучилася до китайських ініціатив без попереднього узгодження з інституціями ЄС, посилюючи фрагментацію загальноєвропейської позиції.

Країни Південної та Східної Європи, а саме Греція, Угорщина та Португалія, які отримали значні китайські інвестиції, були схильні дотримуватися стриманої позиції, уникаючи конфронтаційної риторики щодо Пекіна. Ця обережність суттєво контрастувала з жорсткішим підходом Північних та Балтійських держав, які наполягали на системному суперництві, що, у свою чергу, породжувало внутрішні розбіжності в ЄС [184]. Як наслідок, економічна привабливість Китаю трансформувалася в політичний важіль, який дозволяв Пекіну підривати процес вироблення єдиної позиції серед держав-членів Європейського Союзу.

Проте вже до 2018 року деякі країни ЦСЄ висловили невдоволення економічними результатами проєкту, оскільки багато обіцянок щодо інфраструктурних інвестицій залишилися нереалізованими, а торговельний дисбаланс рішуче схилився на користь Китаю. Наприклад, Польща, незважаючи на своє членство у «16 + 1», у 2024 році зіткнулася з торговельним дефіцитом із Китаєм у розмірі майже 31 мільярда євро, що є одним із найбільших в ЄС [96]. Крім того, у 2022 році формат зіткнувся з відчутною втратою членів, коли з нього вирішили вийти Литва, а згодом Естонія та Латвія. Це відбулося на тлі зростаючого занепокоєння щодо невиконаних економічних зобов'язань та негативної позиції Пекіна стосовно повномасштабного вторгнення Росії в Україну [107]. Вихід учасників відобразив загальне посилення антикитайських

настроїв серед країн ЦСЄ, що призвело до трансформації формату на «14 + 1», і стало чітким доказом його ослаблення як ресурсу м'якої сили.

Варто звернути увагу на ключовий момент BRI, а саме його двоїстий характер: з одного боку, він обіцяє країнам-учасникам економічне зростання та розвиток інфраструктури, а з іншого – викликає серйозні побоювання щодо боргової залежності та геополітичного впливу. Китайські інфраструктурні проекти мають значну перевагу у швидкості та гнучкості, що робить їх надзвичайно привабливими для політичних еліт у країнах із високим дефіцитом інфраструктури, зокрема йдеться про Західні Балкани та Південно-Східну Європу [157, с. 9–11]. Китайські позики часто розглядаються як найкраща, якщо не єдина, надія на швидку допомогу з високопріоритетними інфраструктурними потребами, особливо для країн, які відчують себе ігнорованими західними фінансовими інституціями. У порівнянні з фінансуванням від Європейського Союзу, яке є дешевшим і прозорішим, але вимагає дотримання суворих стандартів, китайські кредити надаються швидше, мають менш обтяжливу бюрократію та не вимагають дотримання високих екологічних чи трудових стандартів. Ця особливість дозволяє місцевим політикам швидко реалізовувати великі економічні проекти, використовуючи їх для здобуття політичної підтримки [84].

Проте, за цю економічну привабливість доводиться платити високу геополітичну ціну, що проявляється у значній непрозорості та ризиках потрапляння у залежність. Умови фінансування, особливо для урядових позик, часто є засекреченими через угоди про нерозголошення, що прямо суперечить європейським вимогам щодо відкритості. Ризик потрапити у «боргову пастку» залишається значним, оскільки близько 80 % китайських державних позик надається країнам, які вже перебувають у борговій скруті [108, с. 3–4]. Крім того, швидкість та гнучкість, які є їхньою головною перевагою, можуть призводити до вищих ризиків корупції та нижчої якості проектів, що прямо впливає на якість управління та підриває європейські стандарти.

Критики ініціативи стверджують, що великі кредити, надані Китаєм для реалізації проєктів BRI, спричиняють нестійке боргове навантаження, що ставить під загрозу суверенітет країн-позичальників, якщо ті не зможуть виконувати свої боргові зобов'язання. Крім того, непрозорі умови кредитування та переважне використання китайської робочої сили суперечать риторичі «взаємовиграшу», перетворюючи ініціативу з джерела м'якої сили на інструмент, що слугує посиленню геополітичного впливу Китаю [175, с. 67–68].

Інвестиція китайської державної компанії COSCO у приватизацію Пірейського порту в Греції у 2016 році є одним із найбільш помітних доказів того, як економічна допомога в рамках BRI стає стратегічним важелем впливу. Для Греції, яка тоді перебувала у фінансовій кризі, китайські інвестиції виявилися важливою економічною підтримкою [3]. Це не лише підвищило конкурентоспроможність порту, але й привернуло додаткові іноземні капіталовкладення. Загальний обсяг китайських інвестицій оцінювався приблизно у 867 мільйонів євро протягом першого десятиліття (2016–2025) [50, с. 4]. Проте, попри очевидні економічні переваги, цей проєкт пов'язують із посиленням політичної лояльності Афін до Пекіна. Греція неодноразово демонструвала стриманість у критиці Китаю в рамках ЄС, зокрема, під час різноманітних голосувань, використовуючи права держави-члена для захисту китайських інтересів [184].

Не менш помітним став проєкт модернізації залізничної лінії «Будапешт-Белград» в Угорщині, що виступав ключовим елементом співпраці формату «16 + 1», і мав на меті стати основним транспортним коридором для перевезення китайських товарів, що надходять до Центральної Європи через Пірейський порт [66]. Ініціатива швидко викликала суперечності у межах BRI через наявність непрозорого фінансування. Зокрема, угорська частина проєкту вартістю 2,1 мільярди доларів фінансується на 85 % кредитом Китайського Експортно-імпортного банку (China Exim Bank) під 2.5 % річних [77]. Попри можливість отримати вигідніші умови від європейських інституцій, уряд Угорщини засекретив деталі контракту на 10 років, пояснюючи це «захистом

національних інтересів». Сам маршрут викликав велике занепокоєння в ЄС. Експерти зазначали, що проєкт не є комерційно вигідним, оскільки лінія обходить великі угорські міста. Існували також підозри, що його реалізація була пов'язана з наданням преференцій компаніям, близьким до правлячої партії [169]. Це свідчило про те, як непрозорі китайські позики сприяли корупції, що у свою чергу, підривало стандарти управління та суперечило європейським нормам прозорості.

У межах реалізації BRI Китай також займався активізацією субнаціональної дипломатії, в рамках якої була налагоджена цілеспрямована співпраця з європейськими містами та регіонами. Європейські місцеві органи влади, які прагнули фінансових інвестицій та економічних вигод від BRI, співпрацювали безпосередньо з Пекіном. Наразі існує розгалужена мережа регіональних та міських партнерств, інтенсивних ділових зв'язків, а також активний обмін у академічній та культурній сферах. Згідно з даними опублікованими в дослідженні Р. Кефферпютца, п'ять найбільших держав-членів ЄС – Німеччина, Франція, Італія, Іспанія та Польща загалом уклали 146 партнерських угод із Китаєм на рівні регіональних органів влади, як-от німецькі федеральні землі чи польські воєводства. В Австрії 7 із 9 регіонів підтримують зв'язки з китайською провінцією, тоді як у Франції 12 із 18 регіонів навіть відкрили постійні представництва в Китаї [100, с. 4]. Це дозволяє КНР просувати свої інтереси, оминаючи центральні уряди ЄС та їхню єдину зовнішню політику.

Постковідний період, який припав на 2020–2022 роки, спонукав Європу до радикального переосмислення динаміки економічної взаємозалежності. Якщо до пандемії глобалізація та інтенсивні торговельно-економічні контакти розглядалися передусім як джерело прибутків і взаємовигідної інтеграції, то спалах COVID-19 різко змінив перспективу. Європейські держави зіткнулися з гострими перебоями в забезпеченні критично важливих товарів, що актуалізувало питання вразливості ланцюгів постачання та ризиків, закономірно пов'язаних із надмірними залежностями від зовнішніх партнерів [27, с. 18]. Європа потребувала стратегічного переосмислення, оскільки взаємозалежність

почала розглядатися не лише як джерело економічної вигоди, але й як геополітична загроза.

На тлі цього КНР активізувала зусилля, спрямовані на пом'якшення репутаційних ризиків і мінімізацію шкоди власному іміджу. Одним із ключових інструментів стала «дипломатія масок» – поєднання гуманітарних поставок і комерційних продажів медичного обладнання з масштабними медіакампаніями. У країнах, що найбільше постраждали від пандемії, зокрема в Сербії, Італії та Чехії, такі поставки отримували інтенсивне інформаційне висвітлення, формуючи образ Китаю як «надійного рятівника». Така тактика була спрямована на покращення міжнародного сприйняття держави та формування так званої «політичної вдячності», що, однак, не змогло повністю нівелювати занепокоєння щодо можливого використання економічних зв'язків як інструмента впливу [109; 103; 118].

Паралельно Китай продовжував зміцнювати власну роль в стратегічних секторах економіки. Сьогодні КНР є беззаперечним світовим лідером у сфері чистих енергетичних технологій, зосереджених у трьох ключових галузях: електромобілях, літій-іонних батареях та сонячних панелях. Лише у 2024 році інвестиції Китаю в чисту енергетику перевищили 625 мільярдів доларів, що майже вдвічі більше порівняно з 2015 роком [8]. Завдяки такому масштабному фінансуванню країна достроково виконала цілі зі встановлення потужностей сонячної та вітрової енергії, заплановані на 2030 рік. Однак ці досягнення водночас посилили залежність Європейського Союзу від китайських технологій, необхідних для реалізації власної стратегії «зеленого переходу».

У межах ініційованої концепції «Зеленого Шовкового Шляху» (Green Silk Road, GSR) Пекін послідовно зміцнює свою присутність у європейських ланцюгах постачання, зокрема через локалізацію виробництва на території ЄС. Найпоказовішим прикладом стало стратегічне рішення китайського виробника електромобілів BYD Auto. Так, у грудні 2023 року компанія оголосила про будівництво першого європейського заводу електромобілів у місті Сегед (Угорщина). Роботи розпочалися у 2024 році на території площею 300 гектарів.

У 2025 році BYD Auto перенесла свою європейську штаб-квартиру з Нідерландів до Будапешта та інвестувала 250 мільйонів євро у два масштабні дослідницькі проєкти, серед яких – розробка технологій автономного водіння на основі штучного інтелекту вартістю 105 мільйонів євро [184; 9].

Формування контролю над ланцюгами постачання охоплює і сусідні країни Центральної та Східної Європи. Наприклад, китайська компанія Ronbay Technology, один із провідних виробників катодних матеріалів, активно інтегрується у польську індустрію виробництва батарей для електромобілів [143]. Це сприяє зміцненню технологічної присутності Китаю в Європі та посилює його позиції у стратегічних сегментах зеленої економіки.

Важливим інструментом економічного впливу КНР продовжують бути прямі іноземні інвестиції, проте аналіз останніх років демонструє суттєві структурні зміни в цій сфері. Після 2022 року структура ПІІ різко змінилася: китайські компанії почали переважно будувати нові підприємства (greenfield investments), замість придбання існуючих компаній. Така трансформація стала відповіддю на посилення механізмів контролю з боку європейських урядів, які збільшили вимоги до документів та перевірок інвестицій, особливо коли йшлося про поглинання критично важливих підприємств іноземними інвесторами. Ці заходи були інституційно закріплені Європейським Парламентом та Радою Європи у 2019 році з ухваленням Регламенту ЄС 2019/452, який створив рамковий механізм перевірки ПІІ та набув чинності у жовтні 2020 року [11].

Як наслідок, у 2023 році лише 3 % китайських інвестицій в ЄС припадало на придбання акцій, тоді як понад 70 % становили нові будівництва. Сьогодні китайські ПІІ чітко спрямовуються на сектори, важливі для енергетичної трансформації Європи. Сектор електромобілів та акумуляторів в цьому плані абсолютно домінує: у 2024 році проєкти в автомобільній галузі становили понад половину всіх китайських ПІІ в Європі, досягнувши 5,2 мільярда євро. На них припало 83 % усіх нових виробничих потужностей, створених китайськими компаніями. Серед інвестиційних лідерів – CATL, Gotion, Envision та BYD Auto. Окрім того, Китай здійснив стратегічно важливі придбання в аерокосмічній та

оборонній галузях, зокрема завод Airbus в Іспанії у 2024 році та виробника гелікоптерів в Італії у 2022 році [104].

Прагнучи зміцнювати свій вплив у ключових сферах майбутнього розвитку, Пекін поступово розширює інструментарій економічної дипломатії, зосереджуючись не лише на фізичній інфраструктурі та енергетичних ланцюгах постачання, а й на цифрових технологіях. Саме тому поряд із зеленою складовою BRI дедалі більшої ваги набуває її технологічний вимір.

Прикладом нового підходу є «Цифровий Шовковий шлях» (Digital Silk Road, DSR), ідея створення якого з'явилась у 2015 році під назвою «Інформаційний Шовковий шлях», яку невдовзі замінили на більш сучасний термін – «Цифровий Шовковий шлях». У 2017 році Сі Цзіньпін закликав до розбудови «Цифрового Шовкового шляху XXI століття», підкреслюючи необхідність посилення співпраці в таких сферах, як цифрова економіка, штучний інтелект, нанотехнології, квантові обчислення та формування інтелектуальних міст [181]. У цьому контексті DSR поступово стає ключовим елементом модернізованої концепції BRI, доповнюючи й підсилюючи її енергетичний та інфраструктурний виміри.

Оскільки головна мета BRI – поглиблення глобальної взаємопов'язаності, DSR слугує цифровим коридором, який має забезпечити розвиток технологічної інфраструктури в різних регіонах світу. Він покликаний об'єднати країни вздовж ключових маршрутів ініціативи «Поясу і Шляху», використовуючи такі технології, як 5G, штучний інтелект та квантові обчислення [94]. У межах DSR Китай допомагає партнерам розвивати цифрову інфраструктуру, створювати транскордонні платформи електронної комерції, полегшувати експорт і фінансові операції та впроваджувати інструменти внутрішнього цифрового нагляду [40]. Окрім фізичної інфраструктури, DSR забезпечує китайським компаніям цифрові можливості для їхньої глобальної експансії. Це стимулює експорт технологій, розширює транснаціональний вплив китайських фірм і сприяє формуванню нових міжнародних стандартів.

DSR є водночас геоекономічним, геополітичним і геостратегічним інструментом, оскільки передбачає контроль над інтернет-інфраструктурою, насамперед оптоволоконними кабелями, через які проходить основна частина світового цифрового трафіку. Контроль над такими каналами посилює міжнародні можливості Китаю. Дослідники наголошують, що DSR – це не просто інфраструктурний проєкт, а стратегія формування власного глобального цифрового порядку, альтернативного до американськоцентричного [94].

Через DSR Китай також прагне впливати на систему кіберуправління, просуваючи власні цінності, зокрема завдяки інвестиціям у медіасектор і придбанню медіа-активів, що дає змогу впливати на контент, який споживає широка іноземна аудиторія. Як складова BRI, DSR відіграє важливу роль у просуванні концепції «Спільноти спільного майбутнього людства» у цифровій сфері. Ініціатива просуває модель глобального кіберуправління, засновану на кіберсуверенітеті, співпраці, мирі та безпеці. «Цифровий Шовковий Шлях» є менш орієнтованим на культурний чи іміджевий вплив, оскільки має переважно технологічний характер, проте, як складова «Поясу і Шляху», він також активно сприяє формуванню позитивного наративу про Китай. Дослідники зазначають, що Пекін інтегрує DSR із традиційними інструментами публічної дипломатії, створюючи синергетичний ефект для посилення ефективності своїх ініціатив.

«Цифровий Шовковий шлях» продовжує активно просуватися як у ЄС, так і за його межами. У 2021 році одна з найбільших компаній КНР у сфері телекомунікацій Huawei відкрила в Португалії лабораторію з дослідження 5G та штучного інтелекту. У Боснії Міністерство транспорту ще у 2018 році підписало угоду з Huawei щодо запуску проєктів «розумного» та «безпечного» міста [93]. Крім того, у Боснії, Сербії та Північній Македонії працює освітня програма Huawei «Насіння для майбутнього», яка готує фахівців у галузях 5G, штучного інтелекту та кібербезпеки [170].

Сербія, держава-кандидат на вступ до ЄС, демонструє найвищий рівень співпраці з Китаєм у цифровій сфері. У Белграді в 2021 році встановили систему відеоспостереження та розпізнавання облич Huawei, а роком раніше компанія

відкрила Центр інновацій і розвитку для підтримки цифрової трансформації. Уже в 2017 році Сербія підписала Меморандум про розвиток «Цифрового Шовкового шляху», що фактично зробило її головним партнером Huawei у регіоні [151, с. 84].

Паралельно з телекомунікаціями до Європи активно входять і китайські компанії електронної комерції. AliExpress (дочірня компанія Alibaba) розвиває стратегію «від локального до глобального», дозволяючи продавцям з Іспанії та Італії виходити на міжнародні ринки через свою платформу. А платіжна система Alipay укладає партнерства з європейськими сервісами в Австрії, Португалії, Фінляндії, Іспанії та інших країнах [78, с. 13]. Така структурна інтеграція вказує на те, що Китай поступово зміцнює свої позиції на європейських цифрових ринках і водночас впливає на формування майбутніх технологічних стандартів.

Ще одним важливим інструментом нової, ідеологічно забарвленої економічної дипломатії Китаю стала «Глобальна ініціатива розвитку» (Global Development Initiative, GDI), яку Сі Цзіньпін представив на Генеральній Асамблеї ООН 21 вересня 2021 року. Її мета – прискорити досягнення всіх 17 Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року та підтримати більш стабільну, екологічну та інклюзивну модель світового зростання. Ініціатива надає пріоритет глобальному поступу та взаємній вигоді, охоплюючи такі важливі напрями, як боротьба з бідністю, продовольча безпека, фінансування, кліматичні зміни та цифровізація [80].

На відміну від попередніх зовнішньоекономічних проєктів Пекіна, GDI демонструє відхід від надання великих державних кредитів, фокусуючись на ширшому наборі ринкових фінансових інструментів. Зростає роль комерційних банків, корпоративного кредитування та венчурних інвестицій, особливо у сферах штучного інтелекту, високих технологій та цифрових сервісів.

На Західних Балканах GDI стає інструментом не лише розвитку, а й зміцнення китайського технологічного й політико-економічного впливу. Прецедентом стала ситуація з Чорногорією, яка у 2021 році опинилася на межі фінансової кризи через великий кредит, наданий Китайським

Експортно-імпортним банком на будівництво автомагістралі, обсяг якого перевищував третину річного бюджету держави [2]. Цей інцидент став одним із найяскравіших прикладів того, як механізми «підтримки розвитку» здатні формувати довгострокову залежність від Пекіна.

Водночас Китай продовжує послуговуватися економічним примусом як інструментом зовнішньої політики. Показовим став випадок з Литвою у 2021 році. Після того як Вільнюс дозволив відкрити у своїй столиці представництво Тайваню, Пекін запровадив неофіційні, але масштабні обмеження проти країни: припинив обробку литовських вантажів на митниці, заблокував експорт литовських товарів, а також здійснював тиск на міжнародні компанії, змушуючи їх скорочувати співпрацю з Литвою, щоб зберегти доступ до китайського ринку [16]. Додатковим інструментом тиску з боку КНР з 2023 року стали обмеження на експорт критичних матеріалів – насамперед рідкісноземельних металів і графіту [13], що дозволяє Пекіну посилювати свій вплив у торговельних перемовинах з ЄС. Відтак, застосування Китаєм економічного примусу остаточно перетворило його на загальноєвропейську безпекову проблему.

Таким чином, економічні інструменти Китаю в Європі – це не просто прояв його зростаючої потужності, а продуманий механізм впливу, замаскований під риторику співпраці та «взаємної вигоди». Китайські інвестиції та кредити працюють як політичний гачок: фінансова залежність змушує європейські країни демонструвати політичну поступливість у чутливих для Пекіна питаннях. Це дозволяє Китаю розколнувати єдність Євросоюзу, домовляючись з окремими державами в обхід спільної позиції Брюсселя.

Водночас, економічна привабливість китайських ініціатив нівелюється їхньою непрозорістю та прихованим політичним тиском, що прямо суперечить природі м'якої сили. Цей дисонанс підриває довіру європейських партнерів, змушуючи їх переоцінювати ризики потрапляння в боргову та політичну залежність.

У підсумку, економічна експансія Китаю демонструє структурні межі його впливу: значні інвестиційні ресурси не забезпечують справжню міжнародну легітимність.

3.2. Культурно-інформаційні канали впливу: освіта, медіа, комунікація

Економічна потужність Китаю, докладно проаналізована у попередньому підрозділі, становить основу його зовнішньополітичного впливу. Водночас не менш значущим є культурний та інформаційний вимір цього впливу. Пекін розуміє, що для повної реалізації геополітичних амбіцій і просування ключових партійних концепцій, недостатньо обмежуватися економічним впливом на інфраструктуру та ринки. Важливо також забезпечити присутність у глобальному інформаційному середовищі. Культурна діяльність і медійна експансія виступають інструментами, які перетворюють економічні досягнення на політичну легітимацію та міжнародне визнання. У такий спосіб Китай зміцнює свій глобальний вплив, спираючись на привабливість власної культури.

Інститути Конфуція є найбільш розгалуженим і фінансово забезпеченим інструментом культурної присутності Китаю за кордоном, покликаним поширювати китайську мову та традиції. Ініціатива їх створення була розпочата у 2002 році, коли китайський уряд вперше оголосив про свій намір заснувати за кордоном центри китайської мови та культури. Пілотний проєкт у рамках цієї ініціативи був відкритий 15 червня 2004 року в Ташкенті (Узбекистан). Проте, перший офіційний Інститут Конфуція за межами Китаю розпочав свою роботу 21 листопада 2004 року в Сеулі (Південна Корея) [177, с. 69]. Офіційно заявлена мета Інститутів Конфуція полягає у поглибленні культурних взаємин та формуванні позитивного міжнародного іміджу Китаю як великої культурної цивілізації.

Після появи перших інституцій програма швидко набула глобального масштабу, зокрема й у Європі. Окрім власне Інститутів, існувала супутня

програма Класів Конфуція, яка співпрацювала з місцевими середніми школами. До кінця 2017 року на території 41 європейської держави функціонувало близько 200 Інститутів Конфуція – найвищий регіональний показник концентрації таких центрів. Паралельно по всьому світу існувало 1113 Класів Конфуція при школах. Лідером серед європейських країн була Велика Британія, де працювало 29 ІК на базі університетів та 148 шкільних класів. У Польщі діяло 5 інститутів: у Вроцлавському університеті, Ягеллонському університеті, Університеті імені Адама Міцкевича, Гданському університеті та Опольському політехнічному університеті [140; 5].

Hanban – колишня штаб-квартира ІК – відповідала за розробку політики, спонсорування заходів та організацію культурних обмінів. Кожен Інститут Конфуція керувався директорами, які повинні були ефективно взаємодіяти з Hanban, китайським посольством та місцевою владою. Основна діяльність ІК охоплювала кілька напрямків. Hanban готував викладачів, залучаючи китайські університети до розвитку міжнародної китайської освіти. Вони також співпрацювали з іноземними університетами для створення спеціальностей з викладання китайської мови. Проводилися мовні конкурси, запрошувалися директори іноземних шкіл до Китаю, а іноземні студенти – до участі в літніх таборах. Hanban також оцінював заявки на відкриття нових інститутів, надавав допомогу та вчителів, розробляв правила та затверджував річні плани й бюджети ІК. Пропонувалися стипендії викладачам та іноземним студентам для навчання в Китаї за програмою «Магістр викладання китайської мови носіям інших мов» (MTC SOL). У 2020 році Hanban був перейменований на «Центр мовної освіти та співпраці», а замість прямого державного фінансування для підтримки ІК було створено Китайський міжнародний освітній фонд – неурядову організацію, що фінансується Міністерством освіти [159, с. 58–59].

Китай значною мірою спирається на освітні обміни та міжнародну академічну мобільність. Вони стали важливим інструментом впливу, оскільки дедалі більше студентів обирають Китай як місце для свого навчання. Станом на 2018 рік Європа посідала третє місце за кількістю іноземних студентів у

Китаї – 73 618 осіб, а це близько 15 % від загальної кількості [156]. Зростаюча присутність європейських студентів у Китаї сприяє культурному обміну між двома сторонами, що відповідає прагненню Китаю встановити відносини з Європою на основі взаєморозуміння.

Багато європейських університетів мають розвинені центри азійських студій, які співпрацюють з Інститутами Конфуція. Крім викладання китайської мови та курсів із міжнародних відносин, такі центри часто організують публічні культурні заходи – наприклад, Дні китайської культури у Вроцлаві (Польща), які щорічно проходять з 2017 року [83]. Їхня мета полягає в тому, щоб познайомити широку аудиторію з китайською історією, традиціями та сучасністю.

Поряд з Інститутами Конфуція важливу роль у зміцненні культурної присутності Китаю в Європі відіграють також китайські посольства та культурні центри. Вони організують культурні події, фестивалі та освітні програми, спрямовані на популяризацію китайської мови й традицій серед європейської аудиторії [37, с. 3]. Через такі заходи ці установи прагнуть підвищити привабливість китайської культури й розширити коло прихильників Пекіна.

У рамках реалізації м'якої сили Китай активно розвиває масштабні ініціативи, спрямовані на просування своєї історичної спадщини й мистецьких традицій. Яскравим прикладом є австрійсько-китайське культурне співробітництво. Так, у 2018 році під час державного візиту президента Австрії А. Ван дер Беллена до КНР було підписано угоду про створення Китайського культурного центру у Відні. Паралельно Музей історії мистецтв у Відні та Музей Імператорського палацу (Гугун) у Пекіні уклали договір про організацію великої виставки, що мала представити європейській аудиторії рідкісні експонати імператорського мистецтва [37, с. 17–18].

Паралельно Китай розширює мережу культурних інституцій у Європі. Перший Китайський культурний центр у Франції був відкритий у Парижі у 2002 році. Центр регулярно організовує виставки, концерти, лекції та програми міжкультурного обміну. У Німеччині культурна взаємодія проявляється через

широке залучення китайських мистецьких колективів до національних культурних подій, включно з фестивалями та ювілейними концертами. Одним із найпомітніших прикладів став концерт «Klangbrücken», організований до 50-річчя встановлення дипломатичних відносин між КНР та ЄС. У ньому взяли участь провідні китайські й німецькі оркестри, що символічно підкреслило прагнення сторін до діалогу в гуманітарній сфері [68]. У 2018–2019 роках у межах Берлінського фестивалю було проведено Пекінський оперний фестиваль за участю провідних китайських труп, які представили класичні постановки «Сон Ханьданя» та «Павільйон півоній», сприяючи глибшому розумінню китайської театральної традиції серед європейської аудиторії.

Вплив китайського мистецтва дедалі помітніший у європейських творчих індустріях. Модні бренди, зокрема Christian Dior, який у 2022 році представив колекцію, натхненну одягом династії Мін, та Chanel, що у 2018 році створила колекцію ювелірних виробів на основі естетики коромандельських ширм, свідчать про зростання інтересу до китайської візуально-естетичної спадщини. Все це демонструє поступове розширення присутності елементів китайської культурної традиції у сучасному європейському мистецтві [83].

Окремо варто відзначити концепцію «культурної спорідненості», яку Пекін активно просуває у відносинах із країнами, що сприймаються як «давні цивілізації», зокрема з Італією, Грецією та Португалією. Ця практика посилюється розвитком мереж партнерства між так званими «містами-побратимами» та регіонами. Так, у 2023 році Сі Цзіньпін відповів на листи грецьких учених, підкресливши внесок китайської та грецької цивілізацій у загальний розвиток людства. Подібна риторика звучала й під час його державного візиту до Греції у 2019 році, коли обидві сторони наголошували на значенні культурного діалогу та обміну [76, с. 52–53]. Часті посилення на спільну історико-культурну спадщину демонструють, що Китай цілеспрямовано використовує такі наративи як інструмент розширення свого впливу в Європі.

Таким чином, подібні культурні ініціативи, що просуваються Пекіном, не лише популяризують китайське мистецтво, мову та культурну спадщину, але й

формують довготривалі «м'які» зв'язки з європейськими державами. Через культурну дипломатію Китай поступово створює сприятливі умови для політичної, економічної та гуманітарної взаємодії, зміцнюючи свою присутність у європейському просторі.

Важливим інструментом китайської м'якої сили залишається туризм, який сприяє не лише міжкультурним контактам, а й створює специфічну економічну залежність. Китайські туристи належать до найбільш фінансово забезпечених у світі. За одну поїздку до Європи вони витрачають у середньому близько 5 тисяч доларів США, головним чином на товари преміум-сегменту. За прогнозами Європейської комісії та Світової туристичної організації, перед пандемією очікувалося, що до 2020 року громадяни КНР складатимуть майже чверть усіх азійських туристів, які приїжджають до ЄС [113, с. 18]. Як наслідок, через фінансову вигоду бізнес-кола та великі промислові асоціації у таких країнах, як Франція та Італія, перетворилися на впливове лобі. Вони активно відстоюють збереження вигідних економічних зв'язків з Пекіном, виступаючи проти будь-якої політики, яка може зашкодити цим відносинам.

Прагнення КНР до посилення свого міжнародного впливу було втілено і в масштабній стратегії «Go Global», яка була реалізована через значні державні інвестиції у медіапростір. Основна мета ініціативи полягала у створенні альтернативи англо-американському інформаційному порядку та розширенні інформаційної присутності Китаю з позицій миролюбної країни. Ключові державні медіакорпорації, серед яких Центральне телебачення Китаю (Central China Television, CCTV), Інформаційна агенція «Сінхуа» (Xinhua News Agency) та Міжнародне радіо Китаю (China Radio International, CRI), отримали значний обсяг фінансування, який, за окремими даними, сягав 15 мільярдів юанів, що становить приблизно 2,19 мільярдів доларів США [188, с. 42–43]. Це забезпечило Пекіну централізовану координацію та управління всіма державними медіа для ефективного розширення їхньої діяльності за кордоном. Таким чином, китайські медіа отримали змогу формувати альтернативний інформаційний простір, у

якому події в Китаї та в світі подаються крізь призму власної інтерпретації, що протиставляється домінуванню західних джерел.

Хронологія формування глобальної медіаприсутності Китаю бере початок задовго до масштабних інвестицій 2010-х років. Першим кроком став запуск у 1997 році англomовного каналу CCTV International [34]. У межах подальшого розширення була відкрита низка багатомовних каналів: CGTN Español та CGTN Français – запуснені 1 жовтня 2007 року; CGTN арабська – 25 липня 2009 року; CGTN Documentary (англomовний документальний канал) – 1 січня 2011 року [158].

У 2010-х роках Китай активно залучав досвідчених іноземних журналістів до роботи в європейських філіях, що відповідало стратегії підвищення довіри до контенту та використання професійних кадрів у ситуації, коли світовий медіаринок переживав спад і багато кваліфікованих репортерів були готові приєднатися до китайських медіа [106].

У 2016 році була здійснена суттєва реорганізація, що передбачала інтеграцію міжнародних каналів CCTV International у єдину мережу – Міжнародну телевізійну мережу Китаю (China Global Television Network, CGTN). Масштабний ребрендинг був невід’ємною складовою стратегічного плану Пекіна, спрямованого на «нормалізацію» державних інформаційних агенств. Мета полягала у підвищенні їхнього професійного іміджу та забезпечення більшої схожості на відомі світові медіахолдинги, на зразок BBC чи CNN, для ефективнішого позиціонування на міжнародній арені.

Водночас рівень редакційної незалежності у китайській медіамережі залишався централізовано контрольованим. Репортерам надавалася можливість висвітлювати сюжети, що представляли значний суспільний інтерес, але ця свобода обмежувалася суворою умовою: матеріал не повинен безпосередньо стосуватися чи критикувати КНР. Таким чином, декларована об’єктивність функціонувала в межах, визначених державною цензурою.

Згодом для посилення свого впливу та забезпечення висвітлення європейської політики й бізнесу, було створено окремий структурний підрозділ –

CGTN Europe. Офіс філії розмістився у бізнес-парку Чізвік (Західний Лондон), куди CGTN переїхала у січні 2018 року. Попри початкові наміри розпочати повноцінне мовлення до кінця 2018 року, його запуск було відкладено [34]. Причиною затримки, що тривала до жовтня 2019 року, стали організаційні та логістичні труднощі, зокрема проблеми з оформленням віз для ключового управлінського персоналу та налагодженням необхідного технологічного обладнання.

Загалом упродовж останнього десятиліття присутність китайських медіа в Європі помітно зросла. Інформаційна агенція «Сінхуа» відкрила свій європейський регіональний офіс у Брюсселі ще у 2004 році [134]. CGTN транслює новини трьома європейськими мовами – англійською, іспанською та французькою. Однак найбільш динамічне розширення відбувається у Південно-Східній Європі.

В Албанії переговори між китайськими та албанськими медійними структурами, що почалися у 2012 році, завершилися у 2019 році підписанням всебічної угоди про співпрацю між Албанським радіо і телебаченням та Національним управлінням радіо і телебачення Китаю [111]. Унаслідок цього місцеві телеканали транслюють низку програм і документальних фільмів CGTN, зокрема «Китай: часи Сі». Одним із найпоказовіших ефектів цієї співпраці стало різке зростання кількості матеріалів про ініціативу «Пояс і шлях»: якщо у 2016 році їх було 42, то у 2019 році – вже 184 [161, с. 7–8].

У Боснії і Герцеговині «Сінхуа» з 2012 року укладає угоди з місцевими медіа, забезпечуючи собі статус провідного джерела китайського контенту. Особливо помітною є робота агентства з академічною спільнотою: журналісти «Сінхуа» читають лекції у вищих навчальних закладах і беруть участь у підготовці молодих боснійських журналістів. Паралельно посольство Китаю організовує навчальні програми й обміни для цих фахівців. Китайські послы також активно працюють в публічній сфері – дають інтерв'ю державним і приватним медіа, ведуть комунікацію в соціальних мережах та проводять зустрічі з журналістами й експертами [134].

Болгарія також має тривалу історію співпраці з китайськими медіа. Спілка болгарських журналістів понад 40 років підтримує контакти з Всекитайською асоціацією журналістів [38]. Існують офіційні угоди про співпрацю між національними радіо- та телекомпаніями двох країн. «Сінхуа» тісно взаємодіє з Болгарським телеграфним агентством [134] і є одним із основних джерел новин та аудіовізуального контенту поряд із західними агентствами. Деякі болгарські медіа навіть створюють спеціальні розділи, присвячені Китаю, як-от «Китайський вимір» на сайті «24 Hours» або інтернет портал «Kitajdnes.com», що повністю зосереджений на китайській тематиці.

Паралельно із цим Китай також активізовує стратегію використання вже існуючих іноземних медіаканалів. Державні медіа КНР, укладають низку угод про обмін матеріалами із західними виданнями. Наприклад, у межах таких домовленостей «Сінхуа» безкоштовно надає партнерам новинні тексти, фотографії, відео та сценарії для телесюжетів. Ці матеріали часто включаються до контенту іноземних медіа без чіткої згадки про те, що вони створені китайським державним агентством [90]. У результаті прокитайські інтерпретації подій непомітно проникають у європейський інформаційний простір, минаючи редакторські процеси, які раніше обмежували діяльність цих платформ. Варто зазначити, що подібні форми співпраці важко відстежувати та регулювати, оскільки вони виглядають як звичайні комерційні домовленості між медіаорганізаціями.

Окрім того, останніми роками Китай дедалі активніше спрямовує свою м'яку силу на комерційні цифрові платформи, які забезпечують більш непомітні та алгоритмічно керовані механізми впливу. Платформи на кшталт TikTok, власником якого є китайська компанія ByteDance, та WeChat розширюють можливості цифрової взаємодії, охоплюючи онлайн-рекламу, роботу з користувацькими даними та різноманітні потокові сервіси. До того ж, китайські державні медіа у своїй діяльності також активно використовують ці канали. Дані з рекламної бібліотеки TikTok свідчать про зростання кількості

пропагандистських матеріалів, створених медіа КНР і націлених на європейську аудиторію [122].

Особливість такого підходу полягає в його непрозорості. Вплив здійснюється не через пряме мовлення, а через алгоритмічне просування потрібних наративів і збір великих обсягів даних. Унаслідок цього стирається межа між комерційною діяльністю та державним впливом, адже платформи потенційно можуть передавати дані або змінювати контент на вимогу Комуністичної партії Китаю.

Таким чином, культурні та медійні інструменти Китаю в Європі демонструють цілеспрямовану стратегію Пекіна до формування сприятливого іміджу та легітимації власних наративів. Через культурні центри, освітні та мистецькі програми Китай перетворює культурну спадщину на ресурс політичного впливу й засіб розширення гуманітарної присутності в європейських країнах. У результаті формується база довіри, яка потенційно здатна зміцнювати позиції КНР у політичній та економічній взаємодії з Європою.

Медійні ініціативи доповнюють цей процес, створюючи інформаційне середовище, де китайське бачення міжнародних подій може конкурувати з панівними західними наративами. Інвестиції в глобальні та регіональні ЗМІ дають Пекіну можливість просувати політично чутливі меседжі у більш прийнятній формі для європейської аудиторії. Таким чином, культурний і медійний виміри м'якої сили КНР формують взаємопов'язану систему, спрямовану на зміцнення впливу Китаю не лише як економічного, а й інформаційного та ціннісного актора в Європі.

3.3 Межі впливу м'якої сили КНР в Європі: виклики та стратегічний спротив європейського середовища

Ефективність стратегії м'якої сили Китаю в Європі обмежується глибокими, насамперед ідеологічними розбіжностями. Її головна проблема полягає в тому, що Комуністична партія Китаю не здатна відокремити культурну

чи економічну привабливість від політичного контролю та пропагандистських мотивів. Саме ця внутрішня суперечність підриває спроби Пекіна формувати образ «миролюбної» та «відповідальної великої держави».

Європейська громадськість дедалі більше ставиться до Китаю з недовірою, на що прямо вказують соціологічні дані. Згідно з дослідженням Дослідницького центру Pew , у 24 державах світу переважають негативні погляди щодо КНР, а в Європі частка респондентів із несприятливими оцінками сягає приблизно двох третин. У таких країнах, як Швеція, Нідерланди та Німеччина, негативні показники перевищують 75 % [152].

Аналітичні центри, зокрема Clingendael та Королівський інститут Elcano, зазначають, що сприйняття китайської м'якої сили у таких європейських країнах, як Чехії, Данії, Франції, Швеції та ряді інших держав перебуває у стані так званого «вільного падіння». Це означає не просто послаблення інтересу, а глибоке неприйняття китайських політичних меседжів і стратегічних ініціатив. Навіть у країнах, де Пекін тривалий час намагався покращити свій імідж, як-от в Італії чи Греції, помітно зростає критичність і настороженість [37].

Додатковим викликом для КНР є розрив між задекларованими цінностями та реальною поведінкою на міжнародній арені. Концепти на кшталт «Спільноти спільного майбутнього людства» чи риторика про «взаємну вигоду» покликані підкреслити гармонійність і миролюбність китайського підходу, проте дані опитувань свідчать про протилежне: 76 % європейців переконані, що Китай не бере до уваги інтереси інших держав у своїх зовнішньополітичних рішеннях. Найвищий рівень недовіри зафіксовано у Швеції, де так вважають 93 % опитаних [37]. Така різниця між словами та практикою створює враження, що посилення на традиційні філософські ідеали є радше інструментом прикриття геостратегічних прагнень Пекіна. У результаті це підриває міжнародну легітимність Китаю та стримує потенціал його м'якої сили в Європі.

Погіршення образу Китаю значною мірою спричинене низкою внутрішніх і зовнішньополітичних кроків Пекіна. Дослідники наголошують, що відомості про події пов'язані з геноцидом уйгурів та представників інших меншин в

Сіньцзян-Уйгурському автономному районі, Тибеті та Гонконгу, а також загострення стратегічного суперництва між США та Китаєм мають значно сильніший вплив на громадську думку, ніж будь-які традиційні інструменти м'якої сили [17]. Саме ці фактори стають ключовими каталізаторами формування критичного ставлення до КНР у багатьох європейських державах.

Одним із знакових чинників, що підірвав нормативний і моральний імідж Китаю в Європі, стало стратегічне партнерство КНР із Росією, яке зберігалось навіть після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Позиція Китаю щодо невтручання та відсутності публічного засудження агресії була сприйнята європейськими політичними та експертними колами як відмова виконувати роль «відповідального глобального актора». Крім того, така позиція розцінювалася як прихована підтримка авторитарної ревізіоністської політики Москви, що суттєво послаблює здатність Пекіна будувати довіру та представляти себе як конструктивну альтернативу західному ліберальному порядку, і врешті, зводить нанівець дипломатичні зусилля в економічній та культурній сферах [7].

Економічна присутність Китаю в Європі, яка тривалий час розглядалася як один із центральних інструментів його м'якої сили, поступово почала сприйматися ЄС як джерело стратегічної вразливості. Зростання геополітичної напруги показало, що асиметрична залежність, закладена ще на ранніх етапах співпраці, фактично надала Пекіну можливість використовувати доступ до власного ринку як засіб політичного та економічного тиску. Європейські держави, значною мірою залежні від китайських поставок у низці критично важливих секторів, дедалі чіткіше усвідомлювали необхідність перегляду підходів до взаємодії з КНР.

Усвідомлення стратегічних ризиків пов'язаних як із глибиною економічної взаємозалежності, так і з проектом BRI, спонукало Брюссель до формування нового стратегічного бачення. Уже у 2019 році Європейська комісія запропонувала концепцію, яка визначила Китай одночасно як «партнера, економічного конкурента та системного суперника». Офіційне закріплення цієї формули Європейською радою у 2023 році [62] стало ключовим моментом

переосмислення ролі КНР у європейській політиці та ознаменувало завершення періоду беззастережної економічної взаємодії.

Паралельно з переглядом стратегічного підходу у відносинах із Китаєм, ЄС почав розробляти власні інструменти зовнішньої інфраструктурної політики. У грудні 2021 року був запущений проєкт «Global Gateway», покликаний стати альтернативою китайському BRI. На відміну від моделей фінансування, які застосовує Пекін, ініціатива ЄС базується передусім на грантовій підтримці, а не кредитуванні [56]. Таким чином, ЄС пропонує партнерам менш ризиковані умови співпраці й послаблює здатність КНР розширювати свій нормативний та політичний вплив через інфраструктурні проєкти.

Подальшим кроком у стримуванні китайської економічної експансії стала поява комплексної доктрини «зниження ризиків» (De-Risking). Вона виникла як відповідь на схильність Пекіна до системного використання торговельно-інвестиційних зв'язків як інструменту впливу на європейські держави. За ініціативи Європейської комісії під керівництвом У. фон дер Ляєн стратегія De-Risking перетворилася після 2024 року на центральний елемент економічної політики ЄС. Її головна мета – скоротити критичні залежності, посилити безпеку ланцюгів постачання та захистити ключові технології від можливого зовнішнього контролю. Для реалізації цієї стратегії Європейський Союз застосовує подвійний механізм. По-перше, було суттєво посилено інвестиційний скринінг, що призвело до зменшення кількості китайських злиттів і поглинань у стратегічних секторах ЄС. По-друге, у відповідь на агресивну експортну політику Пекіна, Єврокомісія ініціювала антисубсидійні розслідування щодо китайських електромобілів та сонячних панелей [59, с. 11].

Логічним продовженням цього курсу стало ухвалення Інструменту протидії економічному примусу (Anti-Coercion Instrument, ACI), який набув чинності у грудні 2023 року. Документ став відповіддю на зростання випадків економічного тиску з боку третіх країн. ACI дозволяє Європейській Комісії оперативно реагувати на спроби економічного шантажу, застосовуючи широкий спектр контрзаходів – від тарифних і квотних обмежень до блокування доступу

до європейського ринку. Інструмент також спрямований на захист інвестиційного середовища ЄС та запобігання спробам іноземних держав впливати на критично важливі сектори через економічні важелі [57].

Таким чином, посилення інституційної спроможності ЄС стало одним із найважливіших структурних викликів для китайської економічної м'якої сили. Використовуючи правові та регуляторні механізми, ЄС здатен нейтралізувати геополітичні ризики, що випливають із економічної потужності Китаю, демонструючи, що глибока економічна інтеграція не може слугувати інструментом політичного тиску без рішучої і скоординованої відповіді з боку Європи.

Однією з визначальних подій, яка значно підірвала сприйняття BRI в Європі, стало рішення Італії вийти з цієї ініціативи наприкінці 2023 року. Оскільки Італія була єдиною країною G7, що підписала Меморандум про взаєморозуміння щодо BRI у 2019 році, її вихід спричинив значний символічний та геополітичний резонанс [166]. Італійський уряд офіційно повідомив Пекін про розірвання угоди дипломатичним листом у грудні 2023 року. Водночас Рим підкреслив, що це рішення є лише «коригуванням зовнішньополітичного курсу країни», а не повним припиненням співпраці з КНР [6].

Цей крок завдав значної репутаційної шкоди Китаю. По-перше, було спростовано ключовий аргумент BRI про взаємну вигоду. Економічні очікування Італії фактично не виправдалися. Наприклад, як повідомляє інформаційне агентство Euronews, торговельний дефіцит Італії з Китаєм зріс більш ніж удвічі за час дії угоди – з приблизно 20 мільярдів євро до 48 мільярдів євро [97]. По-друге, італійські політики відкрито розкритикували початкове рішення про приєднання країни до ініціативи. Міністр оборони Г. Крозетто охарактеризував його як «непродуманий» і «вкрай невдалий крок», зазначивши, що отримані Італією вигоди були меншими, ніж очіувалося [86]. Цей прецедент підтвердив дедалі сильнішу впевненість європейців у тому, що переваги від тісних економічних зв'язків із КНР є або мінімальними, або незбалансованими. Аналітики вважають, що вихід Італії – це не просто внутрішньополітичний жест,

а символічне посилення трансатлантичної позиції Риму [115]. Дослідження Італійського інституту міжнародних відносин підкреслює, що цим кроком Італія продемонструвала свою відданість західному порядку, підтримавши стратегію зниження залежності від Китаю [95, с. 4–5].

Вихід Італії з BRI є серйозним викликом для китайської м'якої сили. Це не лише підриває легітимність ініціативи BRI в очах інших європейських держав, але й формує ситуацію, за якої інші країни ЄС можуть наслідувати цей приклад, якщо дійдуть висновку, що співпраця з Пекіном не виправдовує себе. Крім того, це руйнує сприйняття Китаю як надійного партнера, особливо зважаючи на те, що навіть провідні економічно розвинені західні країни готові переглядати угоди з ним.

Особливо показовим є й те, що в Центральній та Східній Європі багато країн, які раніше брали участь у форматі «17 + 1», врешті віддали перевагу геополітичній інтеграції з ЄС і трансатлантичними партнерами, а не обіцянним економічним дивідендам від BRI [171]. Це демонструє суттєве обмеження китайського впливу, адже економічна привабливість сама по собі не гарантує політичної лояльності чи прихильності до Пекіна. Європейські держави дедалі чіткіше відокремлюють економічні інтереси від геополітичних та ціннісних пріоритетів, що ставить Китай перед складним викликом у формуванні свого позитивного іміджу.

Ще одним значущим викликом для м'якої сили Китаю в Європі є внутрішня суперечність у його глобальних економічних ініціативах. Як було згадано у підрозділі 3.1, ініціатива «Зелений Шовковий шлях» покликана зміцнювати міжнародний імідж Китаю як прихильника сталого розвитку та «зеленої цивілізації». Проте дослідники вказують на існування так званого «парадоксу грінвошингу»: офіційні заяви Пекіна про припинення фінансування вугільних проєктів за кордоном та просування чистої енергетики контрастують із реальною динамікою розвитку енергетичного сектора всередині країни. Так, у 2024 році обсяги будівництва нових вугільних електростанцій у Китаї

досягли 94,5 Гігаватт – найвищого показника з 2015 року. Крім того, у тому ж році було затверджено ще 66,7 Гігаватт додаткових потужностей [1].

Поєднання швидкого розвитку відновлюваної енергетики з одночасним масштабним розширенням вугільної генерації створює помітну розбіжність між риторикою та реальністю. Ця внутрішня суперечність має безпосередній вплив на сприйняття Китаю в Європі. Вона підриває міжнародний імідж КНР як кліматичного партнера та послаблює ефективність GSR як інструменту глобального впливу. Для європейських держав, які активно оцінюють економічні та екологічні ініціативи Пекіна, такі розбіжності стають додатковим сигналом обмеження привабливості м'якої сили Китаю. Іншими словами, навіть масштабні економічні проекти, які мали б слугувати важелем культурного й політичного впливу, через внутрішні суперечності та невідповідність заявам КНР можуть стати катализатором скепсису та критичного ставлення.

Технологічний сектор став одним із ключових напрямів, де Європейський Союз дедалі активніше обмежує вплив Китаю, що безпосередньо підриває можливості Пекіна просувати власну м'яку силу. Поширення китайських компаній у сферах 5G, хмарних сервісів і кіберінфраструктури викликало занепокоєння щодо потенційних ризиків для національної та європейської безпеки. Саме ці побоювання стали причиною створення нових нормативних бар'єрів, які істотно стримують китайську присутність і відповідно ускладнюють формування позитивного іміджу КНР.

Першим важливим кроком ЄС на цьому шляху стала резолюція Європейського парламенту від березня 2019 року, у якій прямо зазначалось, що зростання технологічної присутності Китаю може становити загрозу безпеці критичної інфраструктури Європи. Документ закликав до посилення контролю над постачальниками обладнання та ретельної оцінки можливих ризиків для кібербезпеки [64]. На основі цієї резолюції Європейська комісія ухвалила окрему рекомендацію щодо безпеки 5G-мереж, зобов'язавши держави-члени провести національні оцінки загроз і визначити постачальників «високого ризику» [60].

Наслідки цих рішень стали очевидними вже через кілька років: низка європейських держав запровадила часткові або повні заборони на використання китайського обладнання 5G. Так, у 2021 році Естонія повністю заборонила операторам застосовувати китайські технології у своїх мережах, а Литва дозволила працювати лише тим постачальникам, які отримали офіційне схвалення уряду, що фактично означало витіснення китайських компаній [63]. У Португалії оператори добровільно відмовилися від китайської інфраструктури, а це рішення підтримала Вища рада з кібербезпеки [20; 160]. Навіть у найбільш економічно пов'язаних із Китаєм країнах, як-от Німеччина, посилюється дискусія про усунення Huawei з критичної інфраструктури. Станом на 2024–2025 роки рішення про заборону все ще розглядається, але тиск на уряд стрімко зростає [123]. На рівні Європейського Союзу також обговорювалася можливість загальноєвропейської заборони для постачальників, які можуть створювати ризики для кібербезпеки, що свідчить про системний характер недовіри до китайських технологічних компаній.

Для Китаю це становить значний виклик у сфері м'якої сили. Технології – важливий інструмент формування позитивного іміджу та демонстрації інноваційності. Однак у Європі вони дедалі частіше асоціюються не з модернізацією, а з ризиками, що формує атмосферу настороженості та обмежує можливості для культурного, економічного й дипломатичного впливу. Поширення китайських технологій дедалі більше сприймається як питання безпеки, а не як можливість взаємовигідної кооперації, що істотно підриває привабливість Китаю як партнера.

У сфері освіти, Інститути Конфуція протягом двох десятиліть залишалися центральним інструментом культурної дипломатії КНР, проте саме вони стали одним із найбільш проблемних напрямів просування м'якої сили в Європі. Початкова легітимність Інститутів як освітньої ініціативи, що поширює мову та культуру, з часом була підірвана системними підозрами та політичними суперечками, що призвело до масових закриттів центрів і трансформувало ІК із символу культурного діалогу на джерело міжнародної недовіри [10].

Перші сумніви щодо діяльності ІК у Європі почали з'являтися після публічних заяв китайських посадовців. Особливий резонанс викликала фраза колишнього керівника пропаганди КПК Лі Чанчуня, який у 2009 році назвав Інститути Конфуція «важливою частиною зовнішньої пропагандистської інфраструктури Китаю». Це твердження зміцнило побоювання, що інститути не є звичайними культурними осередками, а виконують політичні функції держави, інтегровані в авторитарну систему КНР [4].

У європейських академічних колах критика спершу зосереджувалася на питаннях академічної свободи. Оскільки ІК працювали безпосередньо на території університетів, на заняттях систематично уникалося обговорення тем, які китайська влада вважає чутливими: ситуації з правами людини в КНР, статусу Тайваню, подій у Тибеті та Гонконгу. Це створювало парадоксальну ситуацію: ігнорування згаданих тем сприймалося як самоцензура, тоді як просування офіційної позиції КПК розцінювалося як пропаганда [24, с. 13]. Паралельно набували поширення підозри у можливому використанні ІК як інструментів гострої сили. Їх звинувачували у втручанні в освітні програми, політичному нагляді за китайськими студентами, а також у потенційному промисловому чи військовому шпигунстві. Довіру додатково підривали зв'язки між керівництвом ІК та державними корпораціями Китаю [10]. Унаслідок цього інститути дедалі менше асоціювалися з культурною дипломатією та дедалі більше – зі структурним елементом політичного впливу КНР.

Такі підозри спричинили низку резонансних рішень у Європі. У 2019–2020 роках розпочалася хвиля закриттів Інститутів Конфуція. Швеція стала першою країною, яка повністю припинила співпрацю з ІК, мотивуючи це загрозами національній безпеці. У Бельгії Вільний університет Брюсселя закрит ІК у 2019 році після того, як керівника інституту було вислано з країни за звинуваченням у шпигунстві [45; 46]. Подібні рішення ухвалили низка німецьких університетів, зокрема, університети Дортмунда та Гамбурга, та французьких університетів, Ліон II та Ліон III, посилаючись на надмірний контроль з боку китайських

партнерів. У 2023 році про закриття ІК оголосив Гельсінський університет (Фінляндія).

Негативна тенденція продовжилася і в інших країнах Європи – у Нідерландах, Данії, Іспанії, Швейцарії, де університети, посилаючись на надмірний політичний вплив Пекіна, поступово розривали угоди з китайськими партнерами [79]. У Великій Британії існування близько 20 ІК опинилося під загрозою після ухвалення у 2025 році оновлених законодавчих вимог щодо свободи слова, які прямо забороняють іноземним державам контролювати персонал або освітні програми на території британських університетів. Це змусило такі заклади, як Манчестерський чи Ліверпульський університети, переглянути чинні угоди з ІК [18].

Наслідком цих процесів стала фактична криза довіри до моделі просування м'якої сили через культурно-освітні інституції. Хоча ІК продовжують існувати, темпи їх закриття в Європі свідчать про системну недовіру до державної участі КНР у сфері освіти. Незважаючи на те, що, згідно з поточними оцінками, повне зникнення ІК за даних умов може тривати від 72 до 138 років, що потенційно зробить їх однією з найбільш довготривалих установ культурної промоції [79], діяльність Інститутів Конфуція чітко продемонструвала, що прагнення Пекіна контролювати зміст навчання, підпорядковувати його власній ідеології та зовнішньополітичним пріоритетам стало несумісним із цінностями академічної свободи, які є фундаментальними для європейських освітніх систем. Після того, як пропагандистська роль ІК була викрита, їхня привабливість різко знизилася.

Таким чином, ситуація з Інститутами Конфуція демонструє структурний виклик для просування м'якої сили Китаю в Європі. Замість зміцнення культурної привабливості КНР зіткнулася з протилежним ефектом: поширенням недовіри, політизацією академічного середовища та зростанням сприйняття Китаю як держави, що намагається поєднати культурну дипломатію з політичним контролем.

Неоднозначна реакція європейських країн на розширення діяльності державних медіаструктур Пекіна стала ще одним викликом для Китаю в

просуванні його м'якої сили. Якщо протягом тривалого часу медіа присутність залишалася майже поза увагою політичних кіл ЄС, то ситуація різко змінилася у вересні 2020 року, коли інформаційне агентство Politico повідомило про плани Китайської медіагрупи (China Media Group, CMG) відкрити свій європейський офіс у Брюсселі [135]. У 2018 році шляхом об'єднання трьох провідних державних медіаструктур – Центрального телебачення Китаю, Китайського національного радіо та Китайського міжнародного радіо – була сформована Китайська медіагрупа, відома як «Голос Китаю» [26]. Європейські експерти побачили у цьому кроці спробу значного розширення впливу та централізації китайського зовнішнього мовлення.

Так, Д. Бандурскі з дослідницького центру Медіапроект «Китай» зазначив, що відкриття офісу в Брюсселі «однозначно демонструє намір Китаю посилити свою інформаційну присутність і просувати наративи КПК в Європі» [22]. Китайська сторона намагалася формувати позитивний імідж, підкреслюючи роль медіа агентств як «інформаційного мосту» між регіонами. Цю ідею публічно просував директор «Сінхуа» Цай Мінчжао, який у промові в Коледжі Європи заявив: «Сінхуа» прагне показувати китайській аудиторії об'єктивний образ Європи, а європейцям – реальні процеси розвитку в Китаї, слугуючи сполучною ланкою між двома народами» [180]. Проте, європейські інституції не сприйняли риторичку «інформаційного мосту». Натомість вони почали розглядати діяльність таких медіа як інструмент державної пропаганди, що ігнорує європейські стандарти незалежності та прозорості.

Зростання напруженості значною мірою було спричинене змістом матеріалів, які китайські державні медіа поширювали на міжнародну аудиторію. CGTN систематично транслиував офіційну позицію Пекіна щодо Сіньцзяну, представляючи політику в регіоні як «модель інтеграції та розвитку» й водночас заперечуючи численні західні твердження про системні порушення прав людини [21, с. 10]. Аналогічно «Сінхуа» регулярно розглядає в своїх матеріалах Тайвань як «невід'ємну частину Китаю» [179], в рамках політики «одного Китаю», та поширює критику на адресу його демократично обраного уряду. Така

комунікаційна стратегія створює імідж медіа не як незалежного джерела інформації, а як інструменту політичного впливу.

Кульмінацією зростаючих підозр стали події 2019–2021 років. Під час протестів у Гонконгу CGTN привернув увагу британського медіарегулятора – Офісу комунікацій Великої Британії (Ofcom), який запустив розслідування через можливе порушення стандартів неупередженості, оскільки канал однозначно підтримував позицію китайського уряду, зображуючи протестувальників як радикальних порушників порядку, та не надавав альтернативних поглядів на ситуацію. Уже 5 лютого 2021 року Ofcom здійснив депортацію трьох китайських журналістів, звинувачених у шпигунстві [145] та відкликав ліцензію CGTN у Великій Британії [124] через два ключові порушення: відсутність редакційної незалежності й підконтрольність Комуністичній партії Китаю – що прямо суперечить британському законодавству [51]. У відповідь 11 лютого 2021 року Китай заборонив мовлення BBC World News на своїй території [196], заявивши, що канал систематично не дотримується національних медіастандартів. Це перетворило конфлікт на дипломатичний інцидент та подальше охолодження у сфері медіакомунікацій.

Після втрати ліцензії на британському ринку, CGTN була змушена перенести свою європейську штаб-квартиру до Франції, де одразу зіткнулася з новими регуляторними викликами [98]. Уже у квітні 2021 року правозахисна організація Safeguard Defenders подала офіційну скаргу до французького медіарегулятора Вищої ради з аудіовізуальних засобів Франції (Conseil Supérieur de l'Audiovisuel CSA), звинувативши канал у поширенні контенту, який виправдовує політику Китаю щодо уйгурів у Сіньцзяні. Це спричинило нову хвилю критики, на яку CGTN відповіло публічним звинуваченням засновника організації у «антикитайській кампанії» [92].

Таким чином, замість розширення м'якої сили Китай зіштовхнувся зі зростанням недовіри та посиленням нагляду з боку європейських регуляторів. Медіадіяльність КНР у Європі дедалі частіше почала сприйматися не як інструмент культурного або комунікаційного обміну, а як частина ширшої

стратегії політичного впливу. Це перетворює китайські медіа з потенційного джерела м'якого впливу на чинник напруги, що ускладнює взаємодію Пекіна з європейськими столицями та послаблює довіру до його інформаційної присутності.

Крім традиційних викликів у медіасфері, просування наративів через цифрові платформи зіткнулося з новими, не менш гострими труднощами. Популярність китайських соціальних мереж, насамперед TikTok, спочатку могла розглядатися Пекіном як потужний інструмент м'якої сили – спосіб впливати на європейську молодь через культурний контент, тренди та цифрові спільноти. Однак стрімке зростання аудиторії додатка в Європі водночас привернуло увагу політичних лідерів і перетворило TikTok на предмет безпекових дискусій, що суттєво ускладнило реалізацію китайських «м'яких» інтересів.

Перші серйозні сигнали недовіри до китайських платформ надійшли ще зі США, коли у серпні 2020 року адміністрація Д. Трампа видала укази про заборону співпраці з TikTok та іншими китайськими компаніями, аргументуючи це можливими зв'язками сервісів із урядом КНР і ризиками збору даних користувачів [14]. Досвід США став для Європи важливим орієнтиром і сприяв формуванню подібних занепокоєнь у політичному просторі ЄС.

У 2022–2023 роках ці побоювання трансформувалися в конкретні обмеження. У листопаді 2022 року президент Франції Е. Макрон публічно назвав TikTok «оманливо безпечним» додатком, звернувши увагу на непрозорість алгоритмів і потенційні ризики інформаційної безпеки громадян. Уже на початку 2023 року європейські інституції перейшли до практичних рішень: у лютому Європейська Комісія та Європейська Рада заборонили використання TikTok на службових пристроях. Слідом за цим, у березні, Бельгія запровадила заборону на використання TikTok на федеральних урядових пристроях, посилаючись на ризики кібербезпеки та конфіденційності [31]. Велика Британія також заборонила TikTok на робочих пристроях державних установ у межах ширшої оцінки ризиків мобільних застосунків [29].

Ці кроки засвідчили, що європейські уряди вже не сприймають китайські цифрові платформи як нейтральні комерційні продукти. Навпаки – TikTok дедалі більше асоціюється з потенційним інструментом політичного впливу, здатного формувати суспільні настрої та інформаційне середовище, що безпосередньо впливає на можливість Китаю просувати власну м'яку силу.

На відміну від США, які на певному етапі розглядали повну заборону TikTok, ЄС обрав іншу стратегію – посилення регуляторного контролю. Центральним інструментом такого підходу став Закон про цифрові послуги (Digital Services Act, DSA), спрямований на підвищення прозорості алгоритмів, контроль реклами для неповнолітніх і вимогу надавати дослідникам доступ до даних публічного характеру. DSA фактично обмежує непрозорий іноземний вплив, створює додаткові адміністративні бар'єри для платформ і підсилює відповідальність технологічних компаній перед європейськими регуляторами [163].

У 2024 році Європейська Комісія дійшла попереднього висновку, що TikTok не виконав вимоги DSA щодо надання дослідникам доступу до відкритих даних, що стало підставою для подальших розслідувань і можливих санкцій [41]. Така регуляторна політика підкреслює, що європейські інституції прагнуть мінімізувати як потенційні політичні ризики, так і небезпеку маніпулювання інформаційними потоками.

У підсумку, соціальні мережі, які могли би стати для Китаю ефективним інструментом впливу на молоду аудиторію, натомість перетворилися на один із найбільш суперечливих і політично чутливих елементів м'якої сили. Поєднання підозр, заборон і жорсткого регулювання демонструє, що цифрові платформи Пекіна дедалі частіше сприймаються не як культурний ресурс, а як потенційна загроза, що блокує можливості Китаю формувати позитивний імідж і розширювати власну присутність у європейському інформаційному просторі.

Фінальним і водночас одним із найглибших викликів для просування китайської м'якої сили в Європі є нормативна невідповідність між офіційним самопозиціонуванням КНР та очікуваннями Європейського Союзу. У своїй

зовнішній риториці Пекін прагне виступати як «відповідальна велика держава» та носій ідеалу морально благородного актора (цзюнь-цзи), чії дії ґрунтуються на доброчесності та гуманності. Однак на практиці Китай не зміг переконати європейські суспільства у щирості своїх намірів, що суттєво обмежує його можливості впливати через «симпатію» та позитивне сприйняття.

Моральна складова китайської м'якої сили, яка згідно з конфуціанством мала ґрунтуватися на доброчесному правлінні (де) та гуманності (жень), системно підринається внутрішніми політичними процесами в самій КНР [173]. Ситуація в Сіньцзяні, включно з масовими затриманнями, політичним перевихованням та суворим контролем за поведінкою населення, стала предметом активного висвітлення в європейських медіа та постійних дискусій у парламентах країн ЄС [65; 139], адже це суперечать базовим європейським цінностям – свободам людини, верховенству права та політичному плюралізму, що робить будь-які спроби Китаю апелювати до «моральної привабливості» значною мірою неефективними.

Ця невідповідність норм проявляється не лише на політичному рівні, а й у суспільних настроях. Опитування громадської думки в країнах ЄС демонструють стійко низький рівень довіри до китайського керівництва, зокрема до Сі Цзіньпіна, якого більшість європейців сприймають із «малою або відсутньою довірою» [152]. Така оцінка не лише відображає критичне ставлення до китайської внутрішньої політики, але й підкреслює загальну несприйнятливість європейських суспільств до моделі «Конфуціанського Комунізму» – поєднання традиційних моральних цінностей із жорстким авторитарним управлінням.

У результаті Китай стикається не просто з проблемою іміджу, а з глибоким ціннісним розривом, який суттєво послаблює його м'яку силу. Допоки авторитарні методи управління КНР залишатимуться несумісними з фундаментальними принципами Європейського Союзу, Пекін буде обмежений у можливості формувати позитивне сприйняття своїх стратегічних цілей у європейському інформаційному та суспільному просторі.

Отже, аналіз викликів та обмежень китайської м'якої сили в Європі показує, що її ефективність системно обмежується внутрішньою логікою Комуністичної партії Китаю: прагнення до тотального політичного контролю завжди переважає над метою створення привабливого образу. У практичному вимірі китайська м'яка сила може ефективно використовувати економічні важелі та впливати на інформаційне середовище, проте її авторитарний характер і стратегічні пріоритети унеможливають здобуття довгострокової довіри та справжньої привабливості – ключових показників класичної м'якої сили. В результаті спроби КПК посилити свій вплив через ідеологічний контроль часто мають протилежний ефект: вони стимулюють зміцнення європейської єдності та рішучість захищати власні цінності й принципи.

Висновки до розділу

Аналіз функціонування китайської м'якої сили в Європі демонструє, що її результативність визначається складною взаємодією стратегічних інтересів КНР, особливостей європейського політичного простору та загального контексту міжнародної безпеки. Китай активно використовує економічні можливості, гуманітарні ініціативи та культурно-освітні формати як засоби формування сприятливого іміджу, проте у Європі ці ж самі інструменти нерідко сприймаються крізь призму політичних ризиків та можливих прихованих мотивів. Саме тому ефективність китайських дій не є однозначною: у ряді випадків вони здатні посилювати довіру, тоді як в інших – породжують занепокоєння щодо намірів Пекіна.

Ключовою тенденцією є поступове зростання скептичності до китайських інформаційних і культурних ініціатив, що значною мірою пов'язано з підвищенням уваги до безпеки, прозорості та автономності європейських інституцій. Успіх окремих ініціатив, від економічного партнерства до гуманітарної допомоги в кризові періоди, стикається з обмеженнями, які виникають через недовіру до політичного контролю всередині КНР та

побоювання щодо інструменталізації співпраці. Таким чином, сприйняття м'якої сили Китаю в Європі залишається амбівалентним: воно змінюється залежно від конкретного контексту, рівня політичної чутливості та ступеня залучення держави у відповідній сфері.

Загальноєвропейські процеси також впливають на можливості Пекіна. Пандемія COVID-19, загострення геополітичної конкуренції, посилення інституційних механізмів ЄС і переосмислення економічної взаємозалежності створили умови, в яких позитивний імідж Китаю більше не формується автоматично. Економічні ініціативи, що раніше розглядалися як взаємовигідні, поступово стали частиною ширших дискусій про залежності, стратегічну вразливість і політичний вплив. Це показує, що одна й та сама платформа співпраці здатна як посилювати привабливість, так і загострювати суперечності.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що китайська м'яка сила в Європі функціонує в умовах подвійної логіки: з одного боку, її підтримує потужний ресурсний потенціал, культурне розмаїття та стратегічна цілеспрямованість, а з іншого – вона постійно стикається з обмеженнями, пов'язаними з політичними відмінностями, високим рівнем чутливості до зовнішнього впливу та здатністю європейських суспільств критично оцінювати мотиви державної дипломатії. Водночас саме ці протиріччя дозволяють глибше зрозуміти природу сучасних європейсько-китайських відносин, у яких економічна взаємозалежність поєднується з дедалі виразнішою політичною недовірою.

Отримані аналітичні результати показують, що успішність м'якої сили Китаю не може бути оцінена в одновимірних категоріях «ефективності» чи «неефективності». Вони свідчать про фрагментований характер впливу, залежність від політичного контексту, чутливість до криз та зростання конкуренції на рівні наративів. Таке узагальнення створює основу для переходу до загальних висновків магістерської роботи, у яких ці спостереження будуть інтегровані у загальну логіку дослідження й використані для комплексної оцінки ролі м'якої сили Китаю в європейському просторі.

ВИСНОВКИ

Комплексне дослідження м'якої сили Китайської Народної Республіки в Європі дозволяє встановити, що це явище формує неподільну, внутрішньо структуровану й водночас суперечливу систему інструментів, ціннісних орієнтирів та стратегічних підходів. Його аналіз потребує поєднання філософських, культурних, політичних, економічних і комунікаційних аспектів, оскільки жоден із цих вимірів окремо не може пояснити, як саме КНР формує свій вплив на міжнародній арені. Застосована методологія дослідження довела, що китайська м'яка сила є цілісним механізмом, а не сукупністю фрагментованих ініціатив. Ця модель функціонує за власною логікою, маючи унікальні ресурси та обмеження.

Розгляд теоретичного підґрунтя концепції м'якої сили показав, що її сутність полягає не лише у здатності держави привертати увагу чи викликати симпатію, а й у здатності створення сприятливого інформаційно-ідеологічного простору, у якому вигідні їй цінності та наративи стають домінуючими. Однак китайський підхід вирізняється тим, що поєднує класичні філософські уявлення, державну ідеологію та канали міжнародної взаємодії в єдину модель. Це створює особливий тип м'якої сили, де привабливість, моральні засади та культурні елементи нерозривно пов'язані з політичними пріоритетами держави. Така залежність від централізованого управління визначає унікальність китайської моделі, але водночас формує й низку суперечностей, які згодом впливають на її сприйняття у світі.

Філософські ідеї про гармонію, моральний порядок і цивілізаційну місію, що формують символічну основу китайської м'якої сили, відіграють роль джерела легітимності та пояснюють прагнення Пекіна позиціонувати себе не лише як державу з прагматичними інтересами, а як культурного та морального лідера. Проте ідеологічні установки сучасного китайського політичного режиму та жорсткий контроль над інформаційним простором радикально впливають на те, як ці філософські принципи втілюються в практиці. М'яка сила розвивається

таким чином, щоб формувати лояльний світовий порядок денний і нівелювати будь-яку критику. Такий стратегічний підхід робить її інструментом не лише культурної дипломатії, а й масштабної ідеологічної експансії.

Європейський вимір дозволив виявити найбільш показові аспекти ефективності та обмежень китайських інструментів. Економічні ініціативи, гуманітарні та освітні програми, культурні проекти та цифрові платформи постають важливими механізмами формування іміджу, однак їхнє сприйняття є нерівномірним і залежить від політичних, безпекових та ціннісних характеристик окремих держав Європи. Китаю вдається досягати помітних результатів у країнах, де економічна вигода переважає політичні принципи, або де еліти налаштовані на суто комерційний інтерес. Водночас у більшості держав ЄС спостерігається підвищена увага до ризиків, пов'язаних із політичним контролем Пекіна, прозорістю його дій та потенційними інструментами впливу на демократичні процеси.

У межах дослідження встановлено, що ефективність китайської м'якої сили у Європі суттєво варіюється залежно від регіону. У країнах Південної Європи домінує прагматичний підхід, у межах якого економічні вигоди та стратегічна доцільність часто нівелюють політичну настороженість. Центральнo-Східна Європа демонструє змішаний тип поведінки: зацікавленість у співпраці поєднується із періодичним переглядом пріоритетів під впливом внутрішніх та зовнішніх політичних чинників. У Західній Європі переважає стримана або критична позиція, зосереджена на питаннях демократичної автономії, інформаційної безпеки та прозорості взаємодії. Північна Європа характеризується ще більш суворим підходом, де ціннісні орієнтації та захист стратегічних секторів виступають головними критеріями оцінки китайської присутності. У сукупності ці регіональні моделі демонструють, що європейський простір є неоднорідним щодо сприйняття м'якої сили Пекіна, а потенціал впливу КНР значною мірою визначається локальними політичними культурами, структурами інтересів та рівнем довіри до зовнішніх акторів.

Аналіз європейських реакцій демонструє, що м'яка сила Китаю стикається з перешкодами, коли її інструменти сприймаються як продовження державної політики, а не як незалежні культурні чи освітні ініціативи. Нерідко спроби посилити привабливість через культурні або гуманітарні формати супроводжуються інформаційними меседжами, що мають на меті змінити політичні оцінки або послабити критику дій КНР. Це знижує рівень довіри й створює ситуацію, коли одна й та сама ініціатива одночасно формує позитивний образ Китаю і викликає занепокоєння щодо мотивів, що стоять за її реалізацією.

Прослідкована в роботі динаміка взаємодії між Пекіном та ЄС засвідчила, що європейський простір стає дедалі складнішим для реалізації китайських намірів. Поступове зміцнення спільної політики ЄС у сфері безпеки, цифрових технологій, критичної інфраструктури та іноземних інвестицій суттєво впливає на можливості КНР застосовувати м'яку силу у її традиційному вигляді. Китайська присутність у сфері інформаційно-комунікаційних технологій почала дедалі частіше розглядатися як питання стратегічного контролю, а не взаємовигідної співпраці.

Важливим аналітичним результатом є виявлення того, що китайська м'яка сила не функціонує незалежно від жорсткої сили, економічних інструментів, технологічних можливостей та інформаційного впливу. Навпаки, вона інтегрована у ширшу стратегічну модель, де кожен елемент доповнює та підсилює інший. Це забезпечує Китаю значні можливості для розширення глобальної присутності, але одночасно ускладнює його спроби здобути довготривалу довіру, оскільки демократичні суспільства надзвичайно чутливі до політичного контролю, непрозорості та потенційної інструменталізації взаємодії.

Загалом дослідження показує, що м'яка сила Китаю в Європі є явищем фрагментованим і багаторівневим. Вона здатна бути ефективною за умов економічної взаємозалежності, прагматизму політичних еліт і сприятливих комунікаційних стратегій, однак стикається з суттєвими обмеженнями у ситуаціях, де на перший план виходять політичні цінності, питання безпеки та прозорості дій держави. Така неоднозначність, вказує на те, що китайська модель

не є універсальною, а її результативність вимагає окремої оцінки для кожного випадку.

Науковий внесок роботи полягає у поєднанні різних рівнів аналізу, зокрема філософського, ідеологічного, політичного, економічного та комунікаційного, у цілісну інтерпретаційну модель, що дозволяє комплексно пояснити природу сучасної китайської м'якої сили. Дослідження демонструє, як вона формується, які фактори визначають її успішність, як вона трансформується під впливом внутрішньої ідеології та глобальних викликів, а також чому в європейському середовищі її результативність значною мірою залежить від довіри, прозорості та відповідності демократичним нормам.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що перспективи китайської м'якої сили в Європі залишаються суперечливими. Значний ресурсний потенціал, культурна привабливість та масштаб глобальних проєктів забезпечують їй помітну роль, але структурні обмеження, ідеологічні бар'єри та зростання геополітичної конкуренції стримують довгострокову ефективність. Європейський простір постає не лише полем можливостей для Пекіна, а й середовищем, де його стратегія стикається з критичною оцінкою, інституційними протипагами та еволюцією політичних підходів, спрямованих на захист ціннісної й технологічної автономії. Усе це вказує на те, що майбутнє м'якої сили Китаю в Європі визначатиметься не лише її внутрішніми ресурсами, а й здатністю адаптуватися до нових реалій міжнародної конкуренції, інформаційних стратегій та політичної чутливості демократичних суспільств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Велика Г. У 2024 році Китай почав будівництво найбільших за 10 років потужностей вугільних електростанцій. *ЕкоПолітика*. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/u-2024-roci-kitaj-pochav-budivnictvo-najbilshih-za-10-rokiv-potuzhnostej-vugilnih-elektrostantsij/> (дата звернення: 20.09.2025).
2. Голубов О. Дорога в нікуди. Як Чорногорія влізла в боргову кабалу Китаю. *Deutsche Welle*. URL: <https://www.dw.com/uk/doroha-v-nikudy-yak-chornohoriia-opnyulasia-v-borhovii-kabali-kytaiu/a-58204677> (дата звернення: 20.09.2025).
3. Греція продає найбільший порт країни за 420 мільйонів доларів. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/news/2016/04/08/588915/> (дата звернення: 14.09.2025).
4. Інститути Конфуція – м'яка сила чи інструмент китайської розвідки?. *Інститут Глобальної Політики*. URL: https://igp.org.ua/publikacii/instituti-konfuciya-myaka-sila-chi-instrument-kitajskoj-rozvidki/?fbclid=IwY2xjawOefDxleHRuA2FlbQIxMABicmlkETF1bEU0VG1EQTFmZU44RVNhc3J0YwZhcHBfaWQQMjIyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHoRuONcZo_Ph95CGvuvszpVnPACsXaFIU5AOUJc5QhIqMhr6ZRxWkzhdYVha_aem_EX2lxR2OWb79il2RwPhA2g (дата звернення: 06.10.2025).
5. Інститути Конфуція або Великий брат стежить. *Stop Fake*. URL: <https://www.stopfake.org/uk/instituty-konfutsiya-abo-velykuj-brat-stezhyt/> (дата звернення: 13.10.2025).
6. Італія повідомила Китаю про вихід з торговельної ініціативи «Один пояс, один шлях». *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3796709-italia-povidomila-kitau->

pro-vihid-z-torgovelnioi-iniciativi-odin-poas-odin-slah.html (дата звернення: 03.09.2025).

7. Йозвяк Р. Зростаюча сміливість Пекіна: позиція Китаю щодо України викликає занепокоєння ЄС. *Radio Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rfe-rl-pek-in-kytai-viyna-yees/33473600.html> (дата звернення: 06.11.2025).

8. Китай інвестує рекордні кошти у «зелену» енергетику, не відмовляючись від вугілля. *Terminal*. URL: <https://oilreview.kiev.ua/2025/06/11/kitaj-investuye-rekordni-koshti-u-zelenu-energetiku-ne-vidmovlyayuchis-vid-vugillya/> (дата звернення: 10.09.2025).

9. Китайський виробник електромобілів відкриє перший у Європі завод в Угорщині. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/12/22/7176112/> (дата звернення: 05.09.2025).

10. Колосовська О. Китайські «інститути Конфуція» ведуть підривну діяльність в усьому світі. *Народний Оглядач*. URL: <https://www.ar25.org/article/kytayski-instytuty-konfuciya-vedut-pidryvnu-diialnist-v-usomu-sviti.html> (дата звернення: 08.09.2025).

11. Поканевич О. Євросоюз посилює контроль за прямими іноземними інвестиціями. А що Україна?. *Наші Гроші*. URL: <https://nashigroshi.org/2021/09/21/yevrosoiuz-posyliuie-kontrol-za-priamumu-inozemnumu-investytsiiamy-a-shcho-ukraina/> (дата звернення: 06.10.2025).

12. Святковська Ю. Ю. «М'яка сила» як інструмент зовнішньої політики держави. *Наукові праці. Політологія*. 2017. Т. 297, № 285. С. 83–87. URL: <https://politics.chdu.edu.ua/article/view/199792> (дата звернення: 10.09.2025).

13. Стендіш Р. Обмеження Китаю на експорт рідкісноземельних металів: вплив на оборону Заходу та України. *Radio Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/obmezhennya-kytayu-eksport-ridkisnozemelnykh-metaliv/33559577.html> (дата звернення: 05.11.2025).

14. США скасували обмеження проти китайських сервісів TikTok і WeChat. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ssha-tiktok-wechat-skasuvannya-obmezhen/31299222.html> (дата звернення: 09.11.2025).

15. Тридцять шість стратегем 三十六计古今详解 / пер. з кит. В. Урусов, О. Николишин. Харків : Фоліо, 2016. 223 с. URL: https://www.academia.edu/128181505/36_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%B3%D0%B5%D0%BC (дата звернення: 12.11.2025).

16. Через підтримку Тайваню Литва зіткнулася з економічним тиском з боку КНР. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3365858-cerez-pidtrimku-tajvanu-litva-zitknulasa-z-ekonomichnim-tiskom-z-boku-knr-reuters.html> (дата звернення: 10.09.2025).

17. Чому відносини Євросоюзу з Китаєм погіршуються і як будуть діяти сторони далі. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/12/5/7151900/> (дата звернення: 10.09.2025).

18. Adams R. China-backed centres at UK universities under threat from new free speech laws. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/education/2025/aug/01/china-backed-centres-at-uk-universities-under-threat-from-new-free-speech-laws> (дата звернення: 09.10.2025).

19. Ajay Kumar J. China's strategic culture and its impact on the people's liberation army. *USI monograph*. 2025. No. 2. URL: <https://usiofindia.org/pdf/China's%20Strategic%20Culture.pdf> (дата звернення: 12.10.2025).

20. Almeida H., Mayger J. Portugal effectively bans chinese companies from 5G network. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-11-22/fannie-freddie-shares-mimic-meme-stock-mania-with-wild-swings> (дата звернення: 04.11.2025).

21. Alpermann B., Malzer M. "In other news": china's international media strategy on xinjiang–cgtn and new china TV on youtube. *Modern china*. 2023. P. 009770042311690. URL: <https://doi.org/10.1177/00977004231169008> (дата звернення: 25.10.2025).
22. Bandurski D. China's story comes to brussels. *China Media Project*. URL: <https://chinamediaproject.org/2020/09/10/chinas-story-comes-to-brussels/> (дата звернення: 17.10.2025).
23. BBC News. What does xi jinping's china dream mean?. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-22726375> (дата звернення: 20.10.2025).
24. Becard D. S. R., Menechelli Filho P. Chinese cultural diplomacy: instruments in china's strategy for international insertion in the 21st century. *Revista brasileira de política internacional*. 2019. Vol. 62, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1590/0034-7329201900105> (дата звернення: 10.09.2025).
25. Belt and road initiative. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Belt_and_Road_Initiative (дата звернення: 05.09.2025).
26. Blue. 中央广播电视总台将组建 对外统— "中国之声. *Sina Entertainment*. URL: <https://ent.sina.com.cn/s/m/2018-03-21/doc-ifyskeue2537857.shtml> (дата звернення: 05.09.2025).
27. Bond I., Godement F., Hanns W. M., Volker. Rebooting europe's china strategy. Berlin : German Institute for International and Security Affairs, 2022. 48 p. URL: https://www.swp-berlin.org/publications/products/sonstiges/2022_Rebooting_Europes_China_Strategy.pdf (дата звернення: 10.09.2025).
28. Bush J. W. China's soft power in the context of the belt and road initiative: three case studies. *UVM patrick leahy honors college senior theses*. 2021. P. 76. URL: <https://scholarworks.uvm.edu/hcoltheses/393> (дата звернення: 10.09.2025).
29. Cabinet Office, Dowden H. O. TikTok banned on UK government devices as part of wider app review. *GOV.UK*.

URL: <https://www.gov.uk/government/news/tiktok-banned-on-uk-government-devices-as-part-of-wider-app-review> (дата звернення: 10.11.2025).

30. Callahan W. A. China's "asia dream". *Asian journal of comparative politics*. 2016. Vol. 1, no. 3. P. 226–243.

URL: <https://doi.org/10.1177/2057891116647806> (дата звернення: 21.10.2025).

31. Censorship of TikTok - Wikipedia. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Censorship_of_TikTok (дата звернення: 23.09.2025).

32. Chen L. 7. Historical and cultural features of confucianism in east asia. *Confucianisms for a changing world cultural order*. 2017. P. 102–111.

URL: <https://doi.org/10.1515/9780824873325-008> (дата звернення: 23.09.2025).

33. Cheng H. Negotiating the gap: communism and confucianism—what the struggle between china's two competing social philosophies tells us about the country's future. *Fairbank Center for Chinese Studies – Advancing scholarship in all fields of China Studies*. URL: <https://fairbank.fas.harvard.edu/research/blog/negotiating-the-gap-communism-and-confucianism/> (дата звернення: 27.10.2025).

34. China global television network. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/China_Global_Television_Network (дата звернення: 27.10.2025).

35. China Power Team. Is china's soft power strategy working?. *China Power Project*. URL: <https://chinapower.csis.org/is-chinas-soft-power-strategy-working/> (дата звернення: 05.09.2025).

36. China: government threats to academic freedom abroad. *Human Rights Watch*. URL: <https://www.hrw.org/news/2019/03/21/china-government-threats-academic-freedom-abroad> (дата звернення: 22.10.2025).

37. China's soft power in europe falling on hard times / ed. by T. Dams, X. Martin, V. Kranenburg. The European Think-tank Network on China (ETNC), 2021. 113 p. URL: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/monographs/chinas-soft-power-in-europe-falling-on-hard-times/> (дата звернення: 25.10.2025).

38. China-Bulgaria house of journalists launched in sofia. *Xinhua*. URL: <https://english.news.cn/20230629/31ce7099f9354ac2971088b9545f4cc1/c.html> (дата звернення: 27.10.2025).

39. Chinese dream: the dream of a country, a nation and a people speech by ambassador liu xiaoming at the dinner marking the fifth anniversary of young icebreakers. *Embassy of the People's Republic of China in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*. URL: https://gb.china-embassy.gov.cn/eng/EmbassyNews/2013/201305/t20130503_3387773.htm (дата звернення: 20.08.2025).

40. Chung C. China's digital silk road. *East Asian Policy*. 2023. Vol. 15, no. 02. P. 123–137. URL: <https://doi.org/10.1142/s1793930523000168> (дата звернення: 22.09.2025).

41. Commission preliminarily finds TikTok and Meta in breach of their transparency obligations under the Digital Services Act. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_2503 (дата звернення: 29.10.2025).

42. Communications Staff. The big question: understanding china's soft power. *National Endowment For Democracy*. URL: <http://ned.org/the-big-question-understanding-chinas-soft-power/> (дата звернення: 17.09.2025).

43. Community of common destiny for all mankind. *China Open Source Observatory*. URL: <https://chinaopensourceobservatory.org/glossary/community-of-common-destiny-for-all-mankind?character=C> (дата звернення: 20.09.2025).

44. Community of common destiny for mankind. *China Media Project*. URL: https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/community-of-common-destiny-for-mankind/ (дата звернення: 20.09.2025).

45. Confucius institutes and china's influence on academia in europe. *European Parliament*. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2022-002165_EN.html (дата звернення: 02.10.2025).

46. Confucius institutes in the EU. *European Parliament*. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006751_EN.html (дата звернення: 02.10.2025).

47. CSIS commission on smart power: a smarter, more secure america / ed. by R. L. Armitage, J. S. Nye, Center for Strategic and International Studies (Washington, D.C.). Washington, D.C : CSIS Press, 2007. 82 p. URL: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf (дата звернення: 25.09.2025).

48. Culver J. Counting on historical forces - China Debate. *Lowy Institute – charts & interactives*. URL: <https://interactives.lowyinstitute.org/features/china-rules-based-order/articles/counting-on-historical-forces/> (дата звернення: 08.10.2025).

49. Dadush U., Domínguez-Jiménez M., Gao T. The state of china-european union economic relations. *Research papers & policy papers on economic trends and policies 1917, policy center for the new south*. 2019. No. 9. P. 1–28. URL: <https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp-content/uploads/2019/11/WP-2019-09-China-final.pdf> (дата звернення: 02.11.2025).

50. Danchev S., Demian E., Korra E., Zonzilos N. The economic impact of the privatisation of the Piraeus Port Authority. *Foundation for economic & industrial research*. 2016. P. 1–4. URL: https://iobe.gr/docs/research/en/RES_03_08032016_PRE_EN.pdf (дата звернення: 19.10.2025).

51. Decision – star china media limited (due impartiality). *Ofcom*. URL: <https://www.ofcom.org.uk/tv-radio-and-on-demand/broadcast-standards/decision-star-china-media-limited-due-impartiality> (дата звернення: 17.10.2025).

52. Din J. The impact of Confucianism on ancient Chinese society and governance. *International journal of foreign trade and international business*. 2024. Vol. 6, no. 1. P. 124–127.

URL: <https://doi.org/10.33545/26633140.2024.v6.i1b.107> (дата звернення: 21.08.2025).

53. Doshi R. Long game: china's grand strategy and the displacement of american power. Oxford University Press, Incorporated, 2021. 336 p. URL: <https://doi.org/10.1080/09557571.2022.2011209> (дата звернення: 12.10.2025).

54. Dykmann K., Bruun O. China's pledge to civilise "all under heaven". *Journal of current chinese affairs*. 2021. P. 186810262199277. URL: <https://doi.org/10.1177/1868102621992775> (дата звернення: 06.09.2025).

55. Dziewiałtowski-Gintowt B. One Belt, One Road between Three Seas: China's soft-power policy towards 'new' EU members. *Rocznik instytutu europy środkowo-wschodniej*. 2019. Vol. 17, no. 3. P. 93–114. URL: <https://doi.org/10.36874/riesw.2019.3.6> (дата звернення: 23.09.2025).

56. Ergenc C., Yu C. How the eu's global gateway can compete in the global south. *Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2025/10/how-the-eus-global-gateway-can-compete-in-the-global-south?lang=en> (дата звернення: 22.09.2025).

57. EU Anti-Coercion Instrument: key takeaways for businesses. *Norton Rose Fulbright*. URL: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/0c873dd6/eu-anti-coercion-instrument-key-takeaways-for-businesses> (дата звернення: 22.09.2025).

58. EU trade relations with China. *European Commission Trade and Economic Security*. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/china_en (дата звернення: 18.09.2025).

59. EU-China relations: De-risking or de-coupling – the future of the EU strategy towards China / A. Brinza et al. Brussels : European Parliamen, 2024. 109 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/380074585_EU-China_relations_De-risking_or_de-coupling_-

the_future_of_the_EU_strategy_towards_China/citations (дата звернення: 18.09.2025).

60. European commission. Commission recommendation (EU) 2019/534 of 26 march 2019 cybersecurity of 5G networks. *Official journal of the european union*. 2019. No. 88. P. 42–47. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0534> (дата звернення: 24.09.2025).

61. European Commission. Understanding eu–china economic exposure. Brussels, 2024. 20 p. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/system/files/2024-01/EconomicBrief_4_ETBD_23_004ENN_V2.pdf (дата звернення: 24.09.2025).

62. European Council. European council conclusions on china, 30 june 2023. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/06/30/european-council-conclusions-on-china-30-june-2023/> (дата звернення: 24.09.2025).

63. European countries who put curbs on Huawei 5G equipment. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/technology/european-countries-who-put-curbs-huawei-5g-equipment-2023-09-28/> (дата звернення: 19.09.2025).

64. European Parliament resolution of 12 March 2019 on security threats connected with the rising Chinese technological presence in the EU and possible action on the EU level to reduce them : of 12.03.2019 no. (2019/2575(RSP). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2021_023_R_0002 (дата звернення: 11.10.2025).

65. European Parliament resolution on the human rights situation in Xinjiang, including the Xinjiang Police Files. European Parliament, 2022. 6 p. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2022-0310_EN.html (дата звернення: 23.09.2025).

66. Ferchen M. China's troubled hungary-serbia railway project: a case study. *Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/posts/2018/12/chinas-troubled-hungary-serbia-railway-project-a-case-study?lang=en> (дата звернення: 16.10.2025).

67. Fiala L. Quo vadis? The 17+1 and china's inroads into central and eastern europe - ratiu forum. *Ratiu Forum*. URL: <https://ratiuforum.com/quo-vadis/> (дата звернення: 19.10.2025).

68. Fifty years of diplomatic relations between China and the EU. *Interkultur - International Choral Events*. URL: <https://www.interkultur.com/newsroom/interkultur-news/details/news/50-years-of-diplomatic-relations-between-china-and-the-eu> (дата звернення: 03.11.2025).

69. Follow the trend of the times and promote peace and development in the world. *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/zyjh/202405/t20240530_11340559.html (дата звернення: 20.11.2025).

70. Full text of chinese president's speech at boao forum for asia. *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/jj/2015zt/xjpcxbayzlt2015nnh/202406/t20240606_11381658.html (дата звернення: 20.11.2025).

71. Full text of hu jintao's report at 18th party congress. *Embassy of the People's Republic of China in the United States of America*. URL: https://us.china-embassy.gov.cn/eng/zt/18th_CPC_National_Congress_Eng/201211/t20121127_4917578.htm (дата звернення: 20.11.2025).

72. Gallarotti G. M. Soft power: what it is, why it's important, and the conditions for its effective use. *Journal of political power*. 2011. Vol. 4, no. 1. P. 25–47. URL: <https://doi.org/10.1080/2158379x.2011.557886> (дата звернення: 29.08.2025).

73. Gardner D. K. Confucianism: a very short introduction. Oxford University Press, 2014. 152 p. URL: <https://doi.org/10.1093/actrade/9780195398915.001.0001> (дата звернення: 17.08.2025).

74. Garlick J., Qin F. China's 'do-as-I-do' paradigm: practice-based normative diplomacy in the global South. *The pacific review*. 2023. P. 1–30. URL: <https://doi.org/10.1080/09512748.2023.2290619> (дата звернення: 13.10.2025).

75. Garodia P. China's influence: balancing soft power and sharp power?. *The Secretariat*. URL: <https://thesecretariat.in/article/china-s-influence-balancing-soft-power-and-sharp-power> (дата звернення: 13.10.2025).

76. Gasperini J. The role of soft power in eu-china relations: limits, challenges, and strategic responses : Thesis. Venice, 2024. 137 p. URL: <https://unitesi.unive.it/retrieve/f82b7a4c-8fe2-4c58-97d0-4c1282c4b20e/The%20Role%20of%20Soft%20Power%20in%20EU-China%20Relations%20Jessica%20Gasperini%20884213.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).

77. GCR Staff. Hungary signs \$1.9bn loan deal with China for railway to Belgrade. *Global Construction Review*. URL: <https://www.globalconstructionreview.com/hungary-signs-19bn-loan-deal-china-railway-belgrad/> (дата звернення: 22.10.2025).

78. Ghiasy R., Krishnamurthy R. China's digital silk road strategic implications for the EU and india. Institute Of Peace and Conflict Studies, Leiden Asia Centre. 27 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/343788159_China%27s_Digital_Silk_Road_-_Strategic_Implications?channel=doi&linkId=5f3f89bfa6fdcccc43df5ba9&showFulltext=true (дата звернення: 13.10.2025).

79. Gil J. The fall of confucius institutes and confucius classrooms? An analysis of closures and future directions. *Melbourne Asia Review*. URL: <https://www.melbourneasiareview.edu.au/the-fall-of-confucius-institutes-and-confucius-classroomsan-analysis-of-closures-and-future-directions/> (дата звернення: 07.10.2025).

80. Global development initiative - building on 2030 sdgs for stronger, greener and healthier global development (conceptpaper). *中华人民共和国外交部*. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/jj/GDI_140002/wj/202406/P020240606606193448267.pdf (дата звернення: 18.10.2025).

81. Goldberg C. Assessing the impact of dialectical materialism on xi jinping's strategic thinking. *Center for a New American Security CNAS*. URL: <https://www.cnas.org/publications/commentary/assessing-the-impact-of-dialectical-materialism-on-xi-jinpings-strategic-thinking> (дата звернення: 26.09.2025).

82. Goldstein A. US–China rivalry in the twenty-first century: déjà vu and cold war II. *China international strategy review*. 2020. Vol. 2, no. 1. P. 48–62. URL: <https://doi.org/10.1007/s42533-020-00036-w> (дата звернення: 22.11.2025).

83. Gramatyka M. Examining the influence of chinese cultural and soft power in europe. *European Guanxi*. URL: <https://www.europeanguanxi.com/post/examining-the-influence-of-chinese-cultural-and-soft-power-in-europe> (дата звернення: 19.10.2025).

84. Green M. A. Debt distress on the road to “belt and road”. *Wilson Center*. URL: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/debt-distress-road-belt-and-road> (дата звернення: 19.10.2025).

85. Grieger G. Towards a joint western alternative to the belt and road initiative?. European Parliamentary Research Service, 2021. 12 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698824/EPRS_BRI\(2021\)698824_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698824/EPRS_BRI(2021)698824_EN.pdf) (дата звернення: 22.09.2025).

86. Guardian staff reporter. Italy seeking to leave ‘atrocious’ China Belt and Road plan without harming ties – minister. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/31/italy-china-belt-and-road-initiative-atrocious-defence-minister> (дата звернення: 22.10.2025).

87. Her excellency ms frances adamson australian ambassador to the people's republic of china ‘xí jìnpíng and his china dream’ centre for china in the world, ANU, canberra. *Australian Embassy China*. URL: <https://china.embassy.gov.au/bjng/140616HOMspeech.html> (дата звернення: 20.10.2025).

88. Holbig H. China's “New Era” with Xi Jinping characteristics. *European Council on Foreign Relations*.

URL: https://ecfr.eu/publication/chinas_new_era_with_xi_jinping_characteristics7243/ (дата звернення: 16.10.2025).

89. Hooghe I. D. The limits of China's soft power in Europe: beijing's public diplomacy puzzle. The Hague : Netherlands Institute of International Relations "Clingendael", 2010. 42 p. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20100100_cdsp_paper_dhooghe_china.pdf (дата звернення: 10.11.2025).

90. HRF Staff. Beyond borders: china's grip on global media. *Human Rights Foundation*. URL: <https://hrf.org/latest/beyond-borders-chinas-grip-on-global-media/> (дата звернення: 01.11.2025).

91. Hu C. Understanding Xi's quotes on building a community with a shared future for mankind. *Xinhua – China, World, Business, Sports, Photos and Video*. URL: <https://english.news.cn/20230323/6d411c2465664137a7ad8e45ac0de8da/c.html> (дата звернення: 20.10.2025).

92. Huang J. The anti-China crusader who points his swords at CGTN. *CGTN*. URL: <https://news.cgtn.com/news/2021-04-07/The-anti-China-crusader-who-points-his-swords-at-CGTN-Zgvu4uH8EE/index.html> (дата звернення: 20.10.2025).

93. Huawei aids Bosnia and Herzegovina in building smart city. *Xinhua Silk Road Information Service*. URL: <https://en.imsilkroad.com/p/118790.html> (дата звернення: 28.10.2025).

94. Hussain F., Hussain Z., Khan M., Imran A. The digital rise and its economic implications for china through the digital silk road under the belt and road initiative. *Asian journal of comparative politics*. 2023. Vol. 9, no. 2. P. 238–253. URL: <https://doi.org/10.1177/20578911231174731> (дата звернення: 22.09.2025).

95. Insisa A. Timing is everything: italy withdraws from the belt and road initiative. Rome, 2023. 6 p. URL: <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/c05/timing-everything-italy-withdraws-belt-and-road-initiative> (дата звернення: 23.10.2025).

96. Interesse G. China-Poland bilateral relations: trade and investment. *China Briefing News*. URL: <https://www.china-briefing.com/news/china-poland-bilateral-relations-trade-and-investment/> (дата звернення: 22.10.2025).
97. Italy formally withdraws from china's belt and road initiative. *Euronews*. URL: <https://www.euronews.com/2023/12/07/italy-formally-withdraws-from-chinas-belt-and-road-initiative> (дата звернення: 23.10.2025).
98. Jan van der Made. China's state television risks losing broadcast licence in France. *RFI*. URL: <https://www.rfi.fr/en/international/20210408-china-s-state-television-risks-losing-broadcast-licence-in-france> (дата звернення: 14.11.2025).
99. Kallio J. Xi jinpings thought and china's future foreign policy: multipolarity with chinese characteristics - *Finnish Institute of International Affairs*. URL: <https://fii.fi/en/publication/xi-jinping-thought-and-chinas-future-foreign-policy> (дата звернення: 24.11.2025).
100. Kefferpütz R. Big fish in small ponds. China's subnational diplomacy in Europe. *Merics china monitor*. 2021. P. 1–17. URL: <https://merics.org/en/report/big-fish-small-ponds-chinas-subnational-diplomacy-europe> (дата звернення: 16.09.2025).
101. Kong L. Exploring china's soft power: manifestations of the chinese dream in contemporary practices of cultural diplomacy : Doctor of Philosophy. 2019. 196 p. URL: https://etheses.whiterose.ac.uk/id/eprint/27062/7/Kong_202046173_Final%20Thesis%20revised%20.pdf (дата звернення: 01.10.2025).
102. Koptseva N. P. "The chinese dream" through the mirror of modern social research. *Journal of siberian federal university. humanities & social sciences*. 2016. Vol. 9, no. 2. P. 374–393. URL: <https://doi.org/10.17516/1997-1370-2016-9-2-374-393> (дата звернення: 21.10.2025).
103. Kowalski B. China's mask diplomacy in europe: seeking foreign gratitude and domestic stability. *Journal of current chinese affairs*. 2021. P. 186810262110071. URL: <https://doi.org/10.1177/18681026211007147> (дата звернення: 27.09.2025).

104. Kratz A., Karásková I., Denamiel T., Huotari M. Chinese FDI in europe: 2024 update. Berlin : Rhodium Group & The Mercator Institute for China Studies (MERICS), 2025. 36 p. URL: <https://merics.org/en/report/chinese-investment-rebounds-despite-growing-frictions-chinese-fdi-europe-2024-update> (дата звернення: 24.10.2025).

105. Kurlantzick J. China's influence operations fall flat in central and eastern europe. *World Politics Review*. URL: <https://www.worldpoliticsreview.com/china-soft-power-central-eastern-europe-cee/> (дата звернення: 19.11.2025).

106. Kurlantzick J. China's state media: giants or minnows. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/blog/chinas-state-media-giants-or-minnows> (дата звернення: 22.10.2025).

107. Lau S. Down to 14 + 1: estonia and latvia quit china's club in eastern europe. *POLITICO*. URL: <https://www.politico.eu/article/down-to-14-1-estonia-and-latvia-quit-chinas-club-in-eastern-europe/> (дата звернення: 18.09.2025).

108. Lee J., Shahar H. Debunking the myth of 'debt-trap diplomacy' how recipient countries shape china's belt and road initiative. *Chatham house*. 2020. P. 1–44. URL: <https://www.chathamhouse.org/2020/08/debunking-myth-debt-trap-diplomacy> (дата звернення: 18.09.2025).

109. Legarda H. The pla's mask diplomacy. *Merics*. URL: <https://merics.org/en/tracker/plas-mask-diplomacy> (дата звернення: 18.09.2025).

110. Li L., Syed T.A., Dong Y., Nimesha E. The impact of traditional chinese philosophy on global political culture: confucianism, taoism, and legalism in china's diplomacy and governance. *Indonesian journal of interdisciplinary research in science and technology (MARCOPOLO)*. 2025. Vol. 3, no. 5. P. 561–580. URL: https://www.researchgate.net/publication/395700661_The_Impact_of_Traditional_Chinese_Philosophy_on_Global_Political_Culture_Confucianism_Taoism_and_Legalism_in_China's_Diplomacy_and_Governance (дата звернення: 06.09.2025).

111. Li X. Albania, China sign agreement on broadcasting of television programs. *新华网_让新闻离你更近*.

URL: http://www.xinhuanet.com/english/europe/2019-10/20/c_138487215.htm (дата звернення: 05.11.2025).

112. Lien D., Miao L. International student mobility to China: The effects of government scholarship and Confucius Institute. *International journal of chinese education*. 2023. Vol. 12, no. 3.

URL: <https://doi.org/10.1177/2212585x231213787> (дата звернення: 19.10.2025).

113. Lisbonne K. China-EU relations and the future of european soft power. *The london school of economics and political science*. 2015. P. 1–52.

URL: <https://www.cultureinexternalrelations.eu/2015/07/20/china-eu-relations-and-the-future-of-european-soft-power/> (дата звернення: 05.11.2025).

114. Littlejohn R. Confucianism an introduction. London : Bloomsbury Publishing, 2011. 250 p.

URL: http://136.175.10.10:8090/ebook/pdf/Confucianism_An_Introduction.pdf (дата звернення: 04.10.2025).

115. Mazzocco I., Leonard Palazzi A. Italy withdraws from china's belt and road initiative. *Center for Strategic & International Studies (CSIS)*.

URL: <https://www.csis.org/analysis/italy-withdraws-chinas-belt-and-road-initiative> (дата звернення: 02.11.2025).

116. Meteliova T., Chghen V. The impact of confucian values on china's foreign policy during the period of "reforms and openness". *Problems of world history*. 2020. No. 11. P. 100–113. URL: <https://doi.org/10.46869/2707-6776-2020-11-6> (дата звернення: 18.09.2025).

117. Miao J. T. Understanding the soft power of China's Belt and Road Initiative through a discourse analysis in Europe. *Regional studies, regional science*. 2021. Vol. 8, no. 1. P. 162–177.

URL: <https://doi.org/10.1080/21681376.2021.1921612> (дата звернення: 22.09.2025).

118. Michalopoulos S., Eck D., Radosavljevic Z. How effective is China's 'mask diplomacy' in Europe? *Euractiv*. URL: <https://www.euractiv.com/news/capitals-special-edition-how-effective-is-chinas-mask-diplomacy-in-europe/> (дата звернення: 22.09.2025).

119. Mihalakas N. Chinese 'trojan horse' - investing in greece, or invading europe? (part I) - foreign policy association. *Foreign Policy Association*. URL: <https://fpa.org/chinese-trojan-horse-investing-in-greece-or-invading-europe-part-i/> (дата звернення: 19.09.2025).

120. Mingfu L. The china dream: great power thinking and strategic posture in the post-american era. CN Times Beijing Media Time United Publishing Company Limited, 2015. 288 p.

121. Mitchell R. Clearing up some misconceptions about xi jinping's "china dream". *HuffPost*. URL: https://www.huffpost.com/entry/clearing-up-some-misconce_b_8012152 (дата звернення: 20.10.2025).

122. Nazaruk Z. Politics in the de-politicised: tiktok as a source of china's soft power. *Journal of Political Risk*. URL: <https://www.jpolrisk.com/politics-in-the-de-politicised-tiktok-as-a-source-of-chinas-soft-power/> (дата звернення: 05.11.2025).

123. Nienaber M. Germany closing in on huawei 5G ban as digital ministry resists. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-05-17/germany-closing-in-on-huawei-5g-ban-as-digital-ministry-resists> (дата звернення: 29.10.2025).

124. Niewenhuis L. U.K. revokes broadcast license of CGTN after finding it is 'ultimately controlled by the Chinese Communist Party'. *The China Project*. URL: <https://thechinaproject.com/2021/02/04/u-k-revokes-broadcast-license-of-cgtn-after-finding-it-is-ultimately-controlled-by-the-chinese-communist-party/> (дата звернення: 30.10.2025).

125. Nye J. S. Bound to lead: the changing nature of american power. New York : Basic Books, 1990. 336 p. URL: <https://www.scribd.com/document/748761723/Nye-1990-Bound-to-Lead> (дата звернення: 06.08.2025).

126. Nye J. S. China's soft and sharp power. *The Strategist*. URL: <https://www.aspistrategist.org.au/chinas-soft-sharp-power/> (дата звернення: 06.08.2025).

127. Nye J. S. Public diplomacy and soft power. *The Annals of the american academy of political and social science*. 2008. Vol. 616, no. 1. P. 94–109. URL: <https://doi.org/10.1177/0002716207311699> (дата звернення: 12.08.2025).

128. Nye J. S. Smart power: in search of the balance between hard and soft power (book review of hard power: the new politics of national security by Kurt M. Campbell and Michael E. O'hanlon). *Democracy: a journal of ideas*. 2006. No. 2. URL: <https://www.belfercenter.org/publication/smart-power-search-balance-between-hard-and-soft-power-book-review-hard-power-new> (дата звернення: 07.08.2025).

129. Nye J. S. Soft power : the means to success in world politics. New York : Public Affairs, 2004. 175 p. URL: <https://www.almendron.com/tribuna/wp-content/uploads/2020/02/joseph-s-nye-jr-soft-power.pdf> (дата звернення: 06.08.2025).

130. Nye J. S. Soft power. *Foreign policy*. 1990. No. 80. P. 153. URL: <https://doi.org/10.2307/1148580> (дата звернення: 11.08.2025).

131. Nye J. S. Soft power: the evolution of a concept. *Journal of political power*. 2021. Vol. 14, no. 1. P. 196–208. URL: <https://doi.org/10.1080/2158379x.2021.1879572> (дата звернення: 15.08.2025).

132. Nye J. S. The future of power. New York : Public Affairs, 2011. 283 p. URL: https://www.academia.edu/23946693/THE_FUTURE_OF_POWER (дата звернення: 10.08.2025).

133. Nye J. S. The place of soft power in state-based conflict management. *Eashing the dogs of war: conflict management in a divided world*. U.S. institute of peace press. / ed. by C. A. Crocker, F. O. Hampson, P. Aall. Washington, D.C., 2007. P. 389–400. URL: <https://www.hks.harvard.edu/publications/place-soft-power-state-based-conflict-management> (дата звернення: 10.08.2025).

134. Ortega M. Bridging europe and china: the power of media, communication and storytelling. *EIAS – The European Institute for Asian Studies*.

URL: <https://eias.org/publications/op-ed/bridging-europe-and-china-the-power-of-media-communication-and-storytelling/> (дата звернення: 05.11.2025).

135. Parrock J. Voice of china's european ambitions. *Politico*. URL: <https://www.politico.eu/article/china-europe-media-voice-ambitions-global-television-news-cgtn-global-television-news/> (дата звернення: 05.11.2025).

136. Peter T. The thirty-six stratagems: A modern interpretation of A strategy classic. Infinite Ideas, 2013. 138 p. URL: <https://ia601605.us.archive.org/30/items/the-direction-of-war-contemporary-strategy-in-historical-perspective-pdfdrive/The%20Thirty-Six%20Stratagems%20-%20A%20Modern%20Interpretation%20Of%20A%20Strategy%20Classic%20%28%20PDFDrive%20%29.pdf> (дата звернення: 15.10.2025).

137. Peters M. A. The chinese dream: xi jinping thought on socialism with chinese characteristics for a new era. *Educational philosophy and theory*. 2017. Vol. 49, no. 14. P. 1299–1304. URL: <https://doi.org/10.1080/00131857.2017.1407578> (дата звернення: 14.10.2025).

138. Pines Y. Legalism in chinese philosophy. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/chinese-legalism/> (дата звернення: 20.09.2025).

139. Press and information team of the Delegation to China. Statement of the EU delegation to china on the international human rights day 2023. *European Union Websites*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/china/statement-eu-delegation-china-international-human-rights-day-2023_en (дата звернення: 09.11.2025).

140. Przychodniak M. Confucius institutes: a tool for promoting china's interests. *China Observers*. URL: <https://chinaobservers.eu/confucius-institutes-as-a-tool-for-promoting-chinas-interests/> (дата звернення: 14.10.2025).

141. Rahman S. China's foreign policy and its choice for cultural soft power: the tools. *Social change review*. 2020. P. 90–115. URL: <https://doi.org/10.2478/scr-2019-0003> (дата звернення: 14.10.2025).

142. Rolland N. China's vision for a new world order. *The national bureau of asian research nbr special report*. 2020. No. 83. P. 68. URL: https://www.nbr.org/wp-content/uploads/pdfs/publications/sr83_chinasvision_jan2020.pdf (дата звернення: 23.10.2025).

143. Ronbay technology and rock tech lithium sign strategic mou on extensive local battery materials partnership in europe. *Rock Tech Lithium*. URL: <https://rocktechlithium.com/en/ronbay-technology-and-rock-tech-lithium-sign-strategic-mou-on-extensive-local-battery-materials-partnership-in-europe/> (дата звернення: 26.10.2025).

144. Ruth J., Yu X. Academic freedom and china. *Academe Magazine*. URL: <https://www.aaup.org/academe/issues/105-1/academic-freedom-and-china> (дата звернення: 14.10.2025).

145. Sabbagh D., Wintour P. UK quietly expelled Chinese spies who posed as journalists. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/feb/05/uk-quietly-expelled-chinese-spies-who-posed-as-journalists> (дата звернення: 02.10.2025).

146. Sayama O. China's approach to soft power: seeking a balance between nationalism, legitimacy and international influence. *Royal united services institute for defence and security studies RUSI occasional paper*. 2016. P. 18. URL: https://static.rusi.org/201603_op_chinas_soft_power.pdf (дата звернення: 26.10.2025).

147. Scobell A. China and strategic culture / ed. by Army War College (U.S.). Strategic Studies Institute. Carlisle Barracks, PA : Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2002. 47 p. URL: <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1821&context=monographs> (дата звернення: 06.10.2025).

148. Shambaugh D. China's Soft-Power Push. *Foreign Affairs*. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2015-06-16/chinas-soft-power-push> (дата звернення: 23.10.2025).

149. Shirk S. L. China in xi's "new era": the return to personalistic rule. *Journal of Democracy*. URL: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/china-in-xis-new-era-the-return-to-personalistic-rule/> (дата звернення: 22.10.2025).

150. Shirk S. L. *Overreach: how China derailed its peaceful rise*. New York : Oxford University Press, USA, 2023. 410 p. URL: <https://www.scribd.com/document/901212672/Overreach-How-China-Derailed-Its-Peaceful-Rise-Susan-L-Shirk-instant-download> (дата звернення: 29.10.2025).

151. Silva F. The digital silk road in europe: china's soft power maneuvers at euro 2024. *Canadian journal of european and russian studies*. 2025. Vol. 18, no. 1. P. 77–96. URL: <https://doi.org/10.22215/cjers.v18i1.4952> (дата звернення: 05.10.2025).

152. Silver L., Huang C., Clancy L. China's approach to foreign policy gets largely negative reviews in 24-country survey. Pew Research Center, 2023. 67 p. URL: <https://www.pewresearch.org/global/2023/07/27/views-of-china/> (дата звернення: 09.11.2025).

153. Sinha A. Tributary system of china. *Department of east asian studies, university of delhi*. P. 18. URL: https://www.academia.edu/37454963/Tributary_System_of_China (дата звернення: 22.09.2025).

154. Škrinjarić A. Harmony and tools: chinese philosophical traditions and their vision of technological change. *Diplo*. URL: <https://www.diplomacy.edu/blog/harmony-and-tools-chinese-philosophical-traditions-and-their-vision-of-technological-change/> (дата звернення: 20.10.2025).

155. Speech by H.E. mr. xi jinping president of the people's republic of china at the meeting commemorating the 50th anniversary of the establishment of china-france diplomatic relations. *Ministry Of Foreign Affairs People's Republic Of China*. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/xw/zyjh/202405/t20240530_11340702.html (дата звернення: 20.09.2025).

156. Statistical report on international students in china for 2018 - ministry of education of the people's republic of china. *Ministry of Education of the People's Republic of China.*

URL: http://en.moe.gov.cn/documents/reports/201904/t20190418_378692.html (дата звернення: 17.10.2025).

157. Stojadinović S., Jovanović B. The EU's and China's grants and loans in the Western Balkans. *The vienna institute for international economic studies. policy note/policy report.* 2025. No. 92. P. 1–37. URL: <https://wiiw.ac.at/the-eu-s-and-china-s-grants-and-loans-in-the-western-balkans-p-7279.html> (дата звернення: 10.10.2025).

158. Sun L. Developments and new approaches of internationalizing china's media: A case study of china global television network (CGTN) in witness perspective. *Global media journal.* 2018.

URL: <https://www.globalmediajournal.com/open-access/developments-and-new-approaches-of-internationalizing-chinas-media-a-case-study-of-china-global-television-network-cgtn-in-witness.php?aid=87145> (дата звернення: 21.10.2025).

159. Sun S. C. Confucius institutes: china's cultural soft power strategy. *Journal of culture and values in education.* 2023. Vol. 6, no. 1. P. 52–68.

URL: <https://doi.org/10.46303/jcve.2023.4> (дата звернення: 16.10.2025).

160. Sweney M. Vodafone to remove Huawei from core European networks. *The Guardian.*

URL: <https://www.theguardian.com/business/2020/feb/05/vodafone-to-remove-huawei-from-core-european-networks> (дата звернення: 05.11.2025).

161. Sylaj V. Mapping china's belt and road initiative in the albanian media: a corpus content analysis study. *China-CEE institute.* 2020. No. 21. P. 1–16.

URL: https://www.academia.edu/43858633/Mapping_Chinas_Belt_and_Road_Initiative_in_the_Albanian_Media_A_Corpus_Content_Analysis_Study (дата звернення: 17.09.2025).

162. The chinese communist party: threatening global peace and security. *U.S. Department of State*. URL: <https://2017-2021.state.gov/the-chinese-communist-party-threatening-global-peace-and-security/> (дата звернення: 18.10.2025).

163. The impact of the Digital Services Act on digital platforms. *European Commission*. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/dsa-impact-platforms> (дата звернення: 10.11.2025).

164. The words of president xi Jinping 国家主席习近平的国梦圣言 . *chinesedream*. URL: <https://chinesedream.wixsite.com/chinesedream/words-of-xi-jinping> (дата звернення: 08.10.2025).

165. Thibaut K. Chinese discourse power: ambitions and reality in the digital domain. *In-Depth research & reports*. 2022. P. 21. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/chinese-discourse-power-ambitions-and-reality-in-the-digital-domain/> (дата звернення: 08.10.2025).

166. Tondo L. Italy to withdraw from China's belt and road initiative, say sources. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/06/italy-to-withdraw-from-chinas-belt-and-road-initiative-say-sources> (дата звернення: 09.11.2025).

167. Trindade J. M. From soft power to sharp power: how global influence is becoming more aggressive. *Medium*. URL: <https://medium.com/juliano-menini-trindade/from-soft-power-to-sharp-power-how-global-influence-is-becoming-more-aggressive-d7ca59afb771> (дата звернення: 09.11.2025).

168. Verma R. China's 'mask diplomacy' to change the COVID-19 narrative in Europe. *Asia europe journal*. 2020. Vol. 18, no. 2. P. 205–209. URL: <https://doi.org/10.1007/s10308-020-00576-1> (дата звернення: 19.10.2025).

169. Vilmos W. Why the Budapest-Belgrade railway ended up bypassing major Hungarian cities. *Telex*. URL: <https://telex.hu/english/2024/12/09/why-belgrade-budapest-railway-ended-up-bypassing-major-hungarian-cities> (дата звернення: 14.11.2025).

170. Vladislavljev S. China's 'digital silk road' enters the western balkans. *China Observers*. URL: <https://chinaobservers.eu/chinas-digital-silk-road-enters-the-western-balkans/> (дата звернення: 10.11.2025).

171. Volynsky-Lauzon E. Belt & road initiative amid the ukraine war. *GéoPoly Global*. URL: <https://www.geopoly.co/research-international-security/china-bri-ukraine-warn> (дата звернення: 12.10.2025).

172. Wan J. The dilemmas of universal value and the possible solutions. *SHS web of conferences*. 2023. Vol. 178. P. 01001. URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202317801001> (дата звернення: 05.11.2025).

173. Wang M. China's charm offensive shouldn't deflect europe on rights. *Human Rights Watch*. URL: <https://www.hrw.org/news/2023/02/15/chinas-charm-offensive-shouldnt-deflect-europe-rights> (дата звернення: 04.11.2025).

174. Wang Z. The chinese dream: concept and context. *Journal of chinese political science*. 2013. Vol. 19, no. 1. P. 1–13. URL: <https://doi.org/10.1007/s11366-013-9272-0> (дата звернення: 21.10.2025).

175. Weil S. S., You N., Wang H. Europe and china's competing ideas in the belt and road initiative. *Journal of east asia security*. 2025. Vol. 1, no. 3. URL: <https://doi.org/10.53300/001c.146325> (дата звернення: 30.09.2025).

176. Where does the noun soft power come from?. *Oxford English Dictionary*. URL: https://www.oed.com/dictionary/soft-power_n?tab=factsheet#94504988100 (дата звернення: 06.08.2025).

177. Whittaker S. China's rise and the confucius institutes: chinese and american perspectives : Thesis. New Jersey, 2013. 136 p. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/China's-Rise-and-the-Confucius-Institutes:-Chinese-Whittaker/3a22d09dfa8d774d335cd18e79a3211513a42b10> (дата звернення: 30.09.2025).

178. Working together to forge a new partnership of win-win cooperation and create a community of shared future for mankind. *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*.

URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/jj/2015zt/xjpdmgjxgswbcxlhgcl70znxlfh/202406/t20240606_11381584.html (дата звернення: 20.10.2025).

179. Xin P. Column: Taiwan, inseparable from China under international law. *Xinhua*.

URL: <https://english.news.cn/20250406/ac82f208bd9f4ef0a06b169a654ee581/c.html> (дата звернення: 18.11.2025).

180. Xinhua, Jun L., Bianji. Xinhua to serve as bridge between Chinese, EU peoples: president. *People's Daily Online*.

URL: <https://en.people.cn/n/2015/0519/c90883-8894026.html> (дата звернення: 18.11.2025).

181. Xinhua. Vision and actions on jointly building silk road economic belt and 21st-century maritime silk road. *Belt and Road Forum for International Cooperation*.

URL: <http://2017.beltandroadforum.org/english/n100/2017/0410/c22-45.html> (дата звернення: 06.10.2025).

182. Yao X. Introduction to confucianism. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 371 p.

URL: https://cdn.preterhuman.net/texts/thought_and_writing/philosophy/intro%20confucianism.pdf (дата звернення: 29.08.2025).

183. Yu M. The ccp's strategy to shape the global information space. *Hudson Institute*. URL: <https://www.hudson.org/foreign-policy/discourse-power-ccp-strategy-shape-global-information-space-house-select-committee-miles-yu> (дата звернення: 14.10.2025).

184. Zeneli V. How Europe deals with China in trade, technology, and security. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/how-europe-deals-with-china-in-trade-technology-and-security/> (дата звернення: 05.11.2025).

185. Zhang Lihua. Beijing focuses on soft power. *Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/posts/2014/04/beijing-focuses-on-soft-power?lang=en> (дата звернення: 25.10.2025).

186. Zhang Lihua. China's traditional values and modern foreign policy. *Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/posts/2013/01/chinas-traditional-values-and-modern-foreign-policy?lang=en> (дата звернення: 17.09.2025).

187. Zhang W. China's cultural future: from soft power to comprehensive national power. *International journal of cultural policy*. 2010. Vol. 16, no. 4. P. 383–402. URL: <https://doi.org/10.1080/10286630903134300> (дата звернення: 15.10.2025).

188. Zhang X. Chinese state media going global. *EAI background brief*. 2009. No. 488. P. 42–50. URL: https://research.nus.edu.sg/eai/wp-content/uploads/2017/11/Vol2No1_ZhangXiaoling.pdf (дата звернення: 02.11.2025).

189. Zhang Y. The tribute system. *Oxford bibliographies*. URL: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199920082/obo-9780199920082-0069.xml?print=> (дата звернення: 09.10.2025).

190. Zhao S. Legalism and its impact on China's governance and foreign policy. *Chinese political science review*. 2017. Vol. 6, no. 2. P. 30–42

191. Zhao K. China's rise and its discursive power strategy. *Chinese political science review*. 2016. Vol. 1, no. 3. P. 539–564. URL: <https://doi.org/10.1007/s41111-016-0037-8> (дата звернення: 09.10.2025).

192. Zhi Yong Z. 三十六计英文 The Thirty-Six Stratagems. *Neixun.cn*. URL: https://www.neixun.cn/sanshiliuji/sanshiliuji_yingwen.htm (дата звернення: 17.09.2025).

193. Zubillaga M. M. Confucianism in international relations: tradition, statecraft, and chinese foreign policy. Madrid : Center for Global Affairs & Strategic Studies University of Navarra Law School - International Relations, 2025. 38 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/395592142_Confucianism_in_International_Relations_Tradition_Statecraft_and_Chinese_Foreign_Policy. (дата звернення: 26.09.2025).

194. 王毅在第三届 “一带一路” 国际合作高峰论坛记者会上的致辞
remarks by H.E. wang yi at the press conference of the third belt and road forum for
international cooperation. 热词译 - 权威译文搜索工具 - 热词译专业翻译数据库.
URL: <https://www.reciyi.com/2023/10/5787-2.html> (дата звернення: 17.10.2025).
195. 赵宝龄. 中国梦与世界各国人民的美好梦想相通. 刊授党校.
URL: <http://cpc.people.com.cn/n1/2018/0827/c223633-30253460.html> (дата
звернення: 23.10.2025).
196. 钱中兵. Bbc世界新闻台被禁止继续在中国境内落地-新华网. 新华网
_让新闻离你更近. URL: http://www.xinhuanet.com/2021-02/12/c_1127094755.htm (дата звернення: 23.10.2025).